

Ozbrojené konflikty ve světě se zaměřením na Kavkaz – aplikace ve výuce zeměpisu

Diplomová práce

Studijní program:

N7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obory:

Učitelství zeměpisu pro 2. stupeň základní školy

Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy

Autor práce:

Bc. Ondřej Vojtíšek

Vedoucí práce:

RNDr. Artur Boháč, Ph.D.

Katedra geografie

Zadání diplomové práce

Ozbrojené konflikty ve světě se zaměřením na Kavkaz – aplikace ve výuce zeměpisu

Jméno a příjmení: Bc. Ondřej Vojtíšek
Osobní číslo: P18000600
Studijní program: N7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obory: Učitelství zeměpisu pro 2. stupeň základní školy
Učitelství občanské výchovy pro 2. stupeň základní školy
Zadávací katedra: Katedra geografie
Akademický rok: 2018/2019

Zásady pro vypracování:

1. Kompilační metoda – desk research dostupných zdrojů
2. Zpracování statistických a kartografických dat
3. Zpracování do požadované formy s důrazem na geografické vzdělávání

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

dle potřeby
60 stran
tištěná
Čeština

Seznam odborné literatury:

CORNELL S., 2005. Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in the Caucasus. Vydavatel: Routledge. ISBN 1135796688.

HARRIS R., HARRIS J., 2009. The Nation in the Global Era: Conflict and Transformation. Vydavatel: Brill. ISBN 90-04-17690-X. 9789004176904

HUNTINGTON P. S., 2001. Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu. Vydavatel: Rybka Publishers. ISBN 9788086182490.

SOULEIMANOV E., 2013. Understanding Ethnopolitical Conflict: Karabakh, South Ossetia, and Abkhazia Wars Reconsidered. Vydavatel: Palgrave Macmillan. ISBN 9781137280237.

ŠMÍD T., 2014. Dějiny Kavkazu. Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7422-336-5.

ŠMÍD, T., 2007. Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru. V Brně: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-126-0.

WANNER J., 1998. Vzájemné vztahy postsovětských republik. V Praze: Ústav mezinárodních vztahů. ISBN 80-85864-45-2.

Vedoucí práce:

RNDr. Artur Boháč, Ph.D.
Katedra geografie

Datum zadání práce:

2. dubna 2019

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

doc. RNDr. Kamil Zágoršek, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 1. července 2019

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracoval samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědom toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědom následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

2. května 2021

Bc. Ondřej Vojtíšek

Poděkování

Zde bych rád poděkoval vedoucímu mé diplomové práce RNDr. Arturu Boháčovi, Ph.D. za poskytnutí konzultací, ochotný přístup, odborné vedení a především za cenné rady.

Anotace

Předmětem diplomové práce je zpracování tématu ozbrojených konfliktů ve světě se zaměřením na Kavkaz, do vzdělávacího celku pro žáky druhého stupně základní školy. Práce je rozdělena na dvě části, teoretická část se věnuje popisu konfliktů v oblasti Kavkazu, kde jsou zahrnuty jak historické, tak i současné konflikty a praktická část vybraná témata prezentuje žákům formou výukového materiálu a modelových hodin. V praktické části jsou využity segmenty z teoretické části práce i další doplňující informace potřebné k výuce. Výuka v praktické části obsahuje jak obecnou charakteristiku konfliktů v oblasti, tak i konkrétní rozbor události.

Klíčová slova: Kavkaz, konflikt, etnicita, náboženství, politika, vyučování, modelové hodiny, základní škola, vzdělávání, pedagog

Anotation

The subject of the thesis is the elaboration of the topic of armed conflicts in the world with the focus on the Caucasus, into an educational unit for students of the second stage of primary school. The thesis is divided into two parts, the theoretical part is devoted to the description of conflicts in the Caucasus, which includes both historical and current conflicts. The practical part of the thesis includes selected topics that presents to students the form of teaching material and model lessons. In the practical part there were used segments from the theoretical part of the work and other additional information. The teaching in the practical part contains both the general characteristics of conflicts in the area and a specific analysis of events.

Keywords: Caucasus, conflict, ethnicity, religion, politics, teaching, model lessons, elementary school, education, pedagogue

Obsah

Úvod.....	10
TEORETICKÁ ČÁST	12
1 Definice	12
2 Státy jižního Kavkazu	16
2.1 Oblast Kavkazu	16
2.2 Gruzie	16
2.3 Arménie.....	18
2.4 Ázerbájdžán.....	20
3 Oblasti Kavkazu	22
3.1 Jižní Kavkaz	22
3.1.1 Historie území.....	22
3.2 Severní Kavkaz.....	26
4 Konflikty v jednotlivých regionech.....	31
4.1 Náhorní Karabach.....	31
4.1.1 Konflikty na přelomu druhého tisíciletí.....	34
4.1.2 Mezinárodní odezva.....	36
4.1.3 Konflikty 21. století	38
4.2 Údolí Pankisi	41
4.3 Čečensko	43
4.3.1 První Čečenská válka.....	45
4.3.2 Druhá čečenská válka	45
4.3.3 Čečensko ve dvacátém prvním století.	46
4.4 Jižní Osetie.....	46
4.5 Severní Osetie	49

4.6	Dagestán.....	50
4.7	Ingušsko.....	55
4.8	Abcházie	58
4.8.1	Konflikt.....	59
4.8.2	Konflikt z roku 2008.....	62
4.9	Adžárie.....	63
	PRAKTICKÁ ČÁST	66
5	Zařazení tématu na druhém stupni ZŠ.....	66
5.1	Zasazení tématu do Rámcového vzdělávacího programu	67
5.2	Pojmy.....	68
5.3	Zařazení tematického celku	72
5.3.1	Zařazení RVP:.....	73
5.3.2	Zařazení ŠVP:	74
5.4	Klíčové aspekty:.....	74
5.5	Modelové hodiny	79
5.5.1	Hodina č. 1	79
5.5.2	Hodina č. 2	81
5.6	Vyhodnocení modelových hodin	83
5.7	Klady a zápory v rámci modelových hodin.....	85
	Závěr	88
	Zdroje	90
	Seznam příloh:	105

Úvod

Tato práce se věnuje tematice ozbrojených konfliktů v oblasti Kavkazu, která je velmi rozmanitá a proto může být zajímavým tématem pro výuku na základní škole. Rozmanitost této oblasti zahrnuje různá etnika, národnosti, náboženství nebo i zájmy světových velmocí. Při vhodném zpracování, lze na malém regionu Kavkazu ukázat velkou část problematiky mezinárodních i civilních konfliktů a jejich následků. Od otevřených válek, přes invazivní tendence nebo separatismus až po terorismus. Tyto všechny jevy oblast Kavkazu zahrnuje a to jak z hlediska historie, tak i současného dění. Kavkaz lze představit jako mozaiku konfliktů, která vykresluje historii i stále se měnící současné dění z mnoha pohledů. Severní část Kavkazu, z evropského pohledu Předkavkazsko, která je velmi bouřlivá vzhledem k historickým zásahům ze strany ruské vlády, se v mnoha regionech mění na bojiště. Separatismus, konflikty mezi regiony nebo teroristické útoky nejsou ničím ojedinělým a pro Rusko se jedná o velmi podstatný a nepříjemný trn v patě. Problémy, které zde vznikají, se mohou šířit dále do vnitrozemí a rozdmýchávat další nespokojenost a touhy po větší autonomii v dalších regionech zejména etnicky či nábožensky odlišných od ruské majoritní populace. Radikální myšlenky salafismu nebo wahhábismu, extrémních odnoží islámu, mohou ústit v teroristické útoky ve větších ruských městech, jak tomu bylo např. 6. 9. 1999 v Moskvě nebo 21. 10. 2013 ve Volgogradu. Zaměření na Kavkaz ve výuce je příležitostí, kdy lze žákům popsat prvky terorismu, příčiny jeho vzniku nebo i myšlenky, které za ním mohou stát. Jižní Kavkaz, z evropského pohledu Zakavkazsko, je pro Rusko neméně důležitý, protože regiony, které se zde nacházejí, velmi často vyjadřují touhu o připojení se nebo žádosti o ruskou pomoc v separatistických tendencích. Dále konflikty, které vznikají a probíhají na jihu, se mohou velmi snadno a rychle rozšířit na sever a tak je i ruským zájmem, kontrolovat a dohlížet na dění v těchto regionech, které spadají ovšem pod suverénní státy jižního Kavkazu. Mluvíme zde o Gruzii, Arménii a Ázerbájdžánu. Tyto státy se potýkají s mnoha problémy, ať už jsou to jejich sousedé nebo přímo jejich vlastní regiony. Separatismus v Gruzii znázorňují dva regiony, Jižní Osetie a Abcházie. Toto jsou dva velmi dobré příklady, na kterých lze žákům demonstrovat problematiku separatismu, jeho vlastností a výsledků. Pokud by bylo třeba zmínit v rámci výuky i otevřený konflikt válečného typu, není třeba opouštět Kavkaz. Sporná oblast Náhorního Karabachu může posloužit jako velmi dobrý

příklad. Konflikt dvou států o jedno sporné území je ideální možností i pro vysvětlení rozdílů v obyvatelstvu nebo náboženství. Teoretická politicko a kulturně-geografická část je opřena o publikace převážně v anglickém jazyce, protože dostupnost českých textů je poměrně omezená. Jedná se o následující knihy a autory: M. P. Croissant a jeho kniha *The Armenia-Azerbaijan Conflict: Causes and Implication*, T. De Waal a jeho kniha *The Caucasus: An Introduction* nebo Ch. Zürcher a jeho *The Post-Soviet Wars: Rebellion, Ethnic Conflict, and Nationhood in the Caucasus*. Je zde také použito mnoho informací od organizací International crisis group nebo Human rights watch.

Aplikaci problematiky Kavkazu do výuky se věnuje praktická část práce, která ve formě modelových hodin, ve značně zjednodušené verzi, se všech těchto záležitostí dotýká. Žáci budou pracovat s tematickými mapami, budou vyhledávat a třídit informace o jednotlivých událostech, budou pracovat s příběhy a zapojí i vlastní představivost. Celé téma konfliktů je zpracováno v souladu s RVP ZV. Je začleněno do tematických plánů, které vycházejí z ŠVP. Dvě modelové hodiny jsou začleněny do tématu světových konfliktů, které je součástí společenského a hospodářského prostředí. Zdrojem informací pro modelové hodiny je teoretická část práce v kombinaci s webovými stránkami BBC news, odkud pochází obsah zpravodajské aktivity. Praktická část také zahrnuje vyhodnocení modelových hodin a zdůraznění kladů a záporů, se kterými se vyučující může setkat.

Tato diplomová práce volně navazuje na předchozí bakalářskou práci na téma Etnicko-religiózní příčiny konfliktů v Zakavkazsku, která byla obhájena na Katedře geografie Technické univerzity v Liberci v roce 2018. Z této práce jsou čerpány některé texty a informace, které jsou následně doplněny nebo upraveny pro potřeby diplomové práce.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Definice

Zamrzlý konflikt

Zamrzlý konflikt je obecně definován jako válka ve stagnaci, kdy je formální boj zastaven, ale základní příčiny konfliktu stále existují bez trvalé mírové smlouvy nebo dohodnutého politického rámce směrem k usmíření. Když je umístíme do kontextu zaníceného etnicko-náboženského napětí v postsovětském prostoru, článek v časopise *Journal of Politics and Minority Issues in Europe* vysvětluje zmrazené konflikty jako „ty, ve kterých násilný etnopolitický konflikt o odtržení vedl k ustavení de facto režimu, který není uznán ani mezinárodním společenstvím, ani státem, v němž došlo k odtržení.“ Kromě toho zapojení interních a externích aktérů do prevence řešení konfliktu také definuje zamrzlý konflikt v post-sovětském prostoru a odlišuje jej od ostatních menšinových sporů. Metropolitní státy, ze kterých se tyto regiony oddělily, buď nejsou ochotné, nebo nemohou změnit současný stav směrem k řešení, a to především kvůli „možnému odporu exogenních aktérů“. (Mary, Nagle 2009)

De facto stát

Zmrazené konflikty v post-sovětském prostoru vedly k vytvoření de facto států. De facto státy „odkazují na občanské řády, které existují v mezích uznaných států de iure (tj. podle zákona)“. Existují „... tam, kde existuje organizované politické vedení, které se dostalo k moci přes určitý stupeň domorodých schopností, dostalo podporu veřejnosti a dosáhlo dostatečné kapacity k poskytování vládních služeb dané populaci ve vymezené územní oblasti, nad nimiž je účinná kontrola udržována po delší dobu“. Tyto občanské řády však existují ve stavu právní nejistoty a mezinárodní společenství je neuznává. Nemají na své území zákonný nárok, protože podle mezinárodního práva

jsou považovány za příslušníky jiného právního státu. To jim nebrání ve snaze vstoupit do vztahů s jinými státy, aby získali uznání jako nezávislý stát. (Bobick 2014)

Separatismus

Víra lidí určité rasy, náboženství nebo jiné skupiny v zemi, že by měli být nezávislí a mít vlastní vládu nebo nějakým způsobem žít odděleně od ostatních lidí. (Cambridge Dictionary 2021)

Nacionalismus

Jako politická doktrína představuje nacionalismus víru, že státy světa jsou rozděleny na národy a že každý z těchto národů má právo na sebeurčení, ať už jako samosprávné jednotky ve stávajících národních státech, nebo jako vlastní národní státy. Jako kulturní myšlenka je nacionalismus tvrzením, že zatímco muži a ženy mají mnoho identit, je to národ, který jim poskytuje jejich primární formu sounáležitosti. Morální myšlenkou je, že nacionalismus je etikou hrdinské oběti, která ospravedlňuje použití násilí při obraně jednoho národa proti nepřátelům, vnitřním i vnějším. (Ignatieff 1995)

Súfismus

Súfismus je mystická islámská víra a praxe, v níž muslimové hledají pravdu o božské lásce a poznání prostřednictvím přímé osobní zkušenosti s Bohem. Skládá se z různých mystických cest, které jsou navrženy tak, aby zjistily povahu lidstva a Boha a usnadnily prožívání přítomnosti božské lásky a moudrosti ve světě. (Britannica 2021)

Súfismus je mezi sunnity výraznější, ale existují i šíitské súfijské řády neboli „taríky“. Stoupenci súfismu věří, že se mohou přiblížit Alláhovi skrze vnitřní očistu a introspekci. Dělají to meditací a přijímáním vedení od svých duchovních vůdců neboli „muršídů“ (průvodců). Přívrženci súfismu následují pět pilířů islámu stejně jako ostatní praktikující muslimové. Prohlašují víru v jednoho Boha Alláha a Mohameda jako jeho

posla, modlí se pětkrát denně, dávají na charitu, postí se a konají hadždžskou pout' do Mekky. (Deutsche Welle 2017)

Saláfismus a wahhábismus

Saláfismus je odvětví sunnitského islámu, jehož současní přívrženci tvrdí, že napodobují „zbožné předchůdce“ (al-salaf al-šālih; často rovní s prvními třemi generacemi muslimů). Snaží se co nejlíže a v co největším počtu oblastí života. Různí učenci islámu se v průběhu času snažili napodobovat rané muslimské generace v právní sféře, v teologických záležitostech nebo v obou dohromady. Myšlenky podporované těmito vědci víceméně vyvrcholily wahhábistickým hnutím, které začalo na Arabském poloostrově v 18. století a které zase pomohlo šířit saláfistické poselství do zbytku arabského a muslimského světa i mimo něj. Jako takový vznikl trend, nyní nazývaný saláfismus, který se ideologicky vyjádřil v učení, které má tento trend prezentovat jako výlučně a pečlivě se držící příkladu saláfismu, přičemž odmítá všechny ostatní zdroje vlivu. V praxi lze saláfismus rozdělit do tří větví: tichistický saláfismus, jehož stoupenci se vyhýbají politickému aktivismu a soustředí se na „očistění“ a výuku islámu v celé jeho „čistotě“, politický saláfismus, který se soustřeďuje na politický závazek jako nedílnou součást islámu prostřednictvím sporných debat, parlamentní účasti a zakládání politických stran a džihádský saláfismus, jehož následovníci se snaží svrhnout domněle odpadlické režimy v muslimském světě násilným džihádem. Ačkoli je mezi saláfisty výraz „saláfismus“ silně zpochybňován, přičemž přívrženci jedné větve často neumožňují aplikaci označení na ostatní větve, její různé myšlenky a projevy ukazují, že saláfismus je poměrně rozmanitý fenomén. (Oxford Research Encyclopedias 2016)

Wahhabi je označení určené těm, kteří se řídí učením Muhammada Ibn Abda al-Wahhaba. Wahhábové jsou vždy označováni jako saláfové a ve skutečnosti se jim tak říká. Všichni wahhábové jsou zpravidla saláfisté, ale ne všichni saláfové jsou wahhábisté. Termín saláfismus se s wahhábistickým vyznáním stal spojen až v 70. letech. Bylo to na počátku 20. století, kdy se wahhábové nazývali saláfisty. (Rajaratnam school of international studies 2016)

Džihád

Džihád (arabsky „boj“ nebo „úsilí“) znamená záslužný boj nebo úsilí. Přesný význam pojmu džihád závisí na kontextu, na Západě se často mylně překládal jako „svatá válka“. Džihád, zejména v náboženské a etické oblasti, primárně odkazuje na lidský boj o prosazování toho, co je správné, a o předcházení tomu, co není správné. (Britannica 2021)

„Džihád nábožensky vynakládá maximální úsilí při prosazování a obraně spravedlnosti,“ uvedl šejk Jaafar Idris ze saúdskoarabského velvyslanectví. Idris vysvětlil, že uznává dva druhy džihádu, protože existují dva druhy porušení spravedlnosti: džihád slovy proti falešným vírám a džihád mečem proti bezpráví. (National geographic 2003)

2 Státy jižního Kavkazu

2.1 Oblast Kavkazu

Oblast Kavkazu je dlouhodobě neklidnou oblastí, která je svírána mezi okolními státy, Ruskem na severu a Íránem a Tureckem na jihu. (Harris 2009) Neklidnost a časté konflikty či nepokoje této oblasti sahají daleko do historie regionu, kdy se střídala období nadvlády okolních mocností s obdobími nezávislosti. Kavkaz patří ze světového hlediska mezi nejrozmanitější oblasti z hlediska množství jazyků a etnik. Obyvatele této oblasti jsou hrdí na svou kulturu, zvyky a etnickou příslušnost a tak vznikají touhy po samostatnosti, neshody se sousedy nebo otevřené konflikty. Historické křivdy, kterých se dopustily vládnoucí mocnosti nebo státy, ve kterých skupiny žily, jsou dodnes v živé paměti, která může podporovat radikální myšlenky. Existují zde i případy krevní msty, kdy jednotlivé rodiny nebo i celé vesnice bránily svou čest nebo vlastnictví. Na druhou stranu obyvatelé Kavkazu jsou proslulí svojí pohostinností a vlídností. (Britannica 2021)

2.2 Gruzie

Státní zřízení Gruzie je poloprezidentská republika, která byla založena devátého dubna 1991, kdy vyhlásila nezávislost na Sovětském svazu. Současným prezidentem je Salome Zurbichidze, která je zároveň i předsedou vlády. Platidlem je gruzínské lari, a hlavním městem je Tbilisi. Oficiálním jazyk země je gruzínština, v autonomní republice Abcházii je to abcházština. Na území Gruzie se také nacházejí dvě autonomní republiky a to Adžárie s hlavním městem Batumi a Abcházie s hlavním městem Suchumi. Gruzie je zároveň členem mezinárodních organizací jako je UNESCO, UN, WHO nebo WTO.

Gruzie se nachází na hranicích jihovýchodní Evropy a jihozápadní Asie. Jestli země je již součástí Asie či nikoli, záleží na definici tohoto pomezí, kterých je mnoho. Zeměpisná šířka 41 až 43° zeměpisná délka 40 až 47° udávají mnohem přesnější polohu země. Rozloha země činí 69 700 km². Sousedními státy jsou na severu Rusko, na

jihovýchodě Ázerbájdžán, na jihu Arménie, na jihozápadě Turecko a na západě Černé moře. Jelikož se jedná o zemi jižního Kavkazu, tak velký podíl rozlohy země tvoří hory. Nejvyšší horou Gruzie je Šchara s výškou 5201 metrů nad mořem. Podnebí zde najdeme v nížinách subtropické.

Obyvatelstvo Gruzie tvoří z 86,8 % Gruzíni, 6,3 % Azerové, 4,5 % Arméni, 2,3 % ostatní (Rusové, Osetové, Ukrajinci, Řekové a další). Náboženství v zemi je rozděleno na ortodoxní (oficiální náboženství v zemi) 87,6 %, islám 10,7 %, arménské apoštolské 2,9 % a ostatní 1,2 % (katolické, protestantské a další). (CIA in Vojtíšek 2018)

Nezávislý gruzínský stát existoval od roku 1918 do roku 1921, kdy byl začleněn do Sovětského svazu. V roce 1936 se Gruzie stala ustavující (odborovou) republikou a jako taková pokračovala až do rozpadu Sovětského svazu. Během sovětského období byla gruzínská ekonomika modernizována a diverzifikována. Gruzie, jedna z nejvíce nezávislých republik, vyhlásila svrchovanost 19. listopadu 1989 a nezávislost 9. dubna 1991. (Britannica 2021)

Od doby, kdy se Gruzie v roce 1991 vymanila z rozpadajícího se Sovětského svazu jako nezávislý stát, se Gruzie opět stala arénou protichůdných zájmů. Zvyšující se ekonomický a politický vliv USA v zemi je již dlouho zdrojem obav ze sousedního Ruska, stejně jako aspirace Gruzie na vstup do NATO a EU. Napjaté vztahy s Ruskem dále prohloubila dlouhodobá podpora Moskvy separatistickým regionům Abcházie a Jižní Osetie, což vedlo ke krátké válce v srpnu 2008. (BBC 2021)

2.3 Arménie

Státní zřízení Arménie je poloprezidentská republika, která vznikla 21. září 1991 v souvislosti s rozpadem SSSR. Současným prezidentem je Armen Sarkisjan a předsedou vlády je Nikol Pašinjan. Oficiálním platidlem je zde arménský dram. Hlavním městem země je Jerevan. Úředním jazykem je arménština a dalšími významnými jazyky jsou ruština a kurdština. Arménie vede konflikt s Ázerbájdžánem o sporné území, které se jmenuje Náhorní Karabach. Podílí se také na činnostech v mezinárodních organizacích, jako jsou například Interpol, UNESCO, FAO nebo WHO.

Poloha Arménie je úzce spjatá s pohořím Kavkazu, který určuje její zeměpisnou polohu. Zeměpisné souřadnice 40° severní šířky a 44,5° východní délky, určují polohu země mnohem přesněji. Rozloha země činí 29 800 km². Arménie je obklopena sousedními státy, a to na severu Gruzíí, na západě Tureckem, na jihu Íránem a na východě Ázerbájdžánem, který má část svého území i na jihozápadě mezi Arménií a Íránem. Významným prostorem pro povrch země je pásmo Malého Kavkazu, a pohoří Ararat, ve kterém se nachází nejvyšší hora země Aragac s 4090 metry nad mořem. Klima se zde charakterizuje jako kontinentální.

Obyvatelstvo Arménie tvoří z 98,1 % Arméni, 1,1 % Kurdové a 0,7 % ostatní. Hlavním náboženstvím v zemi je arménské apoštolské s 92,6 %, dále evangelické s 1 %, ostatní s 2,4 %, bez vyznání je zde 1,1 % obyvatel a 2,9 % je neuvedených. (CIA in Vojtíšek 2018)

Část Arménie ležící v bývalém ruském impériu vyhlásila nezávislost 28. května 1918, ale v roce 1920 byla napadena silami z Turecka a sovětského Ruska. Sovětská republika Arménie byla založena 29. listopadu 1920 a v roce 1922 se Arménie stala součástí Zakavkazské sovětské federativní socialistické republiky. V roce 1936 byla tato republika rozpuštěna a Arménie se stala ustavující (odborovou) republikou Sovětského

svazu. Arménie vyhlásila svrchovanost 23. srpna 1990 a nezávislost 23. září 1991. (Britannica 2021)

Po nezávislosti na Sovětském svazu v roce 1991, se Arménie rychle dostala do krvavého konfliktu s Ázerbájdžánem, kvůli převážně arménské oblasti Náhorního Karabachu. (BBC 2020)

2.4 Ázerbájdžán

Ázerbájdžán je poloprezidentskou republikou jako jeho sousedé v zakarpatském regionu. V roce 1991 vyhlásil nezávislost na Sovětském svazu a to konkrétně 30. srpna. Současným prezidentem je Ilham Alijev a předsedou vlády Ali Asadovem. Platidlem v zemi je manat. Hlavní město Ázerbájdžánu je Baku. Úředním jazykem je ázerbájdžánština. Ázerbájdžán v současné době vede konflikt s Arménií o území Náhorní Karabach, který si obě strany nárokují. Podílí se také na spolupráci v mezinárodních organizacích, jako jsou WHO, UN nebo Interpol.

Ázerbájdžán je zajímavý z hlediska územního rozdělení státu, kdy část jeho území leží odříznuta cípem Arménie a je tak uzavřena mezi Arménií a Íránem. Důležitý pro Ázerbájdžán je přístup k moři a velké množství nerostného bohatství, konkrétně ropy. Polohu státu popisují zeměpisné souřadnice, které uvádějí hodnoty 40° severní šířky a 47,5° východní délky. Země má rozlohu 86 600 km². Sousedními státy jsou ze severu Rusko, ze severozápadu Gruzie, ze západu Arménie, z jihu Írán a na východě je Kaspické moře. Významnou roli pro zemi hraje jak moře, s velkou zásobou ropy, tak i pohoří Kavkazu s nejvyšším vrcholem Ázerbájdžánu Bazardüzü.

Obyvatelstvo Ázerbájdžánu je tvořeno z 91,6 % Azerové, z 2 % Lezginy, 1,3 % Rusy, 1,3 % Armény, 1,3 % Tályši a 2,4 % ostatními. Dominantním náboženstvím v zemi je šíitský islám s 96,9 %, dále je zde křesťanství s 3 % a zbylá procenta tvoří ostatní a neuvedení. (CIA in Vojtíšek 2018)

Ázerbájdžán byl nezávislým národem v letech 1918 až 1920, ale poté byl začleněn do Sovětského svazu. V roce 1936 se stala ústavodárnou (unijní) republikou. Ázerbájdžán vyhlásil svrchovanost 23. září 1989 a nezávislost 30. srpna 1991. (Britannica 2021)

Ázerbájdžán bohatý na ropu se za poslední dvě desetiletí předefinoval z bojujícího nově nezávislého státu na významného regionálního energetického hráče. Dohody s mezinárodními výrobci energie umožnily zemi využít její energetické příjmy k vytvoření vládního fondu zapojeného do mezinárodních projektů. Rovněž použila své zdroje na obnovu své armády, což je považováno za vládní prioritu, když se země potýká s odtrženým územím Náhorního Karabachu. Přes své bohatství a zvýšený vliv v širším regionu chudoba a korupce nadále zastiňují rozvoj země. Zásah vlády proti obhájčům lidských práv a novinářům vyvolal obavy z ohrožení ázerbájdžánské demokracie. (BBC 2020)

3 Oblasti Kavkazu

3.1 Jižní Kavkaz

3.1.1 Historie území

Regiony, o kterých tato práce pojednává, jsou vyznačeny v mapě (viz příloha č. 1). Dva největší a nejdéle existující státy z mnoha polonezávislých států Kavkazu ve starověku a středověku, byly východní Gruzie (nazývaná Kartlie nebo Iberie) na severu a Arménie na jihu. Kulturu a etnický charakter obou zemí lze vysledovat do období rozpadu Chetitské říše ve 12. století před naším letopočtem a oba byly konvertovány ke křesťanství počátkem 4. století našeho letopočtu. Válečné tažení Alexandra Velikého ve 4. století před naším letopočtem osvobodilo Gruzii a Arménii od perské achajmenské nadvlády a navzdory Pompeiově vnucení římské kontroly a arabské okupace Tbilisi (Tiflisi) v 8. století, Gruzie přežila a dosáhla svého zlatého věku mezi desátým a třináctým stoletím. Země byla v roce 1234 a v následujících letech zaplavena a zničena Mongoly a na konci čtrnáctého století znovu hordami Timurů (Tamerlanů). Takto oslabená byla v pozdějším středověku mnohokrát nucena podrobit se islámské vládě, a to perské hegemonii na východě nebo osmanské na západě. V roce 1783 uzavřel gruzínský král společenství s Ruskem v naději, že získá ochranu před islámskou expanzí. Rusko však kladlo stále naléhavější požadavky a v roce 1801 anektovalo východní Gruzii. (Britannica 2021)

V letech 1922 až 1936 tvořily Arménie, Ázerbájdžán a Gruzie součást SSSR zakavkazské sovětské federativní socialistické republiky, které byly následně rozděleny do samostatných jednotek. Ázerbájdžán a Gruzie obsahovaly nižší úroveň správních rozdělení, aby byla zajištěna ochrana menšin v jejich etnických domovinách a aby se usnadnilo řízení etnicky různorodých území. Sovětský systém uznal sílu etnického původu a používal ji ke zmírnění tlaků ve společnosti. (Wanner 1996.) Výraz nacionalistického sentimentu a politických požadavků založených na etnickém původu

však byly potlačeny. Gruzínský původ klíčových komunistů nezachránil jejich vlast před čistkami dvacátých a třicátých let, což si u gruzínské inteligence vyžádalo velkou daň. Nicméně, Gruzie a jih Kavkazu obecně získal v sovětském státě symbolický význam. Ekonomické dotace a cenové dohody byly navrženy tak, aby zajistily vyšší životní úroveň. Na Kavkaze sovětský systém nepronikl tak hluboko do společnosti jako ve slovanských částech SSSR, přesto i v tomto regionu lze nalézt nostalgické vzpomínky části obyvatel na sovětský systém poskytující jistotu zaměstnání. Dlouhou dobu sovětské nadvlády přečkaly státy Zakavkazska pod dohledem a pevnou rukou Moskvy. Vše se začalo měnit a situace se stala neklidnou s koncem dvacátého století. Při vytváření nezávislosti, měla většina obyvatel tendenci považovat svou historii v Sovětském svazu za dobu komunistického útlaku a rusifikace, což bylo zcela škodlivé. Po prvním desetiletí nezávislosti, když se rozplynulo mnoho nadějí na lepší život, se rozšířila nostalgie po sovětských dobách. Svoboda iniciovaná perestrojkou umožňovala vyjádřit všechny druhy stížností, včetně etnických, ale poskytovala jen málo možností, jak je řešit. V nepokojích na konci osmdesátých let se otevřely nebývalé příležitosti, oslabením ústřední autority, kterou političtí aktéři na Kavkaze rychle využili a vyzkoušeli hranice možného, kam až mohou zajít. Jak však perestrojka šla dále, postupovaly nacionalistické aspirace, které přispěly zoufalství ruských demokratů a samotného Gorbačova. Gorbačovova neschopnost řešit etnické stížnosti na Kavkaze a těžkopádné akce sovětských vojsk, které jsou odpovědné za masakry civilistů v Tbilisi v dubnu 1989 a v Baku v lednu 1990, uvolnily síly a vymkly se mimo kontrolu Moskvy. V roce 1991 se sovětská moc na jižním Kavkaze zhroutila a v Gruzii a Arménii se k moci dostali politici, kteří podporovali nezávislost regionů. V Ázerbájdžánu stále existovala „reformovaná“ komunistická autorita. (Refworld 2002)

Pozadí konfliktů

V celé historii byl jižní Kavkaz zlomovou zónou mezi východem a západem. Zahrnuje většinovou křesťanskou Arménii a Gruzii i většinový muslimský Ázerbájdžán. Tyto státy samy o sobě obsahují různorodé populace, což odráží historii Kavkazu jako hranice mezi Evropou, Ruskem, Tureckem a Íránem, které zůstávají důležitými aktéry v regionu. Samotný jižní Kavkaz je také hluboce roztržštěný a posetý „zmrazenými konflikty“. Arménie a Ázerbájdžán zůstávají uvězněny v boji o Náhorní Karabach, zatímco Gruzie čelí dvěma odtrženým regionům, Abcházii a Jižní Osetii, které Rusko podporuje. Tato roztržštěnost zabránila regionu v maximalizaci potenciálu tranzitního koridoru, a to navzdory šíření energetických potrubí, železnic a další infrastruktury, která jej spojuje se sousedy na východě a západě přes Kaspické moře a východní Anatólii. Státy jižního Kavkazu by všechny chtěly prohloubit své vztahy s několika externími partnery, aby posílily jejich bezpečnost a prosperitu, ale čelí vážným výzvam blíže k domovu. (CSIS 2021)

Podle Erica Hobsbawna měl rozpad SSSR v roce 1991, který je koncem minulého století, rozhodující roli v nejnovější historii jihokavkazských republik. Mělo to méně důležitý, ale stále významný dopad i na Turecko. Pro Gruzii, Arménii a Ázerbájdžán se post-sovětské období stalo obdobím transformace z kvazi-národních států na nezávislé republiky. Bylo to období diskursivní výstavby základních postulátů moderního znárodnovacího nacionalismu, doba vytváření nových národních ideologií, které nahradily již nepopulární sovětský mýtus o „přátelství národů“. Pro turecké politiky otevřel konec sovětské říše nové příležitosti, pro budování diskursů o jednotě turkických národů a revizi zahraniční politiky vůči republikám jižního Kavkazu a Střední Asie. Nové zkušenosti sdílené všemi čtyřmi zeměmi, v různé míře lze nalézt v procesech budování národa a konfliktech, které je doprovázejí, s nimiž začalo toto krátké 20. století. Jednalo se nejen o konflikty mezi republikami, jejichž politické elity viděly své hranice poněkud odlišně, ale také o střety uvnitř nich (v letech 1918-1921). Století nacionalismu bylo poznamenáno novým typem konfliktů, které se v současné

době nazývají etnicko-náboženské, interetnické nebo etno-národní. Ve 20. letech 20. století, vedené ideologií kemalismu v Turecku a sovětskou národní politikou na jižním Kavkaze, byly učiněny pokusy o etnickou a kulturní homogenizaci populace. Fenomény etnických hranic, skupinových a individuálních práv byly znovu interpretovány. To byla také doba, kdy byly podniknuty různé pokusy, úspěšné i menší, o vyřešení konfliktů. Různé typy vnitrostátních konfliktů, případy kritického přehodnocení státních ideologií a oficiálních nacionalismů, procesy etnické a kulturní homogenizace neskončily, když skončilo krátké století. Nové dvacáté první století (které podle Hobsbawma začalo opět rozpadem SSSR) bylo pro všechny čtyři státy poznamenáno novými extrémy a konflikty, stejně jako hledáním prostředků a způsobů jejich transformace. (Caucasus Edition 2016)

Násilné a vroucí konflikty, které jsou v tomto regionu příliš běžné, pravděpodobně zabránily mnoha terénním výzkumům lidí na Západě. Navzdory několika samostatným nuceným pohybům populace a rozšířenému, ale málo pozorovanému utrpení byly tyto konflikty mezinárodním společenstvím většinou ignorovány. Několik opravdu ničivých malých válek, Matveeva je výstižně označuje jako „zmrazené konflikty“, dlouhou dobu přetrvávaly. Mnoho z nich se v minulosti opakovaně, ve větší či menší míře, rozhořelo a tichlo. Tři z nich byly zvláště ničivé, pokud jde o úmrtí a vysídlení. Odtržená republika Abcházie byla dlouho v útlumu mezi Gruzii, Ruskem a určitou formou autonomie. Náhorní Karabach, kde v otevřené válce devadesátých let přišly o život statisíce, zůstával ve slepé uličce, jeho status byl nejasný a jeho budoucnost byla velkým problémem zkorumpované volební politiky v Arménii i Ázerbájdžánu. Gruzínská Jižní Osetie se dostala na titulní stránky v roce 2002, kdy byly americké jednotky vyslány k lovu Al-Káidy v horské oblasti, která je prakticky bez dohledu úřadů. Čtvrtý dobře hlášený konflikt, toho času, stále doutnající rusko-čečenská válka, se odehrávala na severním Kavkaze. Čečensko zohledňovalo jakoukoli otázku týkající se kavkazských národů, ale bylo jen nejviditelnějším z několika tragických kavkazských konfliktů bez konce. (Matveeva 2002)

3.2 Severní Kavkaz

Severní Kavkaz se skládá z republik Dagestán, Čečensko, Ingušsko, Severní Osetie, Kabardsko-Balkarsko, Karačajevsko-Čerkesko a Adygejsko. Na rozdíl od jihokavkazských států Gruzie, Arménie a Ázerbájdžánu zůstala tato oblast po rozpadu Sovětského svazu součástí Ruska. Geograficky je severní Kavkaz součástí transkontinentální kavkazské zóny, která je umístěna mezi Černým mořem na západě a Kaspickým mořem na východě. Ruská step leží na severu a vysočina Malé Asie na jihu. Vnitřně v regionu dominuje pohoří Velkého Kavkazu. Vysoký členitý terén vytváří oblasti etnických a jazykových skupin, přičemž více než 40 takových skupin je pouze v Dagestánu. Kavkaz slouží jako klíčový obranný nárazník pro Rusko, chránící před islámskými mocnostmi, jako je Turecko a Írán na jihu. Pro Rusko je ale hornatý region historicky obtížné si ho podmanit. Jak se ruská říše rozšiřovala, začala v osmnáctém století získávat kontrolu nad Severním Kavkazem od Peršanů a Osmanů. Proti ruské vládě vládl tvrdý odpor, který místní považovali za dalšího vnějšího okupanta.

V sovětském období se Josef Stalin zabýval touto otázkou a nakreslením správních zón, které znesnadnily konsolidaci u jakékoli etnické skupiny. Stalin také deportoval velké množství lidí ze severního Kavkazu do Střední Asie a na Sibiř. V reformách osmdesátých let existoval však klíčový rozdíl - podle sovětské ústavy měly republiky právo vyhlásit nezávislost, ale autonomní oblasti v republikách (například Čečensko) nemohly. (Stratfor 2012)

Po těchto událostech přišla deportace, nejhorší období v historii původních obyvatel Severního Kavkazu. V období od listopadu 1943 do března 1944 byly na základě dekretů podepsaných prezidiem Nejvyššího sovětu všichni Karačajové, Ingušové, Čečenci a Balkaři a to pouze kavkazské národy zaokrouhleni nahoru, naloženi do desítek tisíc dobytčích vozů a převezeni do Střední Asie a na Sibiř v pěti kolech deportací pečlivě vyhlášených a zorganizovaných v Moskvě. Násilné deportace byly prováděny mimořádnou rychlostí, a to na sice většinou neopodstatněných obviněních ze

spolupráce s nacistickým Německem. O deportacích nebo represích, kterým tak sami lidé raději říkají, lze říci, že jsou to skutečné genocidy, protože jediným kritériem pro výběr, byla etnická příslušnost a prakticky nikdo z výběru nebyl ušetřen. Někteří byli přemístěni nejen z ruského území, ale také z jiných sovětských republik a ti kteří sloužili na frontě, byli po válce deportováni. Všichni deportovaní byli pod přísným dohledem, a až 20 let v pracovních táborech jim hrozilo, pokud opustili přidělené místo osídlení. Kdekoli se usadili, místnímu obyvatelstvu bylo řečeno, že jsou to bandité, zrádci a zločinci, což vyústilo v jejich izolaci a další následné strádání. Často žili v podzemních garážích nebo na otevřeném prostranství, s těžkou prací, měli málo jídla a mnoho dětí nemělo vůbec žádné vzdělání. Jedna čtvrtina Čečenců a jedna třetina Karačajů zemřela během transportu nebo deportací. Bývalé republiky deportovaných národů byly rozpuštěny a území dáno jiným republikám nebo skupinám. Noví obyvatelé se přestěhovali do domů deportovaných, jiné domy chátraly. Hřbitovy a národní památky byly zničeny a jména kolektivně potrestaných národů byla odstraněna z map, ulic, dokumentů a veřejné paměti. Bylo zakázáno informovat se o jejich osudu. Teprve během perestrojky vyšel v Sovětském svazu první článek o podrobnostech deportací. První kniha obsahující osobní vzpomínky vyšla v roce 1993. Tato zkušenost zanechala stopy na lidech Kavkazu, srovnatelné pouze se vzpomínkami těch, kteří přežili holocaust ve druhé světové válce. (Minority rights group international 1994)

Povaha ruské a sovětské angažovanosti na severním Kavkaze poskytla pozadí mnoha vývojem v regionu po získání nezávislosti Ruské federace, která následovala po rozpadu Sovětského svazu v prosinci 1991. Zejména skutečnost, že politická mobilizace, která doprovázela rozpad sovětského řádu, byla původně směřována podle zlomových linií etnického původu a nacionalismus byl způsoben převážně odkazem ruských imperiálních a sovětských projektů na podporu fragmentace v regionu, včetně samostatných národních identit. Úkolem nových ruských orgánů bylo překonat tuto roztržičnost a najít způsoby, jak propagovat nové Rusko jako společný projekt pro všechny jeho komunity, včetně těch na severním Kavkaze. Politika prováděná post-sovětskými vůdci ve skutečnosti jen velmi sporadicky plnila tuto výzvu na severním Kavkaze a spíše sloužila k urychlení a zhoršování stability a bezpečnosti v regionu

a k podpoře ještě dalšího rozdělení. S převedením řešení problémů na republikovou úroveň zůstaly konflikty neadresné, zatímco místní elita měla malý zájem na podpoře reformy, která by mohla poškodit jejich postavení. Výsledkem bylo, že se nepodařilo vypořádat se s hluboce zakořeněnými problémy. Pozoruhodné je, že se nepodařilo vyřešit klíčové spory, které vyplynuly z tohoto období: spor o status Čečenska a konflikt mezi Severní Osetií a Ingušskem. (Peace Palace Library 2007)

V oblasti severního Kavkazu probíhá latentní občanská válka, což ruská federální vláda rozhodně odmítá uznat. (1994–1996 a 2000–2002) a etnopolitické a náboženské konflikty, které ovlivňují celkovou situaci v zemi. Je důležité si uvědomit, že v 90. letech měl region silnější vliv na vládní politické akce a národ než dnes. Existuje několik důvodů, proč se to od té doby změnilo. Federální vláda za vlády prvního prezidenta Ruské federace Borise Jelcina, byla relativně slabá ve srovnání s tandemovou vládou předsedy vlády Vladimíra Putina a prezidenta Dmitrije Medvěděva. Během Jelcinovy éry regionální vlády urputně bojovaly s federálními úřady za větší autonomii, kterou s hrdostí odkazovaly na jejich suverenitu. Jelcinova správa musí být vnitřně destabilizována. Dále, během prvního post-sovětského desetiletí byly hromadné sdělovací prostředky nezávislé, měly významný vliv na společnost, mohly kriticky zkoumat kroky úřadů a mohly ovlivnit rovnováhu sil mezi politickou elitou a její popularitu u veřejnosti. Vladimír Putin převzal moc jako předseda vlády v roce 1999 a později jako prezident v roce 2000, slíbil, že rychle vyřeší čečenskou krizi a nastolí pořádek v regionu, a oznámil zahájení protiteroristické operace. Ve skutečnosti to byl začátek druhé čečenské války. Prestiž a popularita nového prezidenta závisela na relativním úspěchu této války. Vítězství dosáhly cestou dosti rozporuplnou, kdy přesvědčily několik vlivných klanů, aby se připojily ke straně Moskvy v konfliktu. Vedoucím správy a později v roce 2003 prezident Čečenské republiky se stal Achmat Kadyrov, bývalý šéf muftí pod vedením Džochara Dudajeva. Přestože válka v Čečensku oficiálně skončila, její konec nepřinesl regionu stabilitu, protože v Dagestánu, Ingušsku, Kabardsko-Balkarsku a Čečensku nadále působilo několik radikálních a extremistických skupin. (IFRI 2011)

Nevyřešené konflikty mezi etnickými skupinami, například v severní Osetii v okrese Prigorodny a v Dagestánu v okrese Kazbekovsky, v oblasti Kabardsko-Balkasko a ve Stavropolském kraji, dnes nezpůsobují mnoho úmrtí. Strany jsou ale frustrovány z toho, jak byla rozdělena půda nebo vyřešeny územní problémy a někteří usilují o změnu administrativních hranic stávajících republik i když ne o odtržení od Ruské federace. Vnitrostátní hnutí, která za posledních několik let zažila oživení, usilují o nápravu od státu a soudního systému, který často není schopen vybavit jejich požadavky a stížnosti, zejména spory o půdu. Někteří se tedy obracejí k islámskému právu (šaría), což dále narušuje legitimitu sekulárního státu a jeho zákonů, které v myslích spravedlivého počtu severních bělochů soutěží s alternativními koncepty islámské státnosti. Islamistické povstání se živí etnickými spory a napětím. Povstalci se zaměřili na oblasti, kde existuje etnické napětí, aby je dále prohloubili, jako v Severní Osetii, kde cílem teroristických útoků je podněcovat ingušsko-osetské střety. Radikální weby apelují na postižené populace a používají islamistickou rétoriku k transformaci starých etnických stížností a přesvědčování mládeže, aby se zapojila do boje (džihádu) proti státu a sekulárnímu systému. Mladí lidé jsou částečně zranitelní, protože mají pocit, že ani národní vůdci, ani právní mechanismy dostatečně neřešili jejich etnické nároky. (ECOI 2012)

Tento region zůstává terénem nejnaléhavějších bezpečnostních obav Moskvy, a to jak z hlediska vnitřní nestability, tak z hlediska potenciálu regionu exportovat násilí do zbytku federace. V posledním desetiletí se bezpečnostní podmínky zlepšily, i když z velmi nízké počáteční úrovně. Vrcholy nejistoty, kdy došlo k většině teroristických činů, nastaly v letech 2000–2005 a znovu v letech 2010–2011. Tento region zažil velké katastrofy, například tragédii obléhání školy v Beslanu v září 2004, kdy bylo zabito více než 350 lidí a výbuch dvou letadel ve vzduchu v srpnu 2004, při kterém zahynulo všech 90 lidí na palubě nebo ozbrojený útok na policii, správu a veřejné budovy v Nalčiku v roce 2005. (Saferworld 2012)

Navzdory nedávnému oddechu v násilí má začátkem roku 2007 severní Kavkaz stále potenciál klesnout do celorepublikové nestability, přestože Ruská federace usiluje

o radikálnější iniciativy k posílení centrální kontroly a zvýšení bezpečnosti. Povstání v Čečensku pokračuje navzdory nedávným úmrtím některých významných vůdců povstalců. Mezitím náklady na udržení moskevského režimu v republice byly systematické mučení a vraždy. Bojovnost, zejména ta, která byla inspirována saláfistickými myšlenkami, se šíří po celém severním Kavkaze. Současně rostou důkazy o tom, že konflikt se šíří i mimo Severní Kavkaz do dalších částí Ruska, zejména do oblasti Volhy, která má několik velkých muslimských komunit. Velká destabilizace Severního Kavkazu by měla pro Rusko vážné důsledky a nakonec by mohla zpochybnit územní celistvost částí regionu. Mělo by to také vážné důsledky pro bezprostřední sousedy Ruska a pro Evropu. Budoucí stabilita severního Kavkazu závisí především na řešení čtyř vzájemně propojených klastrů: národně-územní otázky, islám a islamismus, otázky správy a sociálně-ekonomické otázky. (Peace Palace Library 2007)

4 Konflikty v jednotlivých regionech

4.1 Náhorní Karabach

Náhorní Karabach, ázerbájdžánský Dağlıq Qarabağ, arménský Artsakh, region jihozápadního Ázerbájdžánu. Název se také používá k označení autonomní oblasti (provincie) bývalé Ázerbájdžánské sovětské socialistické republiky (S.S.R.) a Republiky Náhorní Karabach, území, které se samo prohlásilo za samostatný stát, jehož nezávislost není mezinárodně uznávána. Stará autonomní oblast zabírala plochu asi čtyři tisíce čtyři sta kilometrů čtverečních, zatímco síly samozvané republiky Náhorní Karabach v současné době zabírají asi sem tisíc kilometrů čtverečních. Obecná oblast zahrnuje severovýchodní křídlo pohoří Karabach na Malém Kavkaze a sahá od hřebenové čáry pohoří až k okraji nížiny řeky Kura na jeho úpatí. (Britannica 2021)

Dle Croissanta etymologie definujících slova regionu Náhorní Karabach, odráží strany, které mají vliv na toto území po mnoho staletí. Slovo „Nagorno“ má své původ v ruském jazyce a znamená to „hornatý“. Složené slovo „Karabach“ má své původy v turečtině a perštině, zatímco turecké slovo „kara“ je přeloženo do angličtiny jako „černý“, je perské slovo „bakh“ přeloženo do angličtiny jako „zahrada“. Aby bylo možné slova rozeznat, Armény raději používají jiný výraz „Artsakh“, který vychází ze starého Arménského slova „tsakh“, přeloženo do angličtiny jako „woods“. Na druhou stranu Ázerbájdžánci by k definování této oblasti raději použili výraz „Dağlıq nebo Yuqarı Qarabağ“. Historie nepřátelství mezi Armény a Ázerbájdžánci nad Náhorním Karabachem je stejně složitá jako etymologie názvů regionu a vyvinula se počátkem 19. století za vlády carského Ruska. Proběhly mezi zeměmi v této době první velké konflikty, dvě etnické skupiny se střetly na počátku února 1905 a boje pokračovaly po celý rok. Dále Croissant zmínil, že počet obětí dosáhl přibližně 1 500 lidí z obou stran a navíc během těchto konfliktů, bylo v Baku zdevastováno více než tisíc ropných vrtů. Tento etnický konflikt vytvořil hluboké pocity nepřátelství mezi Armény a Ázerbájdžánci. Na konci téhož roku byl nastolen mír a pořádek. V roce 1923 vůdce

Sovětského svazu J. Stalin, začlenil oblast Náhorního Karabachu do Sovětského svazu pod Socialistickou republiku Ázerbájdžán (ASSR) a následní vůdci se odmítli zabývat statutem regionu až do Gorbačovovi éry. (Croissant 1998)

De Waal zmiňuje, že za vlády a sjednocení Sovětského svazu, sedm desetiletí panovala mírová atmosféra mezi arménskou a ázerbájdžánskou SSR. Mnoho Arménů žilo v Ázerbájdžánu, zejména Baku, zatímco mnoho Ázerbájdžánců žilo na arménském venkově. V sovětském svazu v tu dobu existovalo patnáct různých SSR, označených podle jejich národností a etnických skupin. Ázerbájdžánská a arménská SSR byly dva příklady. Navíc zde byla i další členění na několik autonomních sovětských socialistických republik (ASSR), například Abcházský ASSR a Čečensko-ingušský ASSR (který byl později také jednou z oblastí separatistických konfliktů) a autonomní oblasti, například NKAO (Náhorní Karabašská autonomní oblast). Zatímco sovětské republiky měly malou skutečnou moc v autoritářském systému Sovětského svazu, SSR měly své vlastní instituce a vlajky, což některým z nich dalo pocit suverenity. Ještě důležitější však byla národnost a etnická příslušnost, která byla formalizována a zaznamenána v pasu. Vnitřní pas každého občana Sovětského svazu obsahoval tři příslušnosti: etnický původ (například arménský), sovětská republika (např. Ázerbájdžánská SSR) a za třetí, Sovětský svaz jako celek. Příslušnost k etnickému původu by se později stala klíčovou součástí identifikace Arménů v Ázerbájdžánu a Ázerbájdžánců v Náhorním Karabachu a Arménii. (De Waal 2010)

Konflikt má kořeny sahající více než století do doby konkurence mezi křesťanskými Armény, muslimskými turky a peršany a jejich vlivy. Karabach, který byl po staletí osídlen křesťanskými arménskými a turkickými Azery, se stal v 19. století součástí ruské říše. Obě skupiny žily v relativním míru, ačkoli brutální činy na obou stranách na počátku 20. století zůstaly v soudobé paměti. Po skončení první světové války a bolševické revoluce v Rusku, založili noví sovětské vládcy, v rámci své politiky rozděl a panuj, v tomto regionu sovětskou autonomní oblast Náhorní Karabach s etnickou arménskou většinou. To vše v rámci Socialistické republiky Ázerbájdžán na počátku 20.

let. Když se na konci 80. let sovětská kontrola uvolnila, doutnající arménsko-ázerbájdžánské tření vybuchlo v násilí, když parlament regionu hlasoval pro připojení k Arménii. Během bojů, při nichž podle odhadů přišlo o život 20 000 až 30 000 lidí, získali kontrolu nad oblastí etničtí Arméni. Rovněž usilovali o obsazení ázerbájdžánského území mimo Karabach, aby vytvořili nárazníkovou zónu spojující Karabach a Arménii. (BBC 2020)

Jak popisuje De Waal, v pozdější návaznosti na reformy perestrojky a glasnosti arménské skupiny v oblasti Karabachu zvýšily a posílily své požadavky na převedení kontroly z ázerbájdžánské rukou do rukou Arménie. Během zasedání v únoru 1988, členové rady Autonomního regionu Náhorní Karabach, apelovali na Nejvyšší radu Sovětského svazu se žádostí o přesun do Arménie a rezoluce byla přijata. Rostoucí optimismus arménskému lidu žijícímu v oblasti Náhorního Karabachu sjednotit Arménii a Náhorní Karabach, se proměnilo v masové demonstrace ve městech Stepankert (hlavní město Náhorní Karabašské oblasti) a v Jerevanu v roce 1988. Tyto demonstrace spustily druhou fázi rozsáhlého etnického konfliktu mezi Armény a Ázerbájdžánci, které trvaly až do Biškeckého protokolu z roku 1994. V důsledku konfliktu Arménské obyvatelstvo Náhorní Karabašské oblasti převzalo kontrolu nad regionem a navíc přibližně nad 10 % ázerbájdžánského území. (De Waal, 2003)

Pokračující hledání politického řešení konfliktu mezi Arménií a Ázerbájdžánem bylo dále komplikováno politickými aspiracemi sporného území. Samozvaná republika Náhorní Karabach vyhlásila nezávislost počátkem roku 1992 a od té doby uspořádala několik nezávislých voleb, stejně jako referendum z roku 2006, které schválilo novou ústavu. Ázerbájdžán prohlásil tyto akce podle mezinárodního práva za nezákonné. Na počátku 21. století nebyla nezávislost samozvaného enklávového národa mezinárodně uznána. Spory se však do dnešních dnů neutišily. (Britannica 2021)

4.1.1 Konflikty na přelomu druhého tisíciletí

Podle Rasizadeho Náhorní Karabach byl historicky regionem, ve kterém je většina populace arménská, ale už dlouho má azerskou menšinu. Stalin začlenil oblast do Ázerbájdžánské socialistické sovětské republiky, ale dal jí status autonomní oblasti. Během sovětské éry byl etnický konflikt úspěšně potlačen sovětskými úřady, s výjimkou několika násilných střetů v 60. letech. Ázerbájdžánské úřady vyzvaly Azery, aby se přestěhovali do Náhorního Karabachu, což mělo za následek nárůst Azerů v regionu. S příchodem Gorbačovovy Glasnosti a Perestrojky (otevřenost a reforma) v 80. letech bylo povoleno omezené množství svobody projevu v Sovětském svazu. To vedlo k arménské obyvatelstvo v autonomní oblasti Náhorního Karabachu, který byl v té době součástí Ázerbájdžánské SSR, aby požadovalo od ázerbájdžánských a arménských sovětských úřadů „sjednocení“ Náhorního Karabachu s Arménií. (Rasizade 2011)

Dle Konstituce z roku 1977, byl konflikt mezinárodním světem vnímán, jako vnitřní problém Sovětského svazu do konce roku 1991, dokud obě republiky byly součástí Sovětského svazu. Během tohoto období se Arménie pokusila změnit právní status regionu na základě článku 70, který potvrzuje práva lidí na sebeurčení. S odkazem na tento článek, v únoru 1988 se Náhorní Karabach rozhodl připojit k Arménii. Tento krok Ázerbájdžán zamítl na základě článku 78, který uvádí, že „Území svazové republiky nelze měnit bez jejího souhlasu. Hranice mezi svazovými republikami mohou být změněny po vzájemné dohodě dotčených svazových republik, s výhradním potvrzením SSSR“. Cornell navazuje, že na základě žádosti o sjednocení s Arménií, proběhlo prezidium a SSSR potvrdila status Náhorního Karabachu, jako autonomní oblasti uvnitř Ázerbájdžánu v červenci 1988. (Cornell 1997)

Rasizade uvádí, že v té době bylo přibližně 75 procent obyvatel Náhorního Karabachu Arménů a přibližně 23 procent Ázerbájdžánů. Populace Ázerbájdžánu žila většinou ve městě Suši, které se nachází na kopci s výhledem na Stěpanakert, hlavní město

Republiky Arcach. Tři dny poté, co úřady Náhorního Karabachu požadovaly sloučení s Arménií, velký ázerbájdžánský dav z ázerbájdžánského města Agdam, pochodoval k arménskému městu Askaran, které je prvním arménským městem na hranici Náhorního Karabachu. Dav zničil majetky Arménů ve vesnicích na cestě do Askaranu a následující střety vedly ke smrti dvou ázerbájdžánských demonstrantů. Konfrontace 23. února 1988 je obecně považována za začátek soudobého konfliktu v Náhorním Karabachu. V důsledku střetu v Askaranu, došlo k situaci, která vyústila v několik pogromů v Arménii a v Ázerbájdžánu. V důsledku nucených deportací se Náhorní Karabach prohlásil nezávislým 10. prosince 1991. Když Sovětský svaz přestal existovat 31. prosince téhož roku, Ázerbájdžán a Arménie zahájily rozsáhlou válku v Náhorním Karabachu. (Rasizade 2011)

Podle De Waala „Operace prsten“ v létě 1991 byla následek předchozích událostí. Ázerbájdžánské speciální jednotky milice a jednotky sovětské armády zavedly pasy a zbraňové kontroly. Vnitřní pas sovětských občanů obsahoval povolení k pobytu. Chtěl-li se někdo přestěhovat do jiného města nebo vesnice, musel získat propustku pro nové umístění, bez propustky by bylo možné ho deportovat z oblasti. Kontroly probíhaly ve dvou oblastech Ázerbájdžánu poblíž NK. Zaměřovali se na zastavení nelegálního pohybu Arménů do NK. Stovky arménských mužů bylo zatčeno a 22 až 24 arménských vesnic se vyprázdnilo. Operace byla údajně prováděna s bezprecedentní mírou násilí a systematickým porušováním lidských práv. (De Waal 2003)

De Waal navazuje informacemi, že Ázerbájdžán vyhlásil nezávislost v srpnu 1991. Arménie následovala v září. Nezávislost republik Arménie (RA) a Ázerbájdžánu proměnila Náhorní Karabach (NK) v záležitost ozbrojeného konfliktu mezi dvěma suverénními zeměmi. Podle mezinárodního práva, NK byla součástí Ázerbájdžánu, ale byla většinou pod arménskou kontrolou. V září 1991 Arméni z NK také vyhlásili nezávislost. Arménie dodnes neuznala nezávislost NK, ale víceméně kontrolovala vládu regionu a ozbrojené síly. (De Waal 2010)

V létě 1991, občanská válka uvnitř hranic Sovětského svazu se změnila v plnou válku mezi Armény z Náhorního Karabachu (dále označované jako síly NK) a Ázerbájdžánskou republikou. Na jaře 1993, Arméni začali okupovat několik ázerbájdžánských území mimo NK. Toto území buď spojuje NK s Arménií nebo zahrnuje malé oblasti východně od NK. Karabašský vůdce Arménů Serž Sarkisjan vedl jednotky sebeobrany NK. V roce 1993 se stal ministrem obrany Arménie, čímž rozostřil rozdíl mezi silami a vládami Arménie a NK. Několik dalších politiků z NK později sloužili na klíčových pozicích ve vládě Arménie. (De Waal 2003)

Dle Krügera si na konci války v roce 1994 získali Arméni plnou kontrolu NK a navíc 13,6 % ázerbájdžánského území. Toto území zůstalo obsazené až do nedávné doby. Arméni okupovaná území nazývají „bezpečnostní zóna“. Zůstává tajemství o tom, kdo a za koho během války bojoval. Arménie oficiálně nikdy nepodporoval Armény v NK, ale existují důkazy, že arménské síly bojovali v NK. (Krüger 2010)

Kromě toho několik členů arménské diaspory bojovalo v NK. Je známo, že ruští vojáci bojovali na obou stranách konfliktu. Ázerbájdžán podporovali mudžahedínští bojovníci z Afghánistánu a Čečenska. (De Waal 2003)

Vnější finanční podpora Ázerbájdžánu pocházela z Turecka. Zákon o podpoře svobody z roku 1992 poskytl Kongresu USA finanční pomoc Arménii. Rusko se zapojilo do konfliktu dodávající zbraně a poskytující logistickou podporu oběma stranám. (L. Drobizheva, R. Gottemoeller, C. Kelleher, L. Walker 2015)

4.1.2 Mezinárodní odezva

Cornell popisuje vývoj konfliktu mezi Armény a Ázerbájdžánci z mezikulturního do mezistátního konfliktu, který probíhal současně s vývojem mezinárodního systému. Byl

to konec studené války a Sovětský svaz se rozpadal. Počet nově nezávislých států rostl. Mezinárodní aktéři a organizace definovaly své priority a politiky v souladu s tímto novým prostředím. Na druhé straně tento nový systém přinesl nové výzvy a problémy. Další aspekt těchto problémů spočíval v tom, že mezinárodní společenství nebylo připraveno najít rychlá řešení a nevědělo, jak se s těmito novými výzvami vypořádat. Jednou z těchto výzev byl pokračující etnický konflikt mezi Armény a Ázerbájdžánci ohledně oblasti Náhorní Karabach. Mezinárodní komunita pomalu začala projevovat zájem o urovnání tohoto konfliktu. (Cornell 2005)

Jednou z mezinárodních organizací, která se zabývá otázkou konfliktů v této oblasti, je Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, konkrétně její orgán Minská skupina, která byla založena v roce 1994. Jejími zájmy v oblasti Kavkazu jsou navrácení okupovaných území Ázerbájdžánu, návrat všech uprchlíků a vnitřně vysídlených osob na původní místo bydliště nebo provedení mírových operací. Obecně MS slouží jako fórum pro vyjednávání v oblasti bezpečnosti. (Global media journal 2017)

Na samém začátku regionální země jako Kazachstán, Ruská federace a Írán se pokusily najít řešení pro zajištění bezpečnosti, stability a míru v regionu. Kromě těchto regionálních mocností zdůraznil John Maresca časný zájem západních mocností o tento konflikt. Jako velvyslanec Spojených států amerických zdůrazňuje, že „v rámci hierarchického přístupu k problémům s Ruskem a bývalým SSSR, konflikt v Náhorním Karabachu, nebyl USA ani jinými západními zeměmi považován za nejvyšší prioritu, protože se nezdálo, že by měl vliv na zásadní západní zájmy. I když válka přitahovala pozornost na vysoké úrovni, nedošlo ke vzájemné shodě a nálezu řešení.“. (Maresca 1996)

Strobe Talbott, zvláštní poradce ministra zahraničí Spojených států pro nově nezávislé státy uvedl, že USA nebudou hrát v oblastech bývalého Sovětského svazu žádnou aktivní roli. Místo toho podpoří mezinárodní úsilí o nalezení možného řešení, mezi

oběma stranami pomocí organizace, jako je Severoatlantická rada pro spolupráci (NACC) nebo Organizace spojených národů (OSN). Jak je patrné z raných přístupů mocností, tendence mezinárodního společenství mělo problém vyřešit konflikt prostřednictvím mnohostranných institucí. Vše se stalo, protože žádná z těchto zúčastněných stran nebyla ochotna angažovat se přímo v oblasti bývalého Sovětského svazu. (Allison 1994)

Ruské přístupy byly navíc v prvních letech po studené válce nejasné. Arménie, Ázerbájdžán a Arméni z Karabachu jsou hlavními stranami v bojích. Arméni z Karabachu požadovali „právo na sebeurčení“, jehož konečným cílem je integrace do Arménie. Argumentovali, že pokud Ázerbájdžán měl právo vystoupit ze SSSR, pak mohli vystoupit z Ázerbájdžánu. Ačkoli Arménie poskytla Arménům z Karabachu strategickou a logistickou podporu, stát se aktivní stranou tohoto konfliktu nechtěla. Zároveň nechtěla být považována za zasahující zemi ve vnitřních záležitostech Ázerbájdžánu, přestože Náhorní Karabach byl v současnosti palčivým problémem arménské domácí politiky. Na druhou stranu Ázerbájdžán usiloval o svou územní celistvost a svrchovanost a prohlásil, že by mohl udělit autonomii regionu Náhorní Karabach. Na rozdíl od neochoty jednotlivých regionálních nebo globálních aktérů se zapojit do probíhajících konfliktů v oblasti Náhorního Karabachu, nová myšlenka regionálních opatření zajišťujících mír a stabilitu v těchto letech vzkvétala. Zejména rostoucí angažovanost OSN a humanitární organizací v globálních konfliktech, například v jugoslávské krizi, způsobila nutnost rozdělit břemeno mírových operací OSN. Proto myšlenka regionalismu a regionálních uspořádání se stala lákavou v 90. letech. (Betts 1999)

4.1.3 Konflikty 21. století

Protesty v rámci prezidentských voleb v roce 2008

Na jaře roku 2008 vedly demonstrace po prezidentských volbách k střetům s demonstranty, násilí a k několika úmrtí. Tato událost byla bezprecedentní a bude formovat Arménii dodnes. Zahájilo to fázi rezignace a politické letargie mezi většinou Arménů. Dne 1. března 2008, po deseti dnech pokojných protestů, policie a vojenské síly se pokusily rozptýlit protest. Výsledkem bylo použití síly z policejních a vojenských jednotek a střety s demonstranty. Bylo zabito deset lidí, včetně dvou bezpečnostních úředníků a osm protestujících. Bylo zadrženo více než 400 osob, které byly požádány o vydání svědectví o incidentu. Bylo zatčeno více než 95 osob a jedenáct osob prohlášeno za podezřelé. Zatčení byli obviněni z narušení veřejného pořádku, nezákonné držení zbraní, podněcování k násilným činům a odpor proti násilnému policejnímu zatčení. (Hammarberg 2008)

Čtyřdenní válka v roce 2016

V roce 2008 a znovu v roce 2014 došlo k drobným střetům na kontaktní linii mezi Ázerbájdžánem a Náhorním Karabachem, což mělo za následek smrt několika vojáků. Největší eskalace od doby zahájení příměří v roce 1994, proběhla od 2. do 5. dubna 2016. (Schumacher 2016)

Ke střetům došlo v oblasti, která je sporná mezi samozvanou Republikou Arcach a Ázerbájdžánskou republikou. Tento region zahrnuje bývalou sovětskou autonomní oblast Náhorní Karabach a okolní oblasti, které jsou podle její ústavy nedílnou součástí republiky Arcach. (MoFA 2021)

Nezávislí odborníci navrhli tři různé scénáře, které mohly vést k vypuknutí čtyřdenní války. První scénář je, že šlo o nehodu. Podle tohoto scénáře buď arménský nebo ázerbájdžánský voják vystřelil ze své zbraně, což vedlo k protireakci, která pak přerostla v totální válku. K drobným porušením příměří dochází u čáry poměrně často, což někdy vede k obětem. Mohlo se stát, že takové menší porušení příměří, vedlo k eskalaci. Scénář dva viní Rusko z provokování války. Válka vypukla přesně v den, kdy se arménští a ázerbájdžánští prezidenti vrátili ze summitu o jaderné bezpečnosti ve

Washingtonu. Během summitu se Ázerbájdžán a USA dohodly na posílení svých vztahů. Podle některých vědců, Moskva cítila potřebu potrestat Ázerbájdžán za to, že se dostal příliš blízko k USA, a proto se snažila rozdmýchat nový konflikt. Nejpravděpodobnější scénář je, že Ázerbájdžán zahájil útok na Náhorní Karabach s cílem zlepšit své postavení během mírových jednání. Protože útok byl tak dobře naplánovaný, zdá se, jako by Ázerbájdžán připravil útok předem. Jinou možnou motivací Ázerbájdžánu k útoku na Náhorní Karabach, by mohlo být odvrácení pozornosti jeho obyvatel od přetrvávajících finančních problémů, které v té době pronásledovaly Ázerbájdžán. (Bayramov 2016)

Příměří bylo dosaženo dne 5. dubna mezi Ázerbájdžánem a Arménií v Moskvě. Orgány Náhorního Karabachu rovněž uvítaly ústní dohodu. Výsledky mírových jednání však byly poskvřeny křivdami z minulosti, které se provázaly se soudobými událostmi. Obě strany se obviňovaly ze lži a manipulací a každá předkládala své důkazy, které ovšem byly z mezinárodního hlediska sporné. Velkým problémem zároveň zůstávala národnostní a historická otázka, kterou každá strana viděla jinak. Nejvíce tím samozřejmě trpělo obyvatelstvo sporného území. (International crisis group 2017)

Válka v roce 2020

Konflikt v roce 2020 nese stín dlouhé historie sporů v této oblasti. Znesvářené strany Arménie a Ázerbájdžánu si kladou nároky na sporné území Náhorního Karabachu aktivně již dlouhá desetiletí. Jak je typické, obě strany konfliktu stály za svou verzí vzniku nových problémů. Nová válka začala 27. září poté, co obě strany na základě incidentu v Náhorním Karabachu, oznámily napadení vlastních sil. Arménie vyhlásila vojenskou mobilizaci s cílem obrany svých hranic a své země. Ázerbájdžán reagoval na arménské zprávy o sestřelení svých vrtulníků a obratem oznámil provedení velké protiofenzívy, která měla být odplatou za agresi Arménie. V tuto chvíli byl vojenský otevřený konflikt již nevyhnutelný. (bbc.com 2020)

Specifickými prvky pro tento konflikt bylo využití doposud ne zcela konvenčních metod pro tuto oblast. Využití vojenských dronů ke zničení pozic nepřítele se stalo poměrně častou praktikou. Ázerbájdžán, který měl doposud v tomto konfliktu navrch, si uvědomil velké výhody těchto technologií a ve velkém se o ně začal zajímat. Jeho spojenec Turecko, kromě tradiční vojenské podpory, poskytlo i podstatné množství dronů a technologií s nimi spojených. Značnou materiální podporu poskytl též Izrael. (Aljazeera 2020)

Tyto informace potvrzují nezávislé zdroje, které se zabývají zpravodajstvím z tohoto oboru. Příklady mohou být CSIS, Washington post nebo SCMP.

Během tohoto konfliktu zemřelo necelých 5 500 vojáků i civilistů. Arménská strana ztratila necelých 2 450 životů a Ázerbájdžán necelých 2 900. Šest týdnů krvavého ozbrojeného konfliktu nakonec skončilo v časných ranních hodinách 10. listopadu příměří zprostředkovaným Ruskou federací. Ačkoliv dohoda stále chybí jasný a stabilní mír, ukončila nejsmrtečnější boje, kterých byl region za téměř tři desetiletí svědkem. Podle jeho podmínek nyní Ázerbájdžán opět plně ovládá sedm okresů sousedících s Náhorním Karabachem, které arménské síly držely od předchozí války. Drží také podstatnou část samotného Náhorního Karabachu. Rovnováhu hlídá ruská mírová síla, ale stále ji řídí samozvané místní úřady. (International crisis group 2021)

4.2 Údolí Pankisi

Pankisi nebo Pankisi Gorge je oblast údolí v Gruzii, na horním toku řeky Alazani jižně od historické oblasti Gruzie Tušetie. Většina rodin, které žijí v Pankisi, jsou Kistové, etnická menšinová skupina s kořeny v Čečensku. Čečenští a ingušští lidé, často souhrnně označovaní jako Vajnachové, mají své rodové země v drsných horách přímo na sever od Pankisi. Vajnachové poprvé migrovali z hor ve 13. století a přechali před mongolskou invazí. V roce 1800 se Vajnachové znovu uchýlili k strmým horám a hlubokým roklím na severu Gruzie. Tentokrát šli dále na jih do Pankisi,

desetikilometrového údolí, které se táhne z hor Velkého Kavkazu. Pokřtěni jako „Kistové“, se usadili v údolí pěti vesnic, po jedné pro každý z hlavních klanů. Těchto pět komunit se nachází kolem řeky Alazani, která prochází roklí a jsou spojeny jedinou hlavní silnicí. (Wander-Lush 2019)

Podle zprávy z počátku roku 2002, zmiňuje gruzínský ministr bezpečnosti Valerij Khaburzania, že Saúdové a Jordánci byli zadrženi pro podezření z pokusu o zřízení teroristické základny v údolí Pankisi. Řekl také, že v údolí byli militanti z Čečenska a ze Středního východu. Khaburzania uvedl, že zadržovaní usilují o „vytvoření ilegální partyzánské skupiny v Pankisi a páchání teroristických činů na ruském území“. Rusové tvrdí, že v roklí je až 2 000 bojovníků, zejména Čečenců, a že mají dva vrtulníky používané k přepravě mužů a materiálu přes hory do Čečenska. (The Guardian 2002)

Gruzie čelila problémům s prosazováním kontroly nad oblastí soutěsky Pankisi hraničící s odtrženou oblastí Ruska v Čečensku. V průběhu roku 2002 Rusko stále více vyhrožovalo, že zasáhne do údolí a tvrdilo, že čečenští povstalci a mezinárodní teroristé, kteří tam měli základnu, podnikali nájezdy do Ruska. Zájem USA o údolí byl pobídnutý důkazy, že teroristé zde mohli být spojeni s Al-Káidou a na základě této hrozby, USA poskytly školení a vybavení, které pomohlo Gruzii znovu získat kontrolu nad oblastí. (MIT 2009)

Prezident Eduard A. Ševardnadze uvedl, že gruzínské bezpečnostní síly získaly plnou kontrolu nad soutěskou Pankisi, v bezprávním regionu, o kterém se říká, že je domovem desítek islámských teroristů a stovek čečenských bojovníků žijících mezi asi 4000 čečenskými uprchlíky, kteří uprchli z ruské války v Čečensku. Koncem léta roku 2002 vyslala Gruzie do regionu 1 000 policistů a bezpečnostních jednotek, zřídila kontrolní stanoviště a slíbila zřízení pořádku. Gruzínští představitelé rovněž uvedli, že plánují vybudovat větší počet pohraničních jednotek poblíž Čečenska a Ingušska, sousedních ruských republik. (The New York Times 2002)

Zpráva z roku 2003 popisuje, že i přes nedostatek přesvědčivých důkazů se západní národy stále více obávají, že teroristická organizace Al-Káida vytvořila základnu operací v gruzínském údolí Pankisi. Gruzínské bezpečnostní síly se snažily obnovit vládní autoritu v oblasti, která si již dlouho získala pověst bezpráví. Úředníci v Tbilisi však trvají na tom, že v Pankisi nejsou žádní členové Al-Káidy. Obavy z možné přítomnosti Al-Káidy v Pankisi, vyvolaly nedávné teroristické útoky v Maroku a Saúdské Arábii. 20. května společnost ABC News s odvoláním na nejmenované zdroje uvedla, že organizace Al-Káida Usámy bin Ládina obnovila svoji schopnost provádět teroristické útoky a dodala, že příslušníci organizace cvičili v Gruzínské republice. Gruzínští představitelé zprávu kategoricky popřeli. Ministr bezpečnosti Valery Khaburdzania popsal zprávu ABC jako „nic jiného než domněnku“, uvádí zpravodajská agentura RIA. (Refworld 2003)

4.3 Čečensko

Čečensko, také vyslovované jako Čečna, je republika v jihozápadním Rusku, ležící na severním křídle pohoří Velkého Kavkazu. Na severu sousedí s Čečenskem Rusko, na východě a jihovýchodě Dagestánská republika, na jihozápadě Gruzie a na západě Ingušská republika. Na počátku 21. století více než deset let dlouhý konflikt devastoval republiku, vynucoval masový odliv uprchlíků a zastavil hospodářství. Rozloha 12 750 čtverečních mil (12 300 kilometrů čtverečných). Populace (2008 odhadem) 1,209,040. Hlavní etnickou skupinou Čečenska jsou Čečenci s menšinami Rusů a Ingušů. Čečenci a Ingušové jsou muslimové a jsou dva z mnoha kavkazských horských národů, jejichž jazyk patří do skupiny Vajnachů. Čečenci a další kavkazské kmeny, které byly naprosto nezávislé, kladly dlouhodobý odpor proti ruskému dobytí od 30. let do 50. let, pod vedením muslimského vůdce Šamila. Jejich vzdor byl úspěšný, zatímco Rusové byli zaměstnáni krymskou válkou. Rusové ve svých pozdějších kampaních použili větší síly, a když byl Šamil zajat v roce 1859, mnoho z jeho následovníků migrovalo do Arménie. Řeka Terek zůstala obrannou hranicí až do šedesátých let 18. století. (Britannica 2021)

Když se mluví o Vajnacích, odkazuje se na Čečence a Inguše. Čečenská etnická komunita žije na současně obývaném území nebo jeho okolí nejméně 6 000 let a většina toho území leží v lesní zóně Kavkazu (Dunlop 1998). Při pohledu na kulturní aspekty jsou Čečenci velmi hrdí na svůj sociální zákoník a zákoník cti. Mají silný smysl pro národ a „Nokhchalla“, což znamená Čečenský charakter. Čečenský kodex cti předpokládá morální a etické chování, rytířství, diplomatické jednání a dovednosti, vůli hájit čest žen a povinnosti klanu a „tukkhum“. Vlk je považován Čečenci za národní zvíře a jeho význam je, že „všichni Čečenci jsou svobodní a jsou si rovni jako vlci“ (Jaimoukha 2014). Všichni etničtí Čečenci jsou muslimové a hlásí se k sunnitskému islámu.

V listopadu 1922 se Čečensko stalo ruskou autonomní oblastí Federace a později, v roce 1934, po sloučení se sousední Ingušskou oblastí, vznikla Čečensko-ingušská autonomní sovětská socialistická republika. Tato nová úroveň svrchovanosti však byla docela mlhavá a krátkodobá. Čečenci ani Ingušové nebyli ušetřeni šílenství Stalina během čístek 30. let a v roce 1944 pod sovětským podezřením, že pomáhali německým útočníkům, většina Čečenců a Ingušů byla systematicky deportována do Střední Asie. Velká část Čečenců byla násilně přesídlena do Kazachstánu a mnoho dalších skončilo v nejednom sovětském gulagu. Odhaduje se, že jedna třetina čečenské populace zemřela v období přesídlení od roku 1944 do roku 1957. V roce 1957, na základě výnosu Chruščova, Čečensko-ingušská autonomní Sovětská Socialistická republika byla rekonstituována a Čečenci se mohli vrátit do své vlasti. Většina Čečenců se vrátila domů a pro jednu si užila relativního klidu až do roku 1991. (Kline 1995)

Prezident Džochar Dudajev vyhlásil nezávislost na Rusku v listopadu 1991 poté, co se jemu a jeho podporovatelům úspěšně podařilo chopit se moci. To byla doba, kdy mnoho republik vyhlásilo nezávislost na SSSR. Aby dostal tolik podpory, jak je to jen možné, pro boj proti Gorbačovovi, Jelcin vyzval místní elity, aby si „vzaly všechnu svrchovanost, kterou můžou spolknout“. Jelcin však nebyl ochotný přijmout Čečenskou suverenitu a vyhlásil v Čečensku výjimečný stav. (Lapidus 1998)

4.3.1 První Čečenská válka

11. prosince 1994 vstoupily ruské jednotky do Čečenska. Oficiálně bylo jejich posláním obnovit autoritu Moskvy nad separatistickou republikou. 31. prosince 1994 začala ruská vojska bombardovat Grozný a vyslala čtyři obrněné kolony směrem do centra města. Počáteční pouliční bitvy skončily tisíci ruských a čečenských obětí a zničením stovek ruských bojových vozidel. Rusové ustoupili, ale poté 4. ledna provedli druhý útok. Po počátečních dnech prudkých pouličních bojů Dudajevovy jednotky, ohromené ruskou palebnou silou, opustily čečenské hlavní město. Stáhli se na hornatý jih. Po týdnech pouličních bojů a leteckého bombardování bylo 8. února 1995 oznámeno příměří a zbývající čečenské síly se z města stáhly. Dudajev byl zavražděn v dubnu 1996 ruským raketovým útokem naváděným laserem. Bylo mu 52 let. V srpnu 1996 se čečenské separatistické síly zmocnily Grozného v překvapivém útoku a přinutily Moskvu vyjednat mírovou dohodu, která byla podepsána 30. srpna. O několik měsíců později nahradil Dudajeva ve volbách uznaných Moskvou a mezinárodním společenstvím, šéf separatistů Aslanem Maschadovem. (RFERL 2020)

4.3.2 Druhá čečenská válka

Formální vypuknutí druhé čečenské války sahá až do srpna 1999, kdy pod vedením velitelů Šamila Basajeva a Amíra Khataba, napadli čečenští povstalci sousední Dagestánskou republiku s cílem osvobodit ji a spojit ji s Čečenskem za účelem vytvoření islamistické republiky. Místní obyvatelstvo Dagestánu, podporované ruskými silami, odolávalo a postupně zahnal povstalecké síly zpět do Čečenska. Po invazi následovala série bombových útoků v Moskvě ve dnech 6. a 13. září 1999, které vyústily ve 228 úmrtí. Za tyto útoky byly odpovědní Čečenci, ačkoli podle kritiky vznesené některými vědci nebyl, prokázán žádný důkaz o jejich zapojení. (Zürcher 2007)

4.3.3 Čečensko ve dvacátém prvním století.

Po deseti letech neúspěšného boje za nezávislost, je nyní autonomní oblast pevně pod kontrolou jejího kontroverzního proruského vůdce Ramzana Kadyrova, přestože separatistické skupiny pokračují v partyzánských útocích. Kromě těchto separatistů v regionu existují džihádistické skupiny, včetně skupin napojených na teroristickou organizaci Islámský stát. Čečensko bohaté na ropu si za Kadyrova užívalo období relativní stability. Kritici však obvinili promoskevského vůdce a jeho vládu z potlačování médií a dalších svobod, jakož i z porušování lidských práv, včetně únosů a mučení. (BBC 2018)

Kadyrov si zachoval podporu Ruska a na začátku roku 2009 tvrdil, že povstání bylo rozdraceno. Toho dubna, ruský prezident Dmitrij Medveděv oznámil, že Rusko ukončilo své protipovstalecké operace v republice. Přesto se i nadále objevovaly násilnosti. (Britannica 2021)

4.4 Jižní Osetie

Jižní Osetie, ruská Yuzhnaya Osetiya, je autonomní republika v Gruzii, která vyhlásila nezávislost v roce 2008. Pouze několik zemí, zejména Rusko, které v Jižní Osetii udržuje vojenskou přítomnost, uznává její nezávislost. Jižní Osetie zabírá jižní svahy hor Velkého Kavkazu. Tento region je z velké části (asi dvě třetiny) obýván Osety, bělošským národem, který mluví východním íránským jazykem. (Mnoho Osetů žije také v sousední republice Severní Osetie – Alanie v Rusku, která zabírá severní svahy Velkého Kavkazu.) Většina zbývajících obyvatel Jižní Osetie jsou Gruzíni. Jeho hlavním městem je Cchinvali. Celkový počet obyvatel z roku 2014 je 53 532. (Britannica 2021)

Současné území Jižní Osetie, bylo před začleněním do gruzínské monarchie v jedenáctém století součástí království Ibérie. Osetové věří ve svůj původ, který je spojen s Alany, což byl jeden z Íránských kmenů. Z osmého století z oblasti severního Kavkazu jsou první zmínky, které se dochovaly o království Alanie. Ve třináctém století Alanie procházela bouřlivými časy, kdy se jejím územím prohnaly mongolské a timurské armády, které zmasakrovaly většinu zdejšího obyvatelstva. Zbytek populace tyto nájezdy vyhnali do horských oblastí na středním Kavkazu, ze kterých se v průběhu času začali posouvat směrem na jih. Na konci třináctého století Alanové obsadili gruzínské město Gori, odkud však byly no dvě desítky let později vytlačeni silami gruzínské armády zpět do horských oblastí. (Lang 1966 in Vojtíšek 2018)

Osetové jsou z dnešního pohledu považováni za potomky kmenů, které do oblasti migrovaly z Asie před mnoha stovkami let a usadili se v dnešní Severní Osetii. Když se ruská říše v 18. a 19. století rozšířila do této oblasti, Osetové se nepřipojili k ostatním národům severního Kavkazu, aby se připojili k silnému odporu proti Rusku. (Souleimanov 2013) Stáli na straně bolševických sil, které na počátku 20. let 20. století okupovaly Gruzii, a v návaznosti na tento postoj, byla v Gruzii vytvořena Jihoosetská autonomní oblast a v Rusku vznikla Severní Osetie. Gruzíni a Osetové měli obzvláště blízkou politickou situaci a vazby, protože Gruzie měla zájem o spolehlivou bariéru pro invaze ze severu, stejně jako mít vojenskou podporu v dobách nouze. Gruzínský středověký historik Leonti Mroveli píše, že „Dokonce i během Farnavaze, prvního krále Iberie, Ovsí (Osetové v Gruzii) byli spojenci Gruzínů“ (BBC 2016)

Gruzíni a Osetové měli obzvláště blízkou politickou situaci a vazby, protože Gruzie měla zájem o spolehlivou bariéru pro invaze ze severu, stejně jako mít vojenskou podporu v dobách nouze. Gruzínský středověký historik Leonti Mroveli píše, že „Dokonce i během Farnavaze, prvního krále Iberie, Ovsí (Osetové v Gruzii) byli spojenci Gruzínů“ Tento region je však cenný pro své strategické umístění. Zařezává se hluboko do Gruzínského území a drží cenné přechody přes Kavkazské hory a odděluje Rusko a Gruzii. Tunel Roki se nachází v Jižní Osetii, což je jeden ze tří auto tras, které

protínají hřeben Kavkazu a v současnosti nabízí jedinou celosezónní cestu z Ruska do Jižní Osetie a Gruzie. Významná část rozpočtu regionu pochází z mytného placeného za tranzit přes tunel Roki. Tam také není oficiální hranice mezi Jižní Osetií a Gruzii, protože zavedení takové hranice by znamenalo přijetí osetského odloučení od Gruzínů. Osetové z bez hraničního cestování těží. Kontraband je tedy další rozšířená ekonomická aktivita, protože současná situace umožňuje pašování zboží osvobozeného od daně z Ruska do Gruzie tunelem Roki. Jižní hranice Jižní Osetie se také nachází v těsné blízkosti ropovodu Baku-Tbilisi-Ceyhan (BTC) a plynovodu Baku-Tbilisi-Erzurum (BTE), oba přepravují cenné komodity z Ázerbájdžánu a Turkmenistánu, přes Gruzii a do Turecka. (Freese 2005).

Během svého krátkého období nezávislosti, od roku 1918 do roku 1921, vláda Gruzie čelila mnoha vnitřním problémům. Jedním z těchto problémů byla snaha o národní sebeurčení a sjednocení s bolševickým sovětským Ruskem. O to se snažila zejména osetská menšina. Po staletích relativně klidného soužití, nastalo první konfliktní období od roku 1918 do roku 2002. Došlo k násilným střetům mezi Osety a Gruzíny a to poprvé v roce 1920, kdy gruzínská armáda a lidová garda tvrdě potlačila vzpurné Osety. Národní sovětská rada Jižní Osetie byla zřízena brzy po únorové revoluci v roce 1917 a vyzývala k sebeurčení Osetů (Vaslavsky 2010).

Na konci 80. let se v Jižní Osetii objevilo separatistické hnutí, které usilovalo o odtržení od Gruzie a sjednocení se Severní Osetií – Alanií. V roce 1989 byly vyslány sovětské jednotky, aby udržovaly mír. Krátce poté, co Gruzie v roce 1991 získala nezávislost na Sovětském svazu, vypukly mezi osetskými a gruzínskými silami těžké boje, které přinutily tisíce obyvatel uprchnout z Jižní Osetie. V roce 1992 Rusko pomohlo zprostředkovat příměří, podmínky, které požadovaly mírové síly z Gruzie, Ruska, Severní Osetie – Alanie a Jižní Osetie, ale status odtrženého regionu zůstal nevyřešen. V roce 1993 Jižní Osetie schválila ústavu, která založila region jako republiku. Ačkoli nebyla mezinárodně uznávána, zvolení prezidenta proběhlo v roce 1996. Následná

jednání konflikt neukončila a pravidelné boje pokračovaly až do počátku 21. století. (Britannica 2021)

Rusko po válce formálně uznalo Jižní Osetii a Abcházii jako nezávislé státy, následované latinskoamerickými spojenci Venezuelou a Nikaraguou a několika tichomořskými ostrovními státy, jež uznaly tyto subjekty zřejmě z finančních důvodů. V dubnu 2009 Rusko posílilo svou pozici v Jižní Osetii podepsáním pětileté dohody o převzetí formální kontroly nad svými hranicemi s Gruzii i nad Abcházíí. (BBC 2016)

4.5 Severní Osetie

Severní Osetie – Alanie, také nazývaná Severní Osetie, ruská Severnaya Osetiya – Alaniya, republika (republika) se nachází v jihozápadním Rusku, na severní části pohoří Velkého Kavkazu. Na jihu je ohraničena Gruzii a na severu pohořími Sunža a Terek. Hlavním a největším městem je Vladikavkaz. Osetové jsou smíšeného íránsko-kavkazského původu; jejich jazyk patří do íránské skupiny indoevropské rodiny jazyků. Od 7. století před naším letopočtem, do 1. století našeho letopočtu se Osetie dostala pod skýtsko-sarmatský vliv, který byl následován vlivem válečníka Alaniho, který je považován za přímého předka dnešních Osetů. Později se mongolská říše ve 13. století rozšířila až do oblasti Osetie a Alani byli nuceni se přestěhovat do horských oblastí. Ruská kolonizace začala v oblasti severní Osetie, zejména po založení pevnosti Vladikavkaz v roce 1784. Kromě Osetů a Rusů osídlili republiku také Ingušové, Arméni, Gruzíni a Ukrajinci. Východní ortodoxní křesťanství je převládajícím náboženstvím a sunnitští muslimové tvoří malou, ale významnou menšinu. Domorodé předkřesťanské a předislámské praktiky existují společně s těmito a jinými vírami a prvky tradiční víry byly integrovány do severoosetského náboženského života. Vladikavkaz je sídlem státní univerzity (založena 1969), která je pojmenována podle osetského národního básníka Kosty Khetagurova (1859–1906). Rozloha činí přibližně osm tisíc čtverečních kilometrů. Populace čítá k roku 2010 712 877 občanů. (Britannica 2021)

Na počátku 20. let bylo území součástí krátkodobé Sovětské horské republiky, tvořené šesti okresy včetně Čečenska a Inguška. Autonomní status byl dán okresům v roce 1924; v roce 1936 se Severní Osetie stala autonomní sovětskou republikou. Severní Osetie vedla krátce po rozpadu Sovětského svazu krvavý konflikt se svým východním sousedem, ruskou Ingušskou republikou. V srpnu 2008 vypukla válka v jihoosetském regionu Gruzie, těsně za hranicemi se Severní Osetií. Ruské síly vyhnaly gruzínské jednotky z regionu, který vyhlásil nezávislost na Gruzii v roce 1991 a od té doby ji řídí separatistická vláda. V 90. letech uprchly tisíce Osetů na sever uprostřed násilí, které následovalo po vyhlášení nezávislosti. Severní Osetie udržuje s tímto územím silné etnické vazby. Bohatá na zdroje, včetně nevyužitých zásob ropy a zemního plynu, Severní Osetie je nejvíce industrializovanou a urbanizovanou republikou na severním Kavkaze. Má také turistický potenciál. (BBC 2016)

4.6 Dagestán

Dagestán, republika v jihozápadním Rusku. Dagestán leží na východním konci severního křídla pohoří Velkého Kavkazu, podél západního pobřeží Kaspického moře. Hlavním městem je Machačkala. Název republiky znamená „země hor“. V Dagestánu je asi 30 vrcholů nad 4000 metrů. Hory se rozkládají na ploše 25 500 km², průměrná výška celého území Dagestánu je 960 metrů nad mořem. Dagestán lze rozdělit do pěti fyzických oblastí. (Britannica 2021)

Republika je také známá svou etnickou a jazykovou rozmanitostí a je domovem více než 30 jazyků. V průběhu staletí se mezi vysokými údolními usadilo několik desítek muslimských národů. Avarové tvoří největší etnickou skupinu a tvoří asi pětinu populace. Další podstatnou část tvoří Darginové, Kumykové a Lezgové. Asi 10 procent tvoří etničtí Rusové. Jsou zde také Lakové, Tabasaranové a Nogajové, kteří také patří mezi několik dalších významných skupin. Ústava republiky deklaruje ochranu zájmů všech Dagestánců jako základní princip. Je to křehká rovnováha, kterou je třeba udržovat v ruské etnicky nejrozmanitější provincii. Republika má zásoby ropy

a zemního plynu a také rybářský potenciál, který nabízí podíl na zdrojích Kaspického moře. Je však kořistí organizovaného zločinu a regionální nestability. Baroni se zločinem mohou prosperovat, ale lidé patří k nejchudším v Rusku. (BBC 2018)

Etnická rozmanitost neznamena rozsáhlý interetnický konflikt. Napětí mezi skupinami se objevuje v pravidelných intervalech, ale za posledních patnáct let nebyly zaznamenány žádné trvalá hnutí za účelem sebeurčení. Některá taková hnutí existovala na počátku 90. let a volala po vytvoření nebo úpravě vnitřních hranic za účelem vytvoření jejich vlastní územní entity, buď v Dagestánu nebo ve zcela oddělené oblasti. Cíle těchto hnutí byl ovšem přebity větším závazkem k dagestánské jednotě. Neutralizační účinek několika etnických skupin, z nichž žádná nemá demografickou většinu ani ekonomickou dominanci, je jedním z důvodů, proč se Dagestán vyvíjel odlišně od Čečenska. Na rozdíl od Čečenců, kteří považují ruskou přítomnost za koloniální, mnoho Dagestánců slíbilo věrnost říši a vytvořilo spojení mezi etnickými skupinami. (Baev, Koehler, Zurcher 2002)

Dagestán, byl pod vlivem Ruska již v 15. století. Po dohodě mezi Ruskem a Íránem byl region v roce 1813 anektován Ruskem, kontrola nad oblastí byla dokončena v roce 1877. V roce 1921, po ruské občanské válce, se stala autonomní republikou. V post-sovětském období mnoho faktorů, a to včetně dlouhodobého napětí mezi různými etnickými skupinami republiky, zakořeněného organizovaného zločinu a rostoucí islámské bojovnosti, kterou částečně podporovali separatisté ze sousedního Čečenska, přispělo k nestabilní atmosféře. Na konci 20. a na počátku 21. století páchaly zločinecké gangy a islámští ozbrojenci násilné útoky na politické osobnosti, policii, ruské speciální jednotky a příležitostně na náboženské vůdce. (Britannica 2021)

Na počátku 90. let a po skončení první čečenské války v roce 1996, se separatističtí Čečenští válečníci obrátili k Dagestánské komunitě, aby pomohla zlepšit jejich náboženské znalosti. Věřili, že potřebují pomoc teologů při „reislamizaci“ čečenské

společnosti a při opětovné tvorbě islámského řádu. Dagestánští islamisté již nejsou doma vítáni, a tak hledali v Čečensku útočiště během meziválečného období v letech 1997 až 1999. V důsledku těchto přesunů a migrace islamistů mezi republikami, se situace v Dagestánu značně destabilizovala a vazby mezi rebely napomohly k šíření džihádistického islámu. (Ware, Kisriev 2000)

Dagestánští muslimové, kteří mají sklon následovat súfismus v kombinaci s místní tradicí, se obecně vyhýbali separatismu v čečenském stylu, ale po konci 90. let se radikální a militantní prvky začaly spojovat s fundamentalističtější wahhábistickou tendencí. V srpnu 1999 vyhlásili islamisté nezávislý stát v některých částech Dagestánu a Čečenska a vyzvali muslimy, aby se ve svaté válce chopili zbraní proti Rusku. Čečenští bojovníci přešli do Dagestánu na podporu, ale během několika týdnů ruské síly povstání potlačily. (BBC 2018)

V Čečensku i Dagestánu se stal radikální islám cíl číslo jedna v hledáčku federální vlády. Jak tomu ale bývá, taktika použitá k potlačení islamismu se lišila, stejně tak jako reakce na Rusko. V Čečensku byla válka obnovena na podzim 1999 jako „protiteroristický boj“. V Dagestánu byl „hon na wahhábisty“ oficiální politikou, kterou zavedly místními úřady s podporou Moskvy. V září 1999 přijal Dagestán zákon proti wahhábismu, který byl součástí obecné politiky, identifikovat a pronásledovat radikalizovanou mládež. Saláfismus se v Dagestánu významně rozšířil před přijetím tohoto zákona a existovaly různé proudy, ale všechny byly seskupeny pod úředníkem pojmenováním „teroristický islamismus“. Toto vnímání protiteroristického boje sdílela velká část EU, a to zejména kvůli traumatické invazi ze srpna 1999 a bombardování, které proběhlo následující měsíc v Buynaksku. (Refworld 2008)

Dagestánská republika se vyhnula rozsáhlému násilí, navzdory své blízkosti k Čečensku, nyní však trpí eskalující pouliční válkou. Od roku 2003 bylo zabito několik stovek místních a federálních bezpečnostních sil, správců, politiků, ministrů a novinářů.

Za většinu násilí je odpovědná militantní islamistická organizace Shariat Jamaat. Někteří z jejích vůdců bojovali v Čečensku, ale její extremistická propaganda přitahuje i nezaměstnanou dagestánskou mládež. Tento domácí extremismus, který se hlásí k teologii džihádu a využívá teroristické metody, je novým fenoménem. Úsilí policie ukončit pouliční válku bylo neúčinné a v některých případech kontraproduktivní. Při podpoře loajálních místních elit, může Moskva pomoci zastavit nárůst násilí, pokud zavede účinnou protikorupční politiku a znovu začlení mládež do ekonomického a politického systému.

Pouliční válka se od roku 2003 rozšířila a zdaleka překonala mezi-etnický konflikt o půdu, zdroje a zaměstnanost, jako hlavní zdroj násilí. V reakci na to bezpečnostní síly republiky, často s federálními posilami, provádějí speciální operace proti islámským militantům, které vedou k ještě většímu krveprolití. Cyklus útoků a represí vytvořil spirálu násilí, která se za poslední roky výrazně zhoršila. (International crisis group 2008)

Od doby, kdy se Ramzan Kadyrov v březnu 2007 za podpory Putina stal prezidentem Čečenska, se vztahy mezi Čečenskem a Dagestánem napjaly. Mladý prezident neskryvá své ambice rozšířit svou moc za hranice své vlastní republiky. Už naznačil, že pravděpodobně spojí některá území severního Kavkazu. Mezi prezidenty Dagestánu a Čečenska panuje malá důvěra na základě současného kontextu spirálovitého násilí. Alijev a Kadyrov se pravidelně střídali s obviňováním a oba odmítali přijmout odpovědnost za únosy a další destabilizující činy. Kadyrov opakovaně tvrdí, že „protiteroristický boj“ v Čečensku je u konce a naznačuje, že nyní vzniká hrozba pro čečenskou stabilitu ze sousedních republik, včetně Dagestánu. (Refworld 2008)

Na jaře 2011 byl zahájen dialog mezi zástupci súfismu (dominantní, mírný kmen islámu v Dagestánu) a saláfismu. To byl užitečný začátek a krok ke zmírnění sektářského konfliktu, který rozděluje dagestánské muslimy již více, než deset let. Rovněž byla

vytvořena komise pro rehabilitaci bojovníků, která byla často kritizována odborníky a místními aktivisty. Podle nezávislé zpravodajské služby Kavkazský uzel, v roce 2012 poklesl počet obětí konfliktu v Dagestánu o 15 procent oproti předchozímu roku a snížil se také odliv mládeže do povstaleckých a dalších organizací. To bylo alespoň částečně výsledkem nových přístupů. "Konflikt by se mohl proměnit v civilizovanou situaci, určitou tureckou variantu pro Dagestán," řekl vůdce Akhlu-Sunna. (International crisis group 2013)

4.7 Ingušsko

Ingušsko nebo Ingushetiya, republika v jihozápadním Rusku. Hřebenová linie oblasti Velkého Kavkazu tvoří jižní hranici s Gruzii; ruská republika Čečensko leží na východě a severní Osetie – Alanie (dříve Severní Osetie) na západě a na severu. V roce 2002 bylo hlavní město přesunuto z Nazranu do Magasu. Obyvatelstvo čítá zhruba tři sta tisíc osob. Většina populace jsou Ingušové, jeden z mnoha muslimských horských etnik na Kavkaze. Hlavním zaměstnáním bylo tradičně zemědělství v nížinách a chov dobytka v horských oblastech. Minerální voda má ekonomický význam a v republice roste odvětví cestovního ruchu. (Britannica 2021)

Národy Ingušů a Čečenců mají úzké historické, kulturní a jazykové vazby, ačkoli se Ingušové za posledních 200 let nesdíleli tak silný odpor jako Čečeni vůči Moskvě. Ingušsko, které je součástí ruské říše od počátku 19. století, bylo formálně připojeno k Čečensku pod sovětskou vládou v roce 1936, kdy se v Rusku utvořilo kolem jedné pětiny Čečensko-ingušské autonomní republiky. (BBC news 2011)

V roce 1992 bylo Čečensko-Ingušsko rozděleno do dvou samostatných republik: Čečensko a Ingušsko. V tomto roce územní spor mezi Ingušskem a Severní Osetií přinutil mnoho Ingušů žijících ve druhé republice uprchnout do Ingušské republiky. Čečenští uprchlíci, kteří unikli bojům mezi ruskými silami a separatisty v Čečensku, vstoupili v 90. letech také do Ingušska. Násilí se však neomezovalo pouze na Čečensko: na počátku 21. století nabylo na síle povstání v Ingušsku. Zatímco čečenský konflikt na jaře roku 2009 do značné míry utichl, ingušské povstání, poháněné islámskou bojovností a populárním rozhořčením nad represáliemi ruských bezpečnostních sil, eskalovalo. V červnu 2009 prezident republiky těsně přežil bombový útok a byly zavražděny další dvě politické osobnosti. (Britannica 2021)

Po dlouhodobých sporech mezi Severní Osetií a Inguškem, 31. října 1992 vypukly ozbrojené střety mezi ingušskými milicemi a severoosetskými bezpečnostními silami a polovojenskými jednotkami podporovanými ruským ministerstvem vnitra (MVD) a jednotkami armády v oblasti Prigorodnyi v Severní Osetii, republice Ruské federace nacházející se na severním Kavkaze. Boje, které trvaly šest dní, měly základ ve sporu mezi etnickými Ingušové a Osetové o Prigorodnyjskou oblast, část země o rozloze asi 978 kilometrů čtverečních, kterou si obě strany nárokovaly. Tento spor nebyl vyřešen a ani konflikt nebyl vyřešen. Obě strany se dopustily porušování lidských práv. Tisíce domů byly svévolně zničeny, většinou Ingušské. Více než tisíc rukojmí bylo zajato na obou stranách a podle prokuratury Ruské federace přibližně 260 osob, většinou Ingušům nezvěstných. Během prvních šesti dnů konfliktu bylo zabito téměř pět set jedinců. Únos rukojmí, střelby a útoky na život a majetek pokračují. (Refworld 1996)

Konflikt v oblasti Prigorodny v Severní Osetii lze rozdělit do dvou fází: 31. října až 5. listopadu 1992 a 6. listopadu 1992 až do současnosti. K drtivé většině případů porušení došlo během prvního období v důsledku ozbrojených střetů mezi ingušskými milicemi na jedné straně a jednotkami severoosetského ministerstva vnitra, severoosetskými polovojenskými jednotkami a jihoosetskými ozbrojenými skupinami na straně druhé. Vojska ruského ministerstva vnitra a jednotky armády vyslané do regionu údajně k obnovení pořádku pomohly severoosetským silám porazit ingušské ozbrojené skupiny, což často vedlo k útokům. Během prvního období konfliktu si vojáci a polovojenské jednotky severoosetského ministerstva vnitra, jihoosetské ozbrojené skupiny a ingušští ozbrojenci brali rukojmí, páchali vraždy, plenili, svévolně ničili civilní majetek a používali svévolně palebnou sílu. Všechny strany se rovněž dopustily stejného zneužívání, i když v mnohem menší míře, během druhé fáze konfliktu. Ruské síly často stály stranou a umožňovaly tyto události, a v některých případech se na některých aktivitách podílely, například rabování. Objevily se také zprávy, že ruské síly používaly palebnou sílu proti civilním oblastem při akcích proti ingušským milicím. Během druhého období byla většina domů Ingušů v oblasti Prigorodny vypleněna severoosetskými polovojenskými jednotkami a jihoosetskými ozbrojenými skupinami, opět s pravděpodobným souhlasem severoosetských a ruských bezpečnostních orgánů.

K většině tohoto jednání došlo během druhých dvou týdnů v listopadu 1992 a začátkem prosince, a to navzdory skutečnosti, že 2. listopadu 1992 byl vyhlášen stav nouze a oblast Prigorodny byla převážně pod kontrolou ruských a severoosetských sil do 5. listopadu 1992, poté, co Ingušové uprchli nebo byli vytlačeni. Výjimečný stav byl zrušen v únoru 1995. (Human rights watch 1996)

V následujících letech se z Čečenska rozšířilo radikální muslimské povstání a po celém regionu severního Kavkazu se začaly objevovat militantní útoky. Tento neklid se v Ingušsku staly častým jevem. V červnu 2004 bylo několik desítek lidí, včetně úřadujícího ingušského ministra vnitra, zabito při útocích, které údajně zahrnovaly stovky ozbrojenců. Incident a následné střety přiměly Kreml nařídít změnu vedení, ve snaze snížit míru násilí. V roce 2009 však došlo k obnovené vlně útoků, včetně sebevražedného bombového útoku na policejní stanici, při kterém zahynulo nejméně 25 lidí a jednalo se tak o nejsmrtelnější útok v republice od roku 2005. Dále také došlo k pokusu, o útok na prezidenta Junus-Bek Jevkurova. Moskva reagovala oznámením další generální opravy bezpečnosti v republice a v červnu následujícího roku bezpečnostní síly oznámily zatčení předního militanta spojeného s pokusem o atentát a několik dalších útoků. V říjnu 2010 Jevkurov uvedl, že ozbrojenci za posledních pět let zabili více než 400 příslušníků bezpečnostních sil a zranili více než 3 000 civilistů. (BBC 2018)

V roce 2014 byl bezpečnostními silami zabit vůdce povstání Artur Getagazhev. V polovině roku 2015 Jevkurov uvedl, že povstání v republice bylo „poraženo“. Řekl, že 80 bojovníků ze skupiny se přihlásilo a dostali amnestii a že počet aktivních povstalců byl výrazně snížen. (RFERL 2015)

4.8 Abcházie

Abcházie, autonomní republika v severozápadní Gruzii, která formálně vyhlásila nezávislost v roce 1999. Pouze několik zemí, zejména Rusko, které v Abcházii udržuje vojenskou přítomnost, uznává její nezávislost. Na východním pobřeží Černého moře se Abcházie skládá z úzké pobřežní nížiny rozbité horskými ostrohy, po níž následuje kopcovitá oblast v popředí erodovaných mořských a říčních teras, které se spojují do strmých svahů kavkazských hor na severu. Rozloha činí přes osm tisíc šest set kilometrů čtverečních. Obyvatelstvo je dle dat z roku 2014 240 705. Většina populace je soustředěna v pobřežní nížině, kde se nacházejí větší sídla, hlavní město Suchumi, Očamčyra a letoviska Gagra a Nový Athos. Před separatistickým povstáním na počátku 90. let vedeným etnickým Abcházcem tvořili etničtí Gruzíni téměř polovinu populace Abcházie, zatímco etnický Abcházec představoval méně než jednu pětinu; Zbytek tvořili Arméni a Rusové. V roce 1993 však většina Gruzínů a někteří Rusové a Arméni uprchli z Abcházie do jiných částí Gruzie. (Britannica 2021)

Po gruzínsko-ruské válce v roce 2008 uznala Moskva tento region jako samostatný stát. Gruzie reagovala prohlášením Abcházie za „okupovanou“ Ruskem. V posledních letech se Abcházie stále více přibližuje Rusku. V roce 2009 podepsala Moskva s Abchází pětiletou dohodu o převzetí formální kontroly nad svými hranicemi s vlastní Gruzíí. V roce 2014 Rusko a odtržený region podepsaly dohodu o „strategickém partnerství“, což hněvalo Gruzii, která obvinila Moskvu ze snahy anektovat Abcházii. (BBC 2020)

Historie Abcházie je velmi pestrá a sahá mnoho století zpět. Když Abcházové byli vazalové Byzantské říše, tak převzali křesťanství, a to za vlády Justiniána I. přibližně v roce 550 našeho letopočtu. V 8. století vzniklo nezávislé království Abcházie. Později se stalo součástí Gruzie a v roce 1463 si zajistilo nezávislost, aby se v 16. století dostalo pod nadvládu Osmanské říše. Islám následně v některých částech regionu nahradil křesťanství. V roce 1810 byla podepsána smlouva s Ruskem o uznání protektorátu. Rusko anektovalo Abcházii v roce 1864 a ruské úřady vyhlásily její autonomii jako

regionální v roce 1919. Ruské úřady změnilly Abcházský status na republiku v roce 1921. V roce 1930 se Abcházie stala autonomní republikou v rámci Gruzie a nezávislost získala až v roce 1991. (Britannica 2021)

4.8.1 Konflikt

Šmíd popisuje teorie, které stály za vznikem konfliktu v Abcházii, jako etnicky založené. Do jisté míry se důvody konfliktu podobají těm, které lze nalézt v Náhorním Karabachu a to ve sporu o první obyvatele a osídlení oblasti. Teorie, které hovoří o původu obyvatelstva, jsou vnímány rozporuplně, jak ze strany obyvatelstva, tak ze strany odborníků. První teorie hovoří o přítomnosti jak Abcházců, tak Gruzínů na tomto území od počátku osídlení této oblasti. Vychází tak z faktu, který je všeobecně přijímán již dlouhou dobu, a to od první poloviny dvacátého století. Je důležité zmínit, že v této době ještě neexistovala jakákoliv rivalita, či nepřátelské úmysly mezi Abcházii a Gruzií. Tato teorie je většinou přijímána mezi gruzínskou veřejností, tak i mezi odborníky z vědecké oblasti. Někteří z odborníků, zabývající se historií Gruzie se i vyjádřili k této teorii velmi přímě. Například I. Javachišvili napsal, že etnické Abcházce bere jako příbuzné Gruzínů, ovšem rozhodně je tak nenazývá. Už v tomto výroku si můžeme povšimnout, že tato dvě etnika jsou si velmi blízká, ale zároveň k sobě chovají jistou úctu či jistý odstup z hlediska etnické identity. Jeden z dalších historiků, N. Berdzenišvili tuto myšlenku stvrzuje. Tvrdí, že Abcházie je nedílnou součástí Gruzie z hlediska kultury a historie a že tyto dva národy se v dlouhodobé historii právě v těchto dvou oblastech úzce prolínaly. Kromě toho poukazuje také na politickou spolupráci a vzájemnou výpomoc.

Druhá teorie vrhá na Abcházce zcela jiné světlo, protože předkládá jejich původ ve zcela jiném světle. Teorie říká, že Abcházci jsou potomci osadníků, kteří na území přišli začátkem sedmnáctého století a usadili se tu po boku původních obyvatel gruzínského původu.

Třetí teorie předkládá pouze fakt, že výhradními obyvateli, kteří se zde původně usadili, byli neomylně jen Abcházci. (Šmíd 2007 in Vojtíšek 2018)

Gruzínsko-abcházská válka z let 1992-93. Tvrdí se, že válka začala 14. srpna 1992, kdy byly zavedeny gruzínské jednotky na ochranu železniční trati spojující Gruzii (a Arménii) s Ruskem před útoky nájezdníků. (Huntington 2001) Je pravda, že průjezd vlaků po této trati byl narušen, ale (jak potvrzují současné zprávy) k útokům lupičů a únosců nedocházelo v Abcházii, ale v Mingrelii, která leží na gruzínské straně hranice. Často se mylně tvrdí, že v té době existovala dohoda mezi Vladislavem Ardzinbou a Eduardem Ševardnadzem, že do Abcházie mohou být zavedeny gruzínské jednotky. Když chátka, která tvořila takzvanou gruzínskou národní gardu (pod velením „sochaře“ Tengize Kitovaniho), překročila Ingur, zabili ty, kteří obsadili místo u mostu, a některé Abcházce, které potkali v nedaleké vesnici Okhurei (i rukojmí) aby se zabránilo zprávám o jejich vpádu do Suchumi. Šéf abcházských sil se právě nacházel v Tvarchalu a musel utéct zpět do Suchumi, jakmile (opožděně) uslyšel zprávy o událostech v Inguru, pomohl organizovat odpor. Je pravda, že obě strany se dopustily zvěrstev, jakmile začala válka. (Open democracy 2009)

Válka v abcházském konfliktu byla na obou stranách, zejména v počátečních měsících a ve venkovských oblastech, charakterizována nedostatkem formální ústřední vojenské kontroly nad operacemi soupeřících sil. Velitelské a kontrolní struktury životně důležité pro vojenskou disciplínu a odpovědnost téměř chyběly. Dobrovolníci, žoldáci a další „cizinci“, kteří se podíleli na boji v pozoruhodném počtu, s nimi spolupracovali, ale působili mimo tradiční vojenské struktury. Zároveň pravidelní vojenští velitelé podílející se na společných operacích s takovými silami nebo jinak jednající ve spojení s neregulárními silami nesli za své činy vysokou míru odpovědnosti. Nebyla zdokumentována žádná vážná opatření k omezení zneužívání jejich neregulárních spojenců. Jednotlivým bojovníkům, a to jak neregulárním, tak i těm v tradičních nebo formálních strukturách, bylo umožněno páchat zvěrstva a porušovat válečné zákony,

a to převážně bez obav z potrestání ze strany vyššího vojenského personálu. Ani tyto síly nedostaly rozkazy stanovující minimální humánní standardy. (Human rights watch 1995)

Jedním z vedlejších účinků války v letech 1992–3 bylo, že obě strany zaútočily na kulturní artefakty druhé. Abcházové zničili sochu středověkého gruzínského básníka Šoty Rustaveliho a vymazali všechny gruzínské kulturní odkazy ze Suchumi. Největším činem kulturního vandalismu bylo bezpochyby zničení abcházského archivu. Zdá se, že šlo o úmyslný pokus gruzínských polovojenských vojáků o vymazání historických záznamů regionu. Je ironií, že vojáci skutečně spálili dokumentární historii jedné z nejvíce kosmopolitních částí oblasti Černého moře. (IWPR 2002)

Válka mezi Gruzii a Abchází v letech 1992–1993 lze nejlépe chápat tak, že pramení z paralelních hnutí za národní osvobození, které si navzájem odporovaly. Gruzíni prosadili svou nezávislost na ruské kontrole. Současně Abcházové hledali užší vztahy s Rusy, aby mohli prosadit svou nezávislost na gruzínské kontrole. Ačkoli se obě strany v minulosti o tyto akce pokusily, bouřlivý rozpad Sovětského svazu, který se vyznačoval výrazným přechodem a politickým posunem v Moskvě, přivedl historická napětí přes hranice do ozbrojeného konfliktu. Stephen Jones tvrdí, že svobody perestrojky změnilly gruzínský nacionalismus „ze síly pro osvobození a demokratizaci k etnickému hegemonismu a antipurismu“. Vzhledem k výhledu Zviada Gamsachurdii a mandátu, který dostal v prvních poválečných volbách v Gruzii, tvrzení se zdá být přesné. Podobné prohlášení však lze učinit i o tehdejší abcházském nacionalismu. Obě etnické skupiny tíhly ke stále nekompromisnějším pozicím, což se projevilo ve „válce zákonů“, která válce předcházela. Etnická historie regionu vysvětluje, proč byl tento krok možný pro obě strany, ale ne proč k němu došlo v tu chvíli. Chaotické zapojení Moskvy v době nestabilního přechodu však vysvětluje vypuknutí války v srpnu 1992. (CRIA 2008)

4.8.2 Konflikt z roku 2008

Moskva v dubnu 2008 nasadila na odtržené gruzínské území Abcházie další jednotky a vojenské vybavení, údajně v rámci svého mírového mandátu, čímž pokračovala ve vzestupném napětí. To zahrnuje oznámení prezidenta Vladimíra Putina, že Rusko formalizuje vztahy s Abcházíí, a prohlášení představitelů Kremlu, že Moskva je připravena použít vojenskou sílu k ochraně svých občanů v Abcházii a Jižní Osetii, pokud se obnoví nepřátelství. Tbilisi odpovědělo diplomatickou ofenzívou a získalo západní politickou podporu na vysoké úrovni, přičemž opakovalo, že chce zmrazené konflikty vyřešit pokojně. Sdílí však vinu za eskalaci. Tiše provádí vojenské přípravy, zejména v západní Gruzii a v Horním Kodori. Gruzíni byli svými západními partnery varováni před pokusem o vojenské řešení. V Tbilisi však panují silné pocity, že je třeba udělat něco pro změnu současného stavu, kdy Rusko bude beztestně zpochybňovat suverenitu země. Riziko nesprávného výpočtu obou stran vedoucí k neúmyslným bojům je také vážné. (International crisis group 2008)

Konflikt na Kavkaze se v tomto období rozšířil do druhé odtržené gruzínské provincie Abcházie, kde separatističtí rebelové a ruské letectvo zahájili totální útok na gruzínské síly. Abcházský pro-moskevský separatistický vůdce Sergej Bagapš uvedl, že jeho jednotky zahájily velkou „vojenskou operaci“ s cílem vytlačit gruzínské jednotky z hornaté soutěsky Kodori, kterou gruzínské síly ovládají jako strategickou oporu na odtrženém území Černého moře. Ofenzíva podle všeho označila nebezpečnou novou frontu v konfliktu mezi Gruzii a Ruskem, po dnešním zjevném stažení Gruzie z jiné odtržené oblasti Jižní Osetie. Gruzie okamžitě obvinila Rusko z plánování a provedení útoku na údolí Kodori, malou, ale strategickou enklávu v Abcházii, kterou od roku 2006 ovládají gruzínské síly.

Vladimír Putin v dubnu uznal Abcházii jako právní subjekt, což byl krok, který rozzuřil Tbilisi, který ho obvinil ze snahy anektovat území. Generální tajemník OSN Pan Ki-

Moon uvedl, že je hluboce znepokojen rostoucím napětím v Abcházii. (The Guardian 2008)

4.9 Adžárie

Adžárie, také hláskovaná jako Adzhariya nebo Adžarija, je autonomní republika v Gruzii, v jihozápadním rohu této země, přiléhající k Černému moři a turecké hranici. Je převážně hornatá, s výjimkou úzkého pobřežního pásu. Batumi je hlavní a největší město. Rozloha činí přes dva tisíce osm set kilometrů čtverečních. Obyvatelstvo je dle dat z roku 2014 333 953. Populace zahrnuje Gruzíny, Rusy, Armény a samotné Adžary, gruzínské obyvatelstvo islamizované pod tureckou vládou. Ačkoli Adžarové nejsou národností odlišní od ostatních Gruzínů, představují výrazný kulturní segment gruzínské vlasti. Z celkového počtu obyvatel je méně než polovina bydlící ve městech a dvě třetiny žijí v pobřežních nížinách a podhůří. (Britannica 2021)

Přístav v hlavním městě Batumi slouží k přepravě ropy z Kazachstánu a Turkmenistánu. Její ropná rafinerie zpracovává kaspickou ropu z Ázerbájdžánu, která dorazí potrubím do přístavu Supsa a odtud je přepravována po železnici do Batumi. Batumi je také důležitou vstupní branou pro přepravu zboží směřujícího do Gruzie, Ázerbájdžánu a vnitrozemské Arménie. Adžárské hlavní město je centrem pro stavbu a výrobu lodí. Obyvatelé Adžárie jsou v drtivé většině Gruzíni. Pod osmanskou vládou od 17. do 19. století převládal islám. Slovo Adžar později začalo znamenat gruzínský muslim. V roce 1878 byla Adžárie připojena k Rusku a po bolševické revoluci začleněna do Gruzie jako autonomní republika v SSSR. Za Stalina byl islám, stejně jako křesťanství, nemilosrdně potlačován. V současné době je více než 60 % populace gruzínských pravoslavných křesťanů a asi 30 % nadále vyznává islám. (BBC news 2011)

V letech 1991 až 2004 byl region pod vedením Aslana Abašidzeho, proruského vládce z významné rodiny Adžárského původu. Po změně ústavy schválené gruzínským parlamentem v dubnu 2000, byla Adžárie oficiálně označena jako autonomní republika.

Vztahy mezi Adžárií a ústřední gruzínskou vládou, do té doby chladné, se po volbách gruzínského prezidenta v roce 2004 zhoršily. A to díky Michailu Saakašvilimu, jehož autoritu Abašidze odmítl uznat. V květnu 2004 Abašidze nařídil zničení dvou mostů spojujících Adžárii se zbytkem Gruzie, taktéž i demontáž železničních tratí. Toto podle něj bylo činem sebeobrany proti gruzínské invazi. Vše se vrátilo do starých kolejí po Abašidzeho rezignaci. (Britannica 2021)

Krize v roce 2004

Adžárie, malá oblast na jihozápadě Gruzie, je ovládána jako středověké léno Abašidzem a jeho početnou rodinou, která ovládá přístav Batumi a těží z obchodu, legálního i jiného, s Tureckem. Ačkoli v Adžárii nedochází k etnické konfrontaci, existuje historie napjatých vztahů mezi Tbilisi a Batumi, která se dostala do popředí po „Růžové revoluci“, která loni v listopadu převrátila starý řád v Gruzii. Od svého nástupu do úřadu v lednu považoval prezident Saakašvili Adžárii za svou největší výzvu, neskrýval své podráždění, když je zmiňována jako potenciální třetí separatistický region pro Gruzii, spolu s Abcházií a Jižní Osetií. Hrozilo, že se situace vymkne kontrole, když 20. února, právě když byl v Batumi na návštěvě generální tajemník Rady Evropy Walter Schwimmer, se střetli opoziční demonstranti a příznivci Abašidze a desítky zraněných.

Do 12. března Abašidze otevřeně obviňoval Tbilisi ze snahy exportovat „růžovou revoluci“ do Adžárie a často cestoval do Moskvy a žádal o ruskou podporu. Přítomnost ruské vojenské základny v Batumi, dále zvýšila riziko ozbrojených střetů, protože tyto jednotky mohly být zataženy do jakéhokoli konfliktu mezi středem a regionem. Zatímco Moskva by takový vývoj nevítila, ruská armáda nikdy neskrývala vděčnost za Abašidzeho podporu základně. Saakašvili dal ultimátum a požadoval volný pohyb v Adžárii pro sebe a členy gruzínské vlády. Trval také na tom, aby adžárské úřady před parlamentními volbami 28. března povolily svobodu projevu; že zajišťují svobodné a spravedlivé hlasování; odzbrojit nelegální ozbrojené skupiny a postoupit Tbilisi kontrolu nad zvyky, hranicemi, financemi a přístavem Batumi. Když nebyly požadavky splněny, uvalil na Adžárii ekonomické sankce. (The Guardian 2004)

Situace v oblasti lidských práv v Adžárii se zhoršovala a pravidelně se objevovaly zprávy o bití, zadržování a obtěžování osob kritických vůči Abašidzemu a jeho vládě. V květnu, po jednáních vedených Ruskem, Abašidze ustoupil a opustil Adžárii. Od té doby se zprávy o zneužívání v Adžárii dramaticky snížily, zejména zprávy o svobodě tisku a svobodě sdružování. (Human rights watch 2004)

PRAKTICKÁ ČÁST

5 Zařazení tématu na druhém stupni ZŠ

Konflikty ve světě jako téma ve výuce jsou zařazeny na různých školách v jiném období výuky. Vše se vztahuje k ŠVP, které si každá škola tvoří individuálně. V těchto ohledech je kladen důraz i na výběr učebnic a dle jejich obsahu se ŠVP sestavuje na míru učitelem. Tradičně jsou témata spjatá s konflikty zařazena do osmého nebo devátého ročníku. Rozsah a hodinová dotace se také různí. Zpravidla se jedná o jeden měsíc vyučování někdy i méně.

ŠVP, jak je určeno, musí do jisté míry vycházet z rámcového vzdělávacího programu ZV. Téma konfliktů zde nalezneme ve vzdělávací oblasti člověk a příroda, kde se nachází celek zeměpis (geografie). Tato oblast má za úkol rozvíjet žákovi schopnosti a dovednosti z běžného života, které se pojí se školní docházkou. Žák by si měl osvojit poznávací a pozorovací schopnost, stejně jako by se měl naučit řešit problémy, klást si otázky a odpovídat na ně. Tato vzdělávací oblast by měla být pro žáky již známá, protože absolvovali v předchozích letech školní docházky předměty spojené se zeměpisem, jako jsou přírodověda nebo vlastivěda. ŠVP by měl být pro učitele závazný a témata v něm obsažená by měla být součástí výuky. Vše se samozřejmě odvíjí od individuálního přístupu jednotlivých učitelů, a tak některým tématům může být věnována větší pozornost než jiným.

5.1 Zasazení tématu do Rámcového vzdělávacího programu

V rámci RVP ZV se pohybujeme ve vzdělávací oblasti 5.6 ČLOVĚK A PŘÍRODA, konkrétně 5.6.4. ZEMĚPIS (GEOGRAFIE). Ve vzdělávací oblasti zeměpis lze využít hned několika kategorií. První z nich může být GEOGRAFICKÉ INFORMACE, ZDROJE DAT, KARTOGRAFIE A TOPOGRAFIE, kde konkrétním bodem je Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii. Toto je zcela nezbytný základ pro orientaci v mapě a práci s mapovými podklady. Popisy tematických a jiných map nebo jejich tvorba, je velmi důležitou součástí rozvoje žákových schopností a dovedností. Jedná se o základní stavební kámen zeměpisu, protože určování polohy nebo čtení informací v mapě je v podstatě nezbytné. Dále lze využít kategorii REGIONY SVĚTA a v ní Z-9-3-01 rozlišuje zásadní přírodní a společenské atributy jako kritéria pro vymezení, ohraničení a lokalizaci regionů světa. Neméně důležitou a komplikovanou disciplínou může být dělení světových regionů na základě určených vlastností. V tématu konfliktů se jedná o velmi důležitý prvek, protože právě regionalizace světa v rámci společenských atributů, je zde zcela klíčová. Dále Z-9-3-03 porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných makroregionů světa a vybraných (modelových) států. V tomto bodě se dostáváme na nejurodnější půdu z hlediska vzniku konfliktů. Kulturní, společenské a politické poměry v regionech světa jsou zcela klíčové pro specifikaci konfliktů. Od jejich vzniku, přes průběh až po následky se pohybujeme právě v těchto pojmech, které jsou pro většinu světa klíčové. Dalším navazujícím bodem je Z-9-3-04 zvažuje, jaké změny ve vybraných regionech světa nastaly, nastávají, mohou nastat a co je příčinou zásadních změn v nich. Tento bod je výstižný již sám o sobě. Převádí jistým způsobem teorii v praxi a žák zde aktivně využívá svého myšlení k řešení problémů, analýze nebo vyvozování důsledků. A v neposlední řadě kategorii SPOLEČENSKÉ A HOSPODÁŘSKÉ PROSTŘEDÍ, kde lze využít Z-9-4-06 lokalizuje na mapách jednotlivých světadílů hlavní aktuální geopolitické změny a politické problémy v konkrétních světových regionech. Lokalizace a aktuální dění ve světě je jednou z hlavních domén informovanosti jedince a jeho celkovém přehledu ve světovém dění. Problémy světových regionů se neustále mění, vyvíjejí, vznikají

a zanikají a je velmi těžké udržet si přehled. V tomto ohledu je velmi vhodné, aby se žák naučil třídit informace a vybírat ty nejdůležitější a nejaktuálnější z nich, které mohou mít vliv na dění jak ve světě, tak i v žákově životě v zemi, kterou obývá. (RVP ZV, str. 76-80)

Konkrétním příkladem zařazení konfliktů do ŠVP může být ZŠ Chrastava, kde je toto téma zařazeno do druhého pololetí osmého ročníku. V ŠVP samotném je téma zařazeno do obsahu učiva s názvem Společenské a hospodářské prostředí, kde se prolíná v obsahu společenských, politických a hospodářských procesů a regionálních společenských, politických a hospodářských útvarů. Výstupy žáka jsou zde formované do bodů například: Pojmenuje a přiměřeně analyzuje současné globální problémy lidstva, porovnává státy světa a zájmové integrace na základě podobných a odlišných znaků nebo vyhledává a lokalizuje na politické mapě světa aktuální vnitrostátní a mezistátní ohniska konfliktů, posoudí příčiny a následky těchto konfliktů. Podrobněji si danou tematiku zpracuje každý učitel individuálně ve svém tematickém plánu. (ZŠ Chrastava, 2021)

5.2 Pojmy

RVP ZV

Pokud popisujeme rámcové vzdělávací programy, tak hovoříme o obecně závazném rámci, který slouží pro tvorbu školních vzdělávacích programů. Tyto programy zasahují do všech oborů vzdělání, a to od předškolního, přes základní, základní umělecké, jazykové až ke střednímu vzdělávání. V České republice byly tyto programy zavedeny zákonem č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). RVP lze také popsat jako státní kurikulární dokument, který stanovuje Národní program vzdělávání. Dále RVP stanovují například konkrétní cíle, formy, délku a povinný obsah vzdělávání nebo organizační uspořádání. Zahrnuje také podmínky pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a nezbytné materiální, personální a organizační podmínky a podmínky bezpečnosti

a ochrany zdraví. Součástí je dále charakteristika povinné školní docházky nebo hodnocení výsledků vzdělávání.

Cíle vzdělávání

Velmi zajímavou součástí je také pojetí a cíle základního vzdělávání, kde jsou popsány stupně základního vzdělávání. Cíle základního vzdělávání jsou zde uvedeny jako podkapitola a blíže specifikují to, čeho by se mělo u žáků dosáhnout, například rozvíjení schopnosti spolupracovat a respektovat práci a úspěchy vlastní i druhých. Obsah RVP se stále dynamicky mění, na základě nejnovějších poznatků ve vědních disciplínách, jejichž základy a praktické využití má vzdělávání zprostředkovat. Vše přitom kontrolují jednotlivá příslušná ministerstva a odborníci z oblastí vědy a praxe, včetně pedagogiky a psychologie.

Klíčové kompetence

V rámci RVP jsou zde zahrnuté a vyzdvížené klíčové kompetence. Ty samotné představují souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění každého člena společnosti. Jejich smyslem je připravení žáků na další vzdělávání nebo uplatnění ve společnosti. Je zde jasně popsáno a zdůrazněno, že k jejich utváření a rozvíjení musí směřovat veškerý vzdělávací obsah, aktivity i činnosti, které ve škole probíhají. Mezi dané kompetence patří: kompetence k učení; kompetence k řešení problémů; kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální; kompetence občanské; kompetence pracovní. (RVP ZP 2017)

Vzdělávací oblasti

Celkový obsah základního vzdělávání je v RVP rozdělen do devíti vzdělávacích oblastí. Ty jsou uzpůsobeny, aby odpovídali přibližně jednomu vzdělávacímu oboru nebo více blízkým vzdělávacím oborům. Tyto oblasti mají svoji charakteristiku i cílová zaměření.

Jako příklad můžeme uvést oblast člověk a příroda, do které spadají předměty jako je fyzika, chemie, přírodopis a zeměpis.

Očekávané výstupy

U očekávaných výstupů je řada důležitých charakteristik, které je formují. Rozhodujícím prvkem je, že mají činnostní povahu, jsou prakticky záměrné, využitelné v běžném životě a ověřitelné. Tyto výstupy mají ověřit předpokládanou způsobilost žáků, využívat osvojené učivo v praktickém životě. Jsou rozděleny do dvou mezníků, a to na konec pátého a devátého ročníku. Tyto výstupy jsou zároveň rozdělené do dvou úrovní, a to optimální a minimální.

ŠVP

Jako takový, je školní vzdělávací program považován za kurikulární dokument, podobně jako rámcový vzdělávací program, ale je závazný pouze pro danou školu, kterou je vytvořen. Školní vzdělávací programy, které si vytvářejí samotné školy, musejí být v souladu s rámcovým vzdělávacím programem. Zpravidla bývá obsah vzdělávání ve školním vzdělávacím programu uspořádán do předmětů nebo i jiných, ale ucelených částí učiva, jako příklad se uvádí moduly. Tento dokument vydává ředitel školy nebo školského zařízení. Zároveň tento dokument musí být zveřejněn na veřejně přístupném místě nebo musí být vydán k nahlédnutí či opisu na požádání na příslušném místě. Velmi často bývá ŠVP zveřejněno také na webových stránkách školy.

Revidovaná Bloomova taxonomie

V ohledu na zpracování úloh pro žáky a přípravy učitele na hodinu, je vhodné také využít revidovanou Bloomovu taxonomii. Rámec vypracovaný Benjaminem Bloomem a jeho spolupracovníky sestával ze šesti hlavních kategorií: Znalosti, Porozumění, Aplikace, Analýza, Syntéza a Hodnocení. Kategorie po znalostech byly prezentovány jako „dovednosti a schopnosti“ s tím, že znalosti jsou nezbytným předpokladem pro

uplatnění těchto dovedností a schopností v praxi. Zatímco každá kategorie obsahovala podkategorie, všechny leží podél kontinua od jednoduchých přes složité a konkrétní až po abstraktní, taxonomie je rozdělena podle šesti hlavních kategorií. Skupina kognitivních psychologů, teoretiků kurikula a výzkumných pracovníků a specialistů na testování a hodnocení publikovala v roce 2001 revizi Bloomovy taxonomie s názvem Taxonomie pro výuku, učení a hodnocení. Tento název odvádí pozornost od poněkud statického pojmu „vzdělávací cíle“ (v původním názvu Bloom) a poukazuje na dynamičtější pojetí klasifikace. Autoři revidované taxonomie podtrhují tuto dynamiku a používají slovesa a činnostní složky k označení svých kategorií a podkategorií (spíše než podstatná jména původní taxonomie). Tato „akční slova“ popisují kognitivní procesy, se kterými se myslitelé setkávají a pracují se znalostmi. (cft.vanderbilt.edu 2021)

Výrok cíle učení obsahuje sloveso (akci) a předmět (obvykle podstatné jméno). Sloveso obecně odkazuje na (akce spojené s) zamýšleným kognitivním procesem. Předmět obecně popisuje znalosti, které mají studenti získat nebo vybudovat. Výrok cíle učení obsahuje sloveso (akci) a předmět (obvykle podstatné jméno). Dimenze kognitivních procesů představuje kontinuum zvyšování kognitivní složitosti od zapamatování po vytvoření. Anderson a Krathwohl identifikují 19 konkrétních kognitivních procesů, které dále objasňují hranice šesti kategorií. Dimenze znalostí představuje rozsah od konkrétní (věcné) po abstraktní (metakognitivní). Reprezentace znalostní dimenze jako řady samostatných kroků může být trochu zavádějící. Například všechny procedurální znalosti nemusí být abstraktnější než všechny koncepční znalosti. A metakognitivní znalosti jsou zvláštním případem. V tomto modelu „metakognitivní znalosti jsou znalosti (vlastního) poznání a sebe sama ve vztahu k různým předmětům. (celt.iastate.edu 2021)

5.3 Zařazení tematického celku

Tematický celek: Společenské a hospodářské prostředí

Téma: Světové konflikty

Ročník: 8.

Zařazení v tematickém plánu: Politická mapa světa

Časové rozvržení: 1 měsíc – březen

Hodinová dotace: 4 hodiny

Předchozí téma: Nezávislé státy a závislá území

Následující téma: Životní prostředí

V rámci tématu politické mapa světa se otevírá možnost probrání významných světových konfliktů a současných ohnisek napětí. Toto téma jsem zvolil pro žáky osmého ročníku, protože vycházím z ŠVP a praxe na škole, kde již učím a systém je zde zavedený. V rámci hodinové dotace vychází téma konfliktů na tři až čtyři hodiny, protože zeměpis je jen jednu hodinu týdně. V rámci této dotace je možné oblast Kavkazu začlenit maximálně do dvou hodin. Jedná se o poměrně malý časový úsek, a tak je třeba téma značně zredukovat. Výhodou je, že tématu světových konfliktů, předchází nezávislé státy a závislá území, a tak je vcelku plynulá návaznost z hlediska obsahu i formy výuky.

5.3.1 Zařazení RVP:

- Z-9-4-06 lokalizuje na mapách jednotlivých světadílů hlavní aktuální geopolitické změny a politické problémy v konkrétních světových regionech
- Z-9-3-04 zvažuje, jaké změny ve vybraných regionech světa nastaly, nastávají, mohou nastat a co je příčinou zásadních změn v nich

Další využitelné oblasti v RVP:

- Z-9-1-02 používá s porozuměním základní geografickou, topografickou a kartografickou terminologii
- Z-9-3-03 porovnává a přiměřeně hodnotí polohu, rozlohu, přírodní, kulturní, společenské, politické a hospodářské poměry, zvláštnosti a podobnosti, potenciál a bariéry jednotlivých světadílů, oceánů, vybraných makroregionů světa a vybraných (modelových) států

Učivo RVP:

- obyvatelstvo světa – základní kvantitativní a kvalitativní geografické, demografické, hospodářské a kulturní charakteristiky
- regionální společenské, politické a hospodářské útvary – porovnávací kritéria: národní a mnohonárodnostní státy, části států, správní oblasti, kraje, města, aglomerace; hlavní a periferní hospodářské oblasti světa; politická, bezpečnostní a hospodářská seskupení (integrace) států; geopolitické procesy, hlavní světová konfliktní ohniska

5.3.2 Zařazení ŠVP:

I. SPOLEČENSKÉ A HOSPODÁŘSKÉ PROSTŘEDÍ

Učivo a obsah ŠVP:

- Obyvatelstvo světa
- Společenské, politické a hospodářské procesy
- Regionální společenské, politické a hospodářské útvary

Očekávané výstupy ŠVP:

- Aktivně pracuje s tematickými mapami obsahujícími informace o rozmístění obyvatelstva, o sídlech a o hospodářských aktivitách
- Rozlišuje a porovnává lidské rasy, národy, jazyky a náboženství na Zemi
- Pojmenuje a přiměřeně analyzuje současné globální problémy lidstva
- Vyhledává a lokalizuje na politické mapě světa aktuální vnitrostátní a mezistátní ohniska konfliktů, posoudí příčiny a následky těchto konfliktů

5.4 Klíčové aspekty:

Vědomosti a porozumění

Žáci:

- budou aktivně pracovat s politickou mapou
- určí polohu regionů, ve kterých probíhají konflikty
- specifikují aktéry konfliktů a jejich vztah k místu
- analyzují příčiny a následky konfliktů
- posoudí vliv konfliktů na okolní regiony a státy
- zhodnotí mezinárodní význam a globální dopady konfliktů

V rámci tématu ohniska napětí v oblasti Kavkazu, žáci budou postupovat od obecných informací ke konkrétním. Od poznatků o problematice konfliktů ve světě, přes určení polohy jednotlivých ohnisek, až po konkrétní příklady v oblasti Kavkazu. V tomto ohledu je oblast Kavkazu vcelku ideálním místem pro výuku dané problematiky. Nacházejí se zde různorodé konflikty, které vznikaly za různých okolností. Od etnických konfliktů o sporná území, jako je například Náhorní Karabach, přes separatistické tendence etnických menšin v Abcházii, až po teroristické aktivity v údolí Pankisi. Tato oblast je navíc obohacena o sféry vlivu velkých světových mocností, jako je Rusko, Írán, Turecko, nebo západní svět. Geopolitika, zahraniční obchod, nebo cesty pro transport nerostných surovin, jsou klíčové body pro globální aktéry. Některých těchto bodů a ve velmi zjednodušené verzi, se žáci ujmou a budou s nimi pracovat v rámci připravených hodin.

Očekávání

Na konci probraného tematického celku

- Většina žáků bude: Schopna určit světová ohniska konfliktů a jejich stručnou charakteristiku.
- Někteří žáci neudělají takový pokrok a budou: Schopni určit oblasti světa, kde probíhají konflikty.
- Někteří žáci pokročí dále než většina a budou: Schopni určit světové mocnosti a jejich vliv na regionální konflikty v návaznosti na význam a povahu jednotlivých událostí.

Výsledky probrání daného učiva je velmi obtížné předem odhadnout. Hraje zde velkou roli spousta aspektů, jako je složení třídy, časová dotace, možnosti školy a další. Výše zmíněné body jsou proto jen orientační. Nejnižší nároky se vztahují na zeměpisnou polohu a názvy regionů, oblastí nebo zemí. Zde se jedná o poznatky, které by si měla osvojit opravdová většina žáků. Většina žáků, až na výjimky, by kromě určení

zeměpisné polohy, zároveň měla být schopna popsat jednotlivá ohniska konfliktů stručnou charakteristikou. Náročnější úkoly poté zvládnou jen někteří a ti budou schopni popsat problematiku v širších souvislostech, spojených s globálními vlivy a popřípadě světovými mocnostmi nebo organizacemi. Zároveň by měli být schopni jednoduše popsat význam jednotlivých událostí a zhodnotit jejich dopady.

Co žáci znají:

Je vhodné, pokud žáci znají:

- Orientaci v mapě a práci s politickou mapou světa a dalšími tematickými mapami.
- Největší světové velmoci a jejich základní politické vztahy.
- Světová náboženství a jejich základní charakteristiku.

Pro úspěšné a plynulé probrání daného tématu je vhodné, aby žáci splňovali určité předpoklady. Ty by měly být založeny na základě jejich předchozí zkušenosti v rámci zeměpisu. Samozřejmostí by měla být orientace a práce s mapami mnoha druhů, obecně geografickými i tematickými. Kromě orientace v mapě by měli znát základní rozložení politických sil ve světě a vztahy globálních mocností vůči sobě. Důležitou součástí je také znalost světových náboženství, jejich rozdílů i podobností. Jelikož oblast Kavkazu je z hlediska náboženství velmi rozmanitá a v mnoha případech hraje zásadní roli v problematice konfliktů.

Jazyk učební látky

Prostřednictvím činností v této hodině budou žáci schopni porozumět a správně používat pojmy, které se vztahují k:

- Stát, státní zřízení, ohniska napětí, konflikty, terorismus, etnicita, radikální náboženská hnutí.

Výše vypsané termíny jsou jen příklad veškerých pojmů, se kterými se žáci v rámci tohoto tématu setkají. Od těch základních, jako jsou stát nebo státní zřízení, přes náročnější ohniska napětí a konflikty až po etnicitu, terorismus a radikální náboženská hnutí. Každý z těchto pojmů vyžaduje určitou úroveň pochopení a schopnosti vnímání souvislostí.

Použité pomůcky a další zdroje:

Zdroje zahrnují:

- Učebnice zeměpisu pro osmou třídu.
- Dataprojektor a prezentaci na příslušné téma.
- Nástěnnou mapu a školní atlasy nebo pracovní listy.
- Učebnu IT s možností využití počítačů.

V rámci pomůcek se nabízí poměrně široká škála možností. Ideální možností pro následující příklady hodin, je učebna IT s možností využití počítačů. Možnosti využití učebnic jsou limitovány jejich obsahem a aktuálností. Ideálním doplňkem může být prezentace na dataprojektoru, která bude podporovat probírané téma nebo právě probíhající aktivitu. Promítnutí tematické mapy nebo seznamu možných zdrojů, odkud lze čerpat spolehlivé a ověřené informace se může při samostatné práci žáků, v rámci vyhledávání informací, opravdu hodit. Skvělým doplňkem může být i pracovní list,

obsahující slepou mapu, jednotlivé úkoly nebo různé aktivity ve formě křížovky nebo osmisměrky.

Mezipředmětové vazby:

- OV náboženství, kultura a život ve společnosti, DJ – historické události, změna pol. mapy

V rámci mezipředmětových vazeb se nabízí velmi široká nabídka možností. V rámci konfliktů se nabízí dějepis jako ideální možnost. V osmé třídě by se měla látka dějepisu dotknout první světové války, což z hlediska historie konfliktů, je poměrně slušný základ, pro navázání na konflikty současné. Velmi důležitými tématy jsou i náboženství a kultura a život ve společnosti v rámci občanské výchovy. Je poměrně nezbytné, ovládat znalosti o základních světových náboženstvích a mít povědomí o kulturních rozdílech napříč světem.

5.5 Modelové hodiny

5.5.1 Hodina č. 1

Název hodiny: Kavkaz mozaika konfliktů

Čas: 45 minut

Cíl: Žáci určí polohu ohnisek světových konfliktů v rámci politické mapy světa. V rámci ohnisek popíší polohu jednotlivých oblastí konfliktů v okolí Kavkazu. Určí specifika jednotlivých konfliktů. Dovedou popsat souvislosti se světovými mocnostmi vlastními slovy.

Pomůcky: počítačová učebna, pracovní list – slepá mapa oblasti Kavkazu, prezentace.

Činnosti: práce ve skupinách (2 až 3 jedinci), vytváření tematické mapy, vyhledávání informací na internetu.

Průběh hodiny:

Rezerva při zahájení hodiny: 2 minuty

1. TVORBA MYŠLENKOVÉ MAPY

Na téma konflikt, což jako slovo si napíše doprostřed prázdného papíru, vytvoří myšlenkovou mapu s asociacemi, které je napadnou. V rámci cvičení po uplynulém čase, který si určí učitel dle znalosti práce se třídou, každý z žáků zanesou jednu svoji myšlenku na tabuli, kde vytvoří společné schéma. Výsledkem této aktivity by mělo být definování konfliktů, spojené s ohnisky napětí. Toto by mělo sloužit jako podklad k další aktivitě. Mapu si uschovají do další hodiny.

Časová dotace: 10 minut

2. PRÁCE S TEMATICKÝMI MAPAMI

Žáci obdrží pracovní list s názvem: slepá mapa oblasti Kavkazu. V rámci práce s tematickými mapami budou žáci vyhledávat informace. V prezentaci budou mít označená místa konfliktů s lety jejich průběhu a úkolem žáků bude za pomoci internetu a učebnice zjistit, o jaký konflikt se jedná a postupně plnit otázky a další úkoly. Otázky jsou seřazeny a jejich pořadí je rozděleno do několika úrovní dle obtížnosti úkolů. Pokud žák splní jednodušší úkol, může se přesunout na složitější. Vše je uzpůsobeno tak, aby mohli pracovat všichni žáci vlastním tempem. Základní úroveň bude zaměřena na polohopis a názvy (v jakém státě nebo území konflikt probíhá). Žáci zanesou konflikt do mapy, doplní název státu a jeho hlavní město. Druhá úroveň bude zahrnovat podrobnosti o konfliktu (o jaký druh konfliktu nebo události se jedná). Opět bude úkolem žáků zanezt informace do mapy a barevně, či jinak odlišit druhy událostí (separatismus od otevřeného konfliktu nebo invaze). Třetí úroveň bude zaměřena na souvislosti (úkolem žáků bude stručně popsat vlastními slovy vlastnosti konfliktů tak, jako by jej vysvětlovali spolužákovi). Aktivita bude zakončena rychlou rekapitulací poznatků žáků v rámci oblasti Kavkazu. V závěru pracovního listu je také úkol, který by měl propojit tuto hodinu s hodinou nadcházející.

Časová dotace: 30 minut

3. REFLEXE

Zde proběhne rekapitulace, opakování a utvrzení získaných poznatků o konfliktech ve světě i v oblasti Kavkazu. Učitel může pokládat různě náročné otázky, dle situace ve třídě. Lze využít formy otázek, jaké ohnisko konfliktu je nejbližší ČR, který z konfliktů je nejnovější, který trvá nejdéle nebo o kterém by se žáci chtěli dovědět více.

Časová dotace: 3 minuty

5.5.2 Hodina č. 2

Název hodiny: V kůži zpravodaje

Čas: 45 minut

Cíl: Žáci si zopakují a upevní osvojené poznatky z předchozí hodiny. Rozliší vlastnosti a následky válečných konfliktů a terorismu. Budou schopni popsat vliv náboženství na život ve společnosti. V přiměřené míře dovedou zhodnotit morální aspekt radikálního jednání. Zdokonalí si zpracování a získávání informací.

Činnosti: práce ve skupinách (4 jedinci), práce s textem, pracovní list – zpravodaj, vyhledávání informací na internetu.

Průběh hodiny:

Žáci v této hodině plynule naváží na obsah předchozí hodiny.

Rezerva při zahájení hodiny: 2 minuty

1. TVORBA MYŠLENKOVÉ MAPY

V rámci první aktivity proběhne opětovná tvorba schématu asociací, která by ovšem měla být obohacena o nově nabitě znalosti z minulé hodiny. Žáci si opět doprostřed papíru napíší pojem konflikt a budou postupovat podle stejných pravidel. Po dokončení schématu dostanou pokyn k porovnání nové myšlenkové mapy se starší verzí. Úkolem žáků bude popsat rozdíly, jak oni sami vnímají posun vlastního pohledu na věc a jaké nové vědomosti si z minulé hodiny odnesli. To vše by mělo být završené výběrem jedné myšlenky, která pro daného žáka byla v určitém ohledu významná a tu poté v krátké diskusi přednese ostatním.

Časová dotace: 8 minut

2. PRÁCE S TEXTEM

Žáci obdrží pracovní listy, které jsou složeny ze dvou částí, text a úkoly s ním spojené. Tato část práce navazuje na předchozí hodinu, na poslední bod, kdy úkolem žáků bylo, zjistit si informace o oblasti s otázníky. Text, který obdrželi, se týká terorismu v Dagestánu, konkrétně zpravodajské zprávy. Žáci se vžijí do rolí zpravodajců a budou zjišťovat informace a doplňovat je tak, aby byli poté schopni vlastními slovy situaci této události popsat. Zpráva je rozdělena do čtyř částí. Každý z žáků ve skupině, ideálně čtyřčlenné, obdrží jednu část a jeho úkolem bude odpovědět na dané otázky. Vše je podpořeno dohledáváním informací na internetu nebo jiném zdroji, který si zvolí učitel. Otázky jsou opět různého typu a jsou různé náročnosti. Smyslem celé aktivity je, aby žáci ve výsledku sestavili ucelený pohled na celou zprávu a dokázali ve stručnosti přednést problematiku celé události. Jedná se o náročnou aktivitu a učitel by měl rozdělit žáky do skupin tak, aby si mohli navzájem pomáhat a zvládli většinu úkolů. Učitel také stanoví počet otázek, které je třeba zodpovědět, protože individuální výkony žáků se mohou lišit a aktivita by nemusela dodržet určenou časovou dotaci. Po dvaceti minutách, které by měli být určené na individuální pracovní listy, zbývá zhruba deset minut na práci ve skupině. Každá skupina dostane nový list, na který bude jejich úkolem vytvořit souhrnnou zpravodajskou zprávu o události. Na novém listu budou vodící pomocné otázky, které by žákům měli v této aktivitě pomoci.

Časová dotace: 30 minut

3. REFLEXE

V této části hodiny proběhne vyhodnocení získaných informací. Učitel se bude ptát na jednotlivé otázky a skupiny žáků se budou hlásit a na otázky odpovídat. Je možné, že na některé otázky žáci odpovědi nenajdou a učitel je bude muset doplnit tak, aby žáci pochopili souvislosti, které na ně navazují. Výsledkem by mělo být ucelení získaných informací, zopakování si některých pojmů a nový pohled na problematiku konfliktů ve světě.

Časová dotace: 5 minut

5.6 Vyhodnocení modelových hodin

Celý koncept modelových hodin je postaven na předpokládaných vědomostech a dovednostech žáků osmého ročníku. Je však samozřejmostí, že složení jednotlivých tříd se liší a zároveň i návyky žáků a jejich zájmy jsou různé. Je proto nutné, aby učitel před realizací těchto hodin, dostatečně zhodnotil jejich vhodnost pro danou třídu. Aktivity samotné se dají upravovat a modifikovat dle potřeby. Modelové hodiny, které jsou výše, jsou stavěny do ideálních podmínek, které zahrnují ideální vlastnosti třídy, jako je dobrá atmosféra ve třídě, efektivní práce ve skupinách, jistá úroveň zájmu o dané téma a možnosti žáků na ideální úrovni. Je samozřejmostí, že se jedná o v podstatě „laboratorní“ podmínky a reálné třídy mohou být zcela jiné. Mohou se zde objevit žáci se specifickými poruchami učení, s problematickým chováním nebo i jen s naprostým nezájmem a apatií k čemukoliv, co by pro ně znamenalo práci navíc. Časy, které jsou uvedené u daných aktivit, jsou orientační a odpovídají ideálnímu pracovnímu nasazení žáků po celou vyučovací hodinu. V tomto případě samozřejmě hraje velkou roli mnoho aspektů na výkon žáků. Ten může být ovlivněn vnějšími faktory jako je počasí nebo roční období a dále může hrát velkou roli i čas, kdy se hodina odehrává. Pokud tyto aktivity zařadíme do odpoledních hodin, kdy jsou žáci i učitelé již značně vyčerpaní, je jisté, že se nesečkají s příliš aktivní odezvou. To samé platí o dni v týdnu, jinak vypadá práce v úterý dopoledne a jinak v pátek předposlední hodinu.

Slabá místa těchto aktivit mohou ohrozit jejich výsledek a učitel by se měl snažit toto riziko minimalizovat. Jedná se o následující. Prvním rizikem může být jistá neschopnost nalézt patřičné informace z rozumných zdrojů. Jedná se o téma, které v českém jazyce je na internetu zpracované jen v omezené míře. Učitel by tedy měl mít připravené nápovědy a rady, kde případně dané informace najít. Druhým rizikem je přehlcenost informacemi. Některé úkoly jsou spojené s událostmi nebo pojmy, které mají složitější obsah a problematiku. Zde opět platí pravidlo připravenosti učitele, dát radu žákovi a být mu v případě nesnázi k ruce. Třetím rizikem je čas. Učitel v tomto případě musí pravidelně kontrolovat práci žáků, aby odhadl potřebný čas pro efektivní dokončení aktivit. V případě problémů s časem, lze úlohy modifikovat, omezit jejich rozsah nebo instruovat žáky k vynechání některých úkolů. Existuje samozřejmě i řada dalších

potenciálních rizik, které mohou v rámci aktivit nastat a učitel by měl znát své možnosti v rámci daných tříd. Důležité je také technické zabezpečení aktivit. Spolehlivost a plynulost internetového připojení počítačů, jejich technický stav a vybavenost a rozměry učebny. Automatické aktualizace, neznalost přístupových údajů žáků do systému, nedostatek míst u počítačů a další aspekty mohou hrát rozhodující roli v efektivním provedení aktivit.

Jedním z hlavních prvků této aktivity je rozvoj práce s informacemi. Vyhledávání, třídění, analýza a syntéza informací, které žáci v určitých úrovních budou muset provádět, je velmi náročnou činností, která vyžaduje jak velkou dávku trpělivosti a soustředění, tak značnou oporu v radách od učitele. Kritickým bodem je zde i schopnost vzájemné spolupráce mezi žáky. Sdílení informací, jejich formulace a popřípadě rozhodování o důležitosti, je velmi náročné pro dospělého a o to náročnější pro žáky. Ti, kteří nejsou takto zvyklí pracovat, budou mít mnohem složitější dané úkoly splnit. Je proto velmi důležitá příprava učitele na hodinu a přizpůsobení obsahu a aktivit možnostem dané třídy.

5.7 Klady a zápory v rámci modelových hodin

Dané modelové hodiny byly uskutečněny v rámci běžné výuky osmého ročníku na Základní škole směrů cest a možností v Chrastavě. Jedná se o poměrně rozsáhlé zařízení, kde na jeden ročník jsou přibližně tři až čtyři paralelní třídy. To odpovídá označení A až D. Hodiny byly začleněny dle pravidel ŠVP dané školy do tematických plánů určených tříd. Byly vyučovány v rámci společenského a hospodářského prostředí, a to v konkrétní části politická mapa světa. V této části je téma zařazeno mezi světové konflikty. Zpracování těchto hodin bylo vcelku netradiční, a tak jej žáci uvítali vcelku pozitivně.

KLADY: netradičnost, zájem žáků o netradiční provedení hodiny, téma konfliktů žákům přišlo vcelku atraktivní, zapojení počítačů do výuky, vyhledávání informací na internetu, práce ve skupině

Pozitiva ze strany vyučujícího jsou několika druhu. Pokud si udělá důkladnou přípravu i s několika verzemi činností, může ji opakovaně používat s obměnami a doplňovat a aktualizovat jen části obsahu. Dále může učitel upravovat činnosti na základě odezvy žáků, a tak zdokonalovat celou aktivitu. Výrazným posunem může být zakomponování podobných aktivit do větší části výuky v jednotlivých třídách. Dalším pozitivním prvkem může být posun učitele samotného ve zdokonalování svých výukových schopností a dovedností a rozšíření povědomí o dalších konfliktech.

Pozitiva ze strany žáků mohou být různá. V některých případech může hrát velkou roli netradičnost celé hodiny nebo vyučovacího segmentu o konfliktech. Pokud jsou žáci zvyklí v ostatních předmětech spíše na tradiční frontální výuku, okořenit hodinu o práci na počítačích nebo o skupinové práci, může být velmi vítaná záležitost. Dále zde může také hrát velkou roli téma konfliktů, které pro část žáků bývá atraktivní. Terorismus, separatismus, válka, to vše zejména u chlapců budí určitou vlnu zájmu. Tento zájem může být propojený s jejich osobními koníčky, jako mohou být počítačové hry, akční

filmy nebo někdy i dokumenty o historii nebo konfliktech samotných. Z dívčího hlediska může být zajímavý příběh, který se pojí k jednotlivým postavám v ději ve zpravodajské části. Dalším pozitivem může být podpoření již existujících dovedností a vědomostí žáků. Ve chvíli, kdy žák může využít to, co již zná a umí, v mnoha případech má větší chuť do další práce, ať už se jedná o práci s počítačem, vyhledávání informací na internetu nebo vytváření vlastní formulace příběhu. Velmi zajímavou a efektivní částí práce může být spolupráce s učitelem při nesnázích, kdy žák si neví s něčím rady nebo neví, jak má danou věc formulovat. V těchto případech nastává spolupráce daného žáka a učitele a může se tak prohloubit kladný vztah mezi oběma stranami. Ve chvíli, kdy žák ví, že se může s čímkoliv obrátit na svého učitele, buduje se tím kladný vztah jak k dané osobě, tak i k předmětu a vzdělání, což je ve školství velmi zásadní věc. Dalším aspektem je skupinová práce, kdy se žák naučí spolupracovat i s lidmi, které například nemá v oblibě nebo s nimi nikdy neměl potřebu více komunikovat. Vše je založené na tom, jaká je atmosféra ve třídě, jaký je přístup vyučujícího a jaké jsou ostatní podmínky. Může to být podané, jako velmi dobrá příprava do pracovního života, kdy jedinec bude muset spolupracovat i s lidmi, kteří mu budou nepříjemní. Samozřejmě v rámci aktivit žáci nadále rozvíjejí své dovednosti v rámci zpracovávání informací, které musí třídít a poté formulovat do textu.

ZÁPORY: materiální zabezpečení, nezájem o téma, nepracující žáci, nemožná práce ve skupinách, časové rozvržení hodiny, obtížné úlohy, pomaleji pracující žáci

S problémy při uskutečnění modelových hodin, se učitel setká zcela běžně. Mohou to být problémy založené na mnoha faktorech od materiálního zabezpečení hodiny, které může být náročné na pomůcky (jedná se zejména o tisk pracovních listů, protože na některých školách mají učitelé velmi omezené možnosti, kdy mohou mít přidělený počet možných výtisků na týden nebo měsíc, popřípadě omezený barevný tisk nebo omezenou spotřebu papíru), přes omezený přístup do počítačové učebny (kde může také nastat problém s počtem zařízení, jejich funkčností, velikostí učebny nebo rychlostí internetu), až po rozsah dané aktivity nebo vlastnosti třídy se kterou pracuje.

Materiální zabezpečení daných aktivit je velmi nákladné na tisk. Mnoho pracovních listů, mnohdy individuálních, může být rozhodujícím faktorem pro realizaci aktivit. Také případy, kdy jsou dva a více žáků nuceni pracovat na jednom počítači nejsou zcela ideální záležitosti. Může také nastat situace, kdy učitel musí řešit obsazenost počítačové učebny. Dalším úskalím může být nezájem žáků o dané téma. Je zcela přirozené, že každý má jiné zájmy a baví ho odlišné věci, a tak motivace žáků k práci, může být ošemetnou záležitostí. Učitel se může v mnoha případech setkat s nezájmem nebo dokonce i odmítáním plnění dané aktivity. V tomto případě záleží pouze na úsudku vyučujícího, jakým způsobem se se vzniklou situací vypořádá. Pokud se jedná o jednotlivce, je zpracování žáka většinou poměrně úspěšné, alespoň do určité míry. Problém nastává ve třídách, kde je problematické uskutečnit práce ve skupinách. Mohou se objevit i třídy, kde je to prakticky nemožné nebo zcela neefektivní. Učiteli se může podařit rozdělit žáky do skupin tak, aby spolu vycházeli a nevznikali konflikty, ovšem většinou poté vzniknou skupinky, které buď pracují skvěle nebo vůbec. Atmosféra v některých třídách může být v mnoha případech napjatá, neboť se žáci nacházejí v bouřlivém věku, kdy vzniká mnoho konfliktů a výměny názorů jsou na denním pořádku. V těchto případech je realizování celé aktivity a případné změny leží na bedrech učitele. Dále mohou vzniknout problémy s časovou dotací. Problémy se mohou být více druhů, od přerušení hodiny nečekanou událostí (vpád jiného učitele, vyzvednutí žáka rodičem, nevolnost žáka a další), přes selhání techniky (aktualizace systému počítačů, výpadek internetu nebo proudu), až po problémy spojené s obsahem aktivit. Obsah aktivit je velmi důležitá věc, protože učitel by měl dané třídě „ušít práci na míru“. Učitel by měl mít povědomí o složení třídy, výkonech, dovednostech a schopnostech žáků a o žácích se speciálními vzdělávacími potřebami. Je důležité, aby učitel kontroloval a dostatečně často oznamoval časy aktivit, které právě probíhají nebo budou probíhat. Žák poté s oznámeným časem lépe hospodaří a efektivněji pracuje. Mnoho dalších aspektů může hrát v neprospěch průběhu hodiny, může se jednat o změnu počasí (začne sněžit a žáci místo práce se budou koukat z okna), vyčerpanost žáků po celém dni práce, kdy hodina probíhá na konci vyučování nebo rozdílnou rychlost pracovního tempa jednotlivců, kdy někdo bude mít práci hotovou, zatímco ostatní budou v polovině. Tyto všechny aspekty by měl učitel znát a měl by si s nimi umět operativně poradit.

Závěr

Předložená práce pojednávala o problematice konfliktů v oblasti Kavkazu a transformaci tohoto tématu do vzdělávacího prostředí druhého stupně základní školy. Cílem práce byla snaha o souhrnný přehled vybraných konfliktů v regionech severního i jižního Kavkazu. Ty zásadní jsou v práci postihnuty. Na základě výběru z informací, které jsou obsaženy v teoretické části, byly sestaveny dvě modelové vyučovací hodiny, určené pro žáky osmé třídy. Důležitou součástí vzdělávání je i přísun aktuálních informací z celého světa, kdy v mnoha případech výuka zůstává zaseknutá v historických událostech minulého století.

Proto je oblast Kavkazu z toho hlediska velmi přínosná, neboť dobře zdokumentované konflikty v této oblasti lze dohledat až do roku 2020, a to v případě konfliktu o Náhorní Karabach, který je jedním z větších novodobých událostí, o kterých se v ČR příliš média nezmínila. Proto se v práci objevují události nového tisíciletí, a to jak v teoretické tak, v praktické části.

Oblast Kavkazu lze popsat jako mozaiku konfliktů, a proto je vhodná i pro výuku problematiky konfliktů na základní škole. Praktická část práce je právě na tuto rozmanitost zaměřena a snaží se přiblížit problémy, které se objevují na různých místech ve světě a využívá oblasti Kavkazu, která se potýká s mnoha problémy na jednom místě. Nemusí se proto přeskokovat z jednoho druhu konfliktu na druhý a cestovat přitom po celé planetě. Separatismus, terorismus, otevřený konflikt válečného typu a další, mají žáci zprostředkovaně v jedné oblasti. Rozmanitost se netýká pouze konfliktů, ale i etnicit, národností, náboženství nebo politických vlivů a zájmů světových velmocí. I tyto prvky jsou obsaženy v modelových hodinách v praktické části. Je zde také zahrnuto vyhodnocení, klady a zápory daných modelových hodin. Popsány kladné stránky a benefity, které může téma a oblast Kavkazu do výuky přinášet a zároveň i komplikovanost a překážky, které bude muset učitel při přípravě a výuce překonat. Žáci v rámci tématu se setkají s mnoha rozličnými jevy, se kterými se budou seznamovat a pracovat. Nevyhnou se práci s mapou, vyhledávání a zpracování informací, interpretování příběhů i zapojení vlastní představivosti. Obsahově jsou zde

zpracované různé úrovně úkolů a otázek tak, aby se mohl zapojit každý. Je však úkolem učitele, aby vše přizpůsobil žákům nebo třídě na míru, protože se jedná o modelové hodiny pro ideální prostředí, kde nehrozí žádné větší množství negativních jevů, které by ohrozily výsledek a průběh práce žáků.

Práce se snaží vytvořit soubor teoretických poznatků využitelných v praktických situacích. Myšlenkou práce je přiblížení oblasti Kavkazu, která je mediálně málo známá, žákům prostřednictvím aktivit, které popisují rozmanitost a komplikovanost konfliktů, se kterými zdejší obyvatelé musí bojovat. Vše je zaštitěno pedagogickou transformací obsahu a činností učitele, který je průvodcem v tomto vzdělávacím oboru.

Zdroje

ALJAZEERA, 2020. *The Nagorno-Karabakh conflict is ushering in a new age of warfare.* [online]. [cit. 2021-01-09] Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/features/2020/10/11/nagorno-karabakh-conflict-ushering-in-new-age-of-warfare>

ALLISON, R., 1994. *Peacekeeping in the Soviet Successor States: Volume 18 of Chaillot Papers.* [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: <https://www.iss.europa.eu/content/peacekeeping-soviet-successor-states>

BAEV, P., KOEHLER, J., ZUCHLER, C., *Ethnic fractionalisation and stability in Dagestan, in Civil Wars in the Caucasus, Case Studies on The Economics and Politics of Civil Wars.* [online]. [cit. 2021-01-09] Dostupné z: <https://cpsa-acsp.ca/papers-2012/Grebennikov.pdf>

BAYRAMOV, A., 2016. *Silencing the Nagorno-Karabakh Conflict and Challenges of the FourDay War. in Security and Human Rights.* vyd. Brill/Nijhoff ISSN 1875-0230

BBC, 2020. *Abkhazia profile.* [online]. [cit. 2021-01-09] Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18175030>

BBC, 2020. *Armenia country profile.* [online]. [cit. 2021-01-09] Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-17398605>

BBC, 2020. *Armenia and Azerbaijan fight over disputed Nagorno-Karabakh*. [online]. [cit. 2021-01-09] Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-54314341>

BBC, 2020. *Azerbaijan country profile*. [online]. [cit. 2021-01-09] Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-17043424>

BBC, 2018. *Dagestan profile*. [online]. [cit. 2021-01-21] Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-20593383>

BBC, 2021. *Georgia country profile*. [online]. [cit. 2021-01-21] Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-17301647>

BBC, 2020. *Nagorno-Karabakh profile*. [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18270325>

BBC, 2016. *North Ossetia profile*. [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-20210708>

BBC, 2016. *South Ossetia profile*. [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-europe-18269210>

BBC NEWS, 2011. *Regions and territories: Ajaria*. [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3520322.stm

BBC NEWS, 2011. *Regions and territories: Ingushetia*. [online]. [cit. 2021-01-13]. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/country_profiles/3829691.stm#facts

BETTS, W., 1999. *Third Party Mediation: An Obstacle to Peace in Nagorno-Karabakh*. [online]. [cit. 2021-01-10]. Dostupné z: https://www.academia.edu/1014157/THIRD_PARTY_MEDIATION_IN_NAGORNO_KARABAKH_PART_OF_THE_

BOBICK, M., 2014. *Separatism redux: Crimea, Transnistria, and Eurasia's de facto states*. [online]. [cit. 2021-02-19] Dostupné z: https://www.academia.edu/7234299/Separatism_redux_Crimea_Transnistria_and_Eurias_de_facto_states

BRITANNICA, 2021. *Abkhazia autonomous republic, Georgia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Abkhazia>

BRITANNICA, 2021. *Ajaria autonomous republic, Georgia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ajaria>

BRITANNICA, 2021. *Armenia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Armenia>

BRITANNICA, 2021. *Azerbaijan*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Azerbaijan>

BRITANNICA, 2021. *Caucasus region and mountains, Eurasia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Caucasus>

BRITANNICA, 2021. *Chechnya republic, Russia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Chechnya>
BRITANNICA, 2021. *Dagestan republic, Russia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Dagestan-republic-Russia>

BRITANNICA, 2021. *Georgia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Georgia>

BRITANNICA, 2021. *History of Transcaucasia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/history-of-Transcaucasia>

BRITANNICA, 2021. *Ingushetiya republic, Russia*. [online]. [cit. 2021-01-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Ingushetiya>

BRITANNICA, 2021. *Jihad Islam*. [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/jihad>

BRITANNICA, 2021. *Nagorno-Karabakh region, Azerbaijan*. [online]. [cit. 2021-01-08]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/Nagorno-Karabakh>

BRITANNICA, 2021. *North Ossetia–Alania republic, Russia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/North-Ossetia-Alania>

BRITANNICA, 2021. *South Ossetia region, Georgia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/place/South-Ossetia>

BRITANNICA, 2021. *Sufism Islam*. [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Sufism>

CAMBRIDGE DICTIONARY, 2021. *Separatism*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/separatism>

CAUCASUSEDITION, 2016. *Ethnic Groups and Conflicts in the South Caucasus and Turkey*. [online]. [cit. 2021-02-11]. Dostupné z: <https://caucasusedition.net/ethnic-groups-and-conflicts-in-the-south-caucasus-and-turkey/>

CORNELL, S. E., 1997. *Undeclared War: The Nagorno- Karabakh Conflict Reconsidered*. *Journal of South Asian and Middle Eastern Studies*, Vol. 20, No. 4 [online]. [cit. 2021-01-09]. Dostupné z: https://isdpeu.org/content/uploads/images/stories/isdpeu-main-pdf/1997_cornell_undeclared-war.pdf

CORNELL S., 2005. *Small Nations and Great Powers: A Study of Ethnopolitical Conflict in the Caucasus*. Vydavatel: Routledge. ISBN 1135796688.

CRIA, 2008. *THE 1992-93 GEORGIA-ABKHAZIA WAR: A FORGOTTEN CONFLICT*. [cit. 2021-01-08]. Dostupné z: <http://cria-online.org/Journal/5/THE%201992-93%20GEORGIA-ABKHAZIA%20WAR.pdf>

CROISSANT, M.P., 1998. *The Armenia-Azerbaijan Conflict: Causes and Implication*. vyd. Greenwood Publishing Group. ISBN 9780275962418

CRS, 2003. *Georgia's Pankisi Gorge: Russian Concerns and U.S. Interests*. [online]. [cit. 2021-02-02]. Dostupné z: <http://www.mit.edu/afs.new/sipb/contrib/wikileaks-crs/wikileaks-crs-reports/RS21319.pdf>

CSIS, 2021. *The South Caucasus Analyzing economic, political, and security developments in Armenia, Azerbaijan, and Georgia*. [online]. [cit. 2021-02-07]. Dostupné z: <https://www.csis.org/programs/russia-and-eurasia-program/archives/south-caucasus>

DE WAAL, T., 2010. *The Caucasus: An Introduction*. vyd. Oxford University Press. ISBN 9780199746200

DE WAAL, T., 2003. *Black Garden: Armenia and Azerbaijan through Peace and War*. vyd. New York University Press. ISBN 978-0814760321

DEUTSCHE WELLE, 2017. *Sufi Islam: What you need to know*. [online]. [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://www.dw.com/en/sufi-islam-what-you-need-to-know/a-41532401>

DEVDAIANI, J., 2003. *Rumors of terrorists prevail in Georgia's Pankisi Gorge.* [online]. [cit. 2021-04-01]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/46a484f51e.html>

DROBIZHEVA, L., GITTEMOELLER, R., KELLEHER, C., WALKER, L., 1998. *Ethnic Conflict in Past-Soviet World: Case Studies and Analysis.* vyd. Routledge. ISBN 9781563247415

DUNLOP, J. B., 1998. *Russia confronts Chechnya : roots of a separatist conflict.* vyd. Cambridge: Cambridge university press, 1998. ISBN 0521636191

ECMI, 2006. *Ecmicaucasus* [online]. [cit. 2018-6-23]. Dostupné z: http://www.ecmicaucasus.org/menu/info_maps.html

FREESE, T., 2005. *Georgia: Revolution in the Regions.*[online]. [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <http://www.eurasianet.org/georgia/shida/story.html>

GLOBAL MEDIA JOURNAL, 2017. *The Armenia-Azerbaijan Nagorno-Karabakh Conflict and New Threats to the International Security Architecture in the Modern Period: Challenges and Responses.*[online]. [cit. 2021-01-2]. Dostupné z: <https://www.globalmediajournal.com/open-access/the-armeniaazerbaijan-nagornokarabakh-conflict-and-new-threats-to-theinternational-security-architecture-in-the-modern-period-challenges-andresponses.php?aid=86474>

HAMMARBERG, T., 2008. *Commissioner for Human Rights of Council of Europe, Special Mission to Armenia*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CommDH\(2008\)11M=lanEnglish&=REV](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CommDH(2008)11M=lanEnglish&=REV)

HARRIS R., HARRIS J., 2009. *The Nation in the Global Era: Conflict and Transformation*. Vydavatel: Brill. ISBN 90-04-17690-X. 9789004176904

HUMAN RIGHTS WATCH, 1995. *GEORGIA/ABKHAZIA: VIOLATIONS OF THE LAWS OF WAR AND RUSSIA'S ROLE IN THE CONFLICT*. [online]. [cit. 2021-01-2]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/reports/1995/Georgia2.htm>

HUMAN RIGHTS WATCH, 1996. *RUSSIA THE INGUSH-OSSETIAN CONFLICT IN THE PRIGORODNYI REGION*. [online]. [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/reports/1996/Russia.htm>

HUMAN RIGHTS WATCH, 2004. *Georgia Events of 2004*. [online]. [cit. 2020-07-12]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/world-report/2005/country-chapters/georgia>

HUNTINGTON P. S., 2001. *Střet civilizací: Boj kultur a proměna světového řádu*. Vydavatel: Rybka Publishers. ISBN 9788086182490.

IFRI, 2011. *What the North Caucasus Means to Russia*. [online]. [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: https://www.ifri.org/sites/default/files/atoms/files/ifricaucasianimpactmalashenkoengma_i2011.pdf

IGNATIEFF, M., 1995. *Blood and Belonging: Journeys into the New Nationalism*. vyd. The Noonday Press, 1995. ISBN 0374524483

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, 2008. *Georgia and Russia: Clashing over Abkhazia*. [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/georgia/georgia-and-russia-clashing-over-abkhazia>

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, 2008. *Russia's Dagestan: Conflict Causes*. [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/russianorth-caucasus/russia-s-dagestan-conflict-causes>

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, 2008. *RUSSIA'S DAGESTAN: CONFLICT CAUSES*. [online]. [cit. 2021-01-25]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/pdfid/4845551a2.pdf>

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, 2012. *THE NORTH CAUCASUS: THE CHALLENGES OF INTEGRATION (I), ETHNICITY AND CONFLICT*. [online]. [cit. 2021-02-25]. Dostupné z: https://www.ecoi.net/en/file/local/1348833/1226_1350913897_220-the-north-caucasus-the-challenges-of-integration-i-ethnicity-and-conflict.pdf

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, 2017. *Nagorno-Karabakh's Gathering War Clouds*. [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/europe-central-asia/caucasus/nagorno-karabakh-azerbaijan/244-nagorno-karabakhs-gathering-war-clouds>

INTERNATIONAL CRISIS GROUP, 2021. *The Nagorno-Karabakh Conflict: A Visual Explainer*. [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://www.crisisgroup.org/content/nagorno-karabakh-conflict-visual-explainer#1>

IOWA STATE UNIVERSITY, 2021. *Revised Blooms taxonomy*. [online]. [cit. 2021-03-12]. Dostupné z: <https://www.celt.iastate.edu/teaching/effective-teaching-practices/revised-blooms-taxonomy/>

IWPR, 2002. *Abkhazia: Cultural Tragedy Revisited*. [online]. [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://iwpr.net/global-voices/abkhazia-cultural-tragedy-revisited>

JAIMOUKHA, A., 2014. *The Chechens*. vyd. Routledge, 2014. ISBN 9781138874459

KLINE, E., 1995. *The Conflict in Chechnya*. [online]. [cit. 2021-01-12]. Dostupné z: <https://www.wdn.com/asf/chechbp.html>

KRÜGER, H., 2010. *The Nagorno-Karabakh Conflict: A Legal Analysis*, Springer-Verlag. vyd. Springer edice 2010. ISBN 978-3642117879

LAPIDUS, G. W., 1998. *Contested sovereignty: The tragedy of Chechnya*. [online]. [cit. 2021-01-18]. Dostupné z: https://cisac.fsi.stanford.edu/publications/contested_sovereignty_the_tragedy_of_chechnya

MARESCA, J. J., 1996. *Lost Opportunities in Negotiating the Conflict over Nagorno Karabakh. in International Negotiation*, Vol. 1, No. 3. vyd. Brill/ Nijhoff ISSN 1571-8069

MARY, A. C., NAGLE, J. 2009. *Frozen Conflicts, Minority Self-Governance, Asymmetrical Autonomies -In search of a framework for conflict management and conflict resolution.* [online]. [cit. 2021-02-18]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/339483575_Frozen_Conflicts_Minority_Self-Governance_Asymmetrical_Autonomies_-In_search_of_a_framework_for_conflict_management_and_conflict_resolution

MATVEEVA, A., 2002. *The South Caucasus: Nationalism, Conflict, and Minorities.* vyd. Minority Rights Group 2002 ISBN 1-85383-952-3

MINORITY RIGHTS GROUP INTERNATIONAL, 1994. *THE NORTH CAUCASUS: Minorities at a Crossroads.* [online]. [cit. 2021-02-21]. Dostupné z: <https://minorityrights.org/wp-content/uploads/old-site-downloads/download-419-The-North-Caucasus-Minorities-at-a-Crossroads.pdf>

MOFA, 2019. *Constitution of the Republic of Artsakh.* [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20191010042630/http://www.nkr.am/en/constitution-of-Artsakh>

NATIONAL GEOGRAPHIC, 2003. *What Does "Jihad" Really Mean to Muslims?.*[online]. [cit. 2021-02-2]. Dostupné z:

<https://www.nationalgeographic.com/culture/article/what-does-jihad-really-mean-to-muslims>

OPENDEMOCRACY, 2009. *Abkhazia, Georgia, and history: a response*. [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.opendemocracy.net/en/abkhazia-georgia-and-history-a-response/>

OXFORD RESEARCH ENCYCLOPEDIAS, 2016. Salafism. [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://oxfordre.com/religion/view/10.1093/acrefore/9780199340378.001.0001/acrefore-9780199340378-e-255>

PEACE PALACE LIBRARY, 2007. *Building Stability in the North Caucasus Ways Forward for Russia and the European Union*. [online]. [cit. 2021-02-16]. Dostupné z: https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/SIPRI_Policypaper16%5B1%5D.pdf

RAJARATNAM SCHOOL OF INTERNATIONAL STUDIES, 2016. *Salafis and Wahhabis: Two Sides of the Same Coin?*. [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.rsis.edu.sg/rsis-publication/rsis/co16254-salafis-and-wahhabis-two-sides-of-the-same-coin/#.YILqQ1VR2Ht>

RASIZADE, A., 2011. *Azerbaijan's Prospects in Nagorno-Karabakh*. vyd. Mediterranean Quarterly. ISSN 1047-4552

REFWORLD, 1996. *Russian Federation: The Ingush-Ossetian Conflict in the Prigorodnyi Regions*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3ae6a8587.html>

REFWORLD, 2002. *The South Caucasus: Nationalism, Conflict and Minorities*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.refworld.org/pdfid/469cbfd90.pdf>

RFERL, 2015. *Yevkurov Says Insurgency 'Defeated' In Ingushetia*. [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/caucasus-report-yevkurov-ingushetia-insurgency-defeated/27025274.html>

RFERL, 2020. *The Battle Of Grozny And The First Chechen War*. [online]. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z: <https://www.rferl.org/a/russia-grozny-battle-chechen-war-1994-1995/30359837.html>

SAFERWORLD, 2012. *North Caucasus: views from within*. [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.saferworld.org.uk/resources/news-and-analysis/post/529-north-caucasus-views-from-within>

SCHUMACHER, T., 2019. *Armenia, Azerbaijan and the Nagorno-Karabakh conflict: why the 'black garden' will not blossom any time soon*. [online]. [cit. 2021-01-11]. Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/85989/1/PB71.pdf>

SOULEIMANOV E., 2013. *Understanding Ethnopolitical Conflict: Karabakh, South Ossetia, and Abkhazia Wars Reconsidered*. Vydavatel: Palgrave Macmillan. ISBN 9781137280237.

STRATFOR, 2012. *History of the North Caucasus' Instability*. [online]. [cit. 2021-02-06]. Dostupné z: <https://worldview.stratfor.com/article/history-north-caucasus-instability>

ŠMÍD T., 2014. *Dějiny Kavkazu*. Nakladatelství Lidové noviny. ISBN 978-80-7422-336-5.

ŠMÍD, T., 2007. *Etnické konflikty v postkomunistickém prostoru*. V Brně: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN 978-80-7325-126-0.

THE GUARDIAN, 2004. *Georgia's woes are far from over*. [online]. [cit. 2021-02-05]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2004/mar/26/theobserver>

THE GUARDIAN, 2002. *US targets al-Qaida hideout in Georgia*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2002/feb/15/afghanistan.iantraynor>

THE GUARDIAN, 2008. *Georgia under all-out attack in breakaway Abkhazia*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2008/aug/10/georgia.russia3>

THE NEW YORK TIMES, 2002. *World Briefing | Europe: Georgia: Region Under Control*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2002/09/03/world/world-briefing-europe-georgia-region-under-control.html>

VANDERBILT UNIVERSITY, 2021. *Blooms taxonomy*. [online]. [cit. 2021-2-3]. Dostupné z: <https://cft.vanderbilt.edu/guides-sub-pages/blooms-taxonomy/>

VASLAVSKY, Y., *Emerging Nations: Russian Comparative Perspective on Problems of Sovereignty and New Forms of Stateness in Kosovo, Abkhazia, and South Ossetia*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://mgimo.ru/library/publications/1006112/>

WANDER-LUSH, 2019. *Pankisi Gorge: A Unique Homestay Experience in Georgia*. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: <https://wander-lush.org/pankisi-gorge-nazys-homestay-georgia/>

WANNER J., 1998. *Vzájemné vztahy postsovětských republik*. V Praze: Ústav mezinárodních vztahů. ISBN 80-85864-45-2.

WARE, R. B., KISRIV, E., 2000. *The Islamic factor in Dagestan*. Vyd. *Central Asia Survey*, vol. 19, no. 2, 2000. [online]. [cit. 2021-02-01]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/232818440_Walking_the_tightrope_between_nationalisms_and-Islams_The_case_of_Daghestan

ZÜRCHER, CH., 2007. *The Post-Soviet Wars: Rebellion, Ethnic Conflict, and Nationhood in the Caucasus*. vyd. New York University Press, 2007 ISBN 9780814797242

Seznam příloh:

Příloha č. I: Tematická mapa konfliktů v regionech v oblasti Kavkazu

Příloha č. II: Tematická mapa etnolingvistických skupin v regionu Kavkazu

Příloha č. III: Pracovní list – konflikty v oblasti Kavkazu

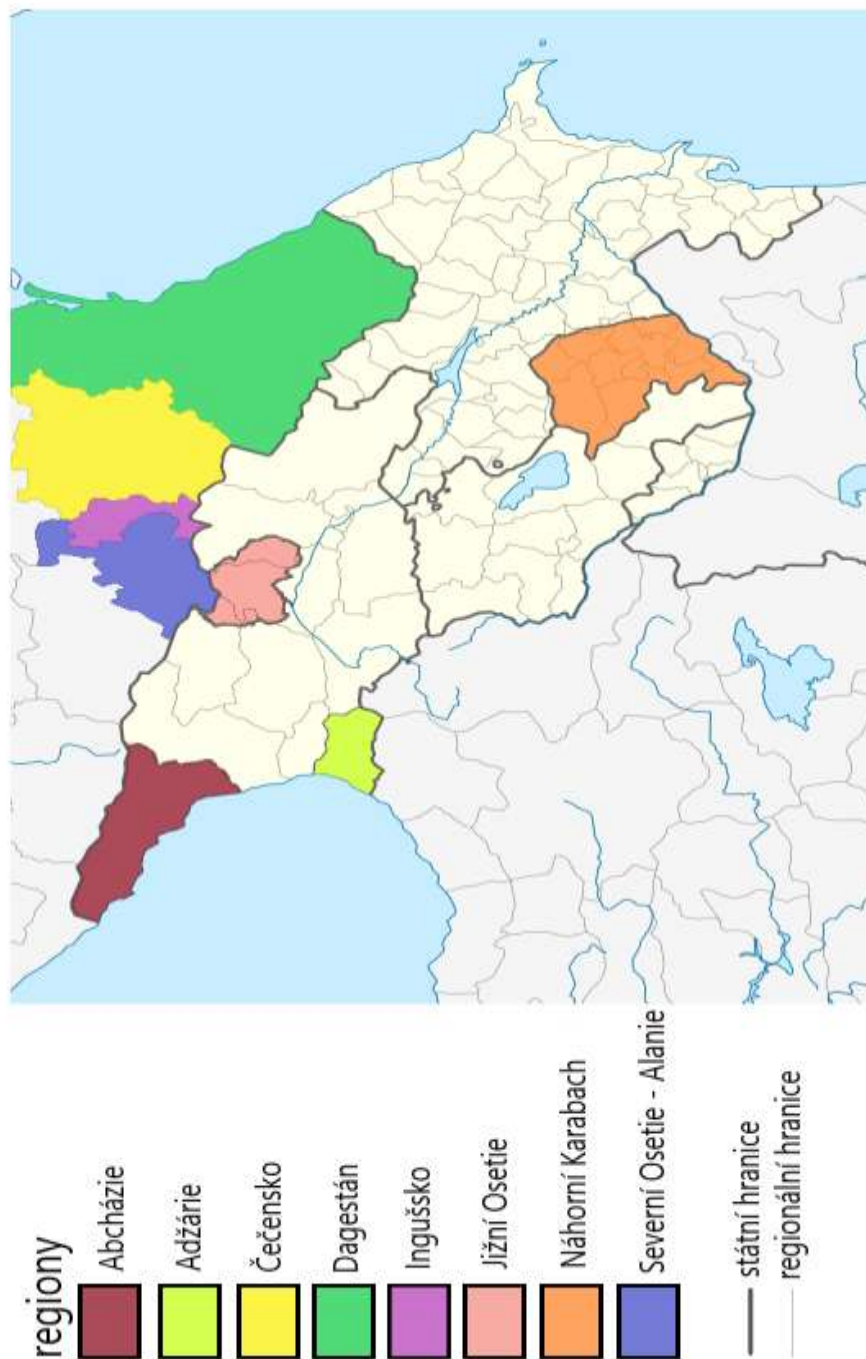
Příloha č. IV: Náповěda k pracovnímu listu – konflikty v oblasti Kavkazu

Příloha č. V: Náповěda k pracovnímu listu – konflikty v oblasti Kavkazu

Příloha č. VI: Pracovní list zpravodaj

Příloha č. VII: Druhá část pracovního listu zpravodaj

Konflikty v regionech v oblasti Kavkazu

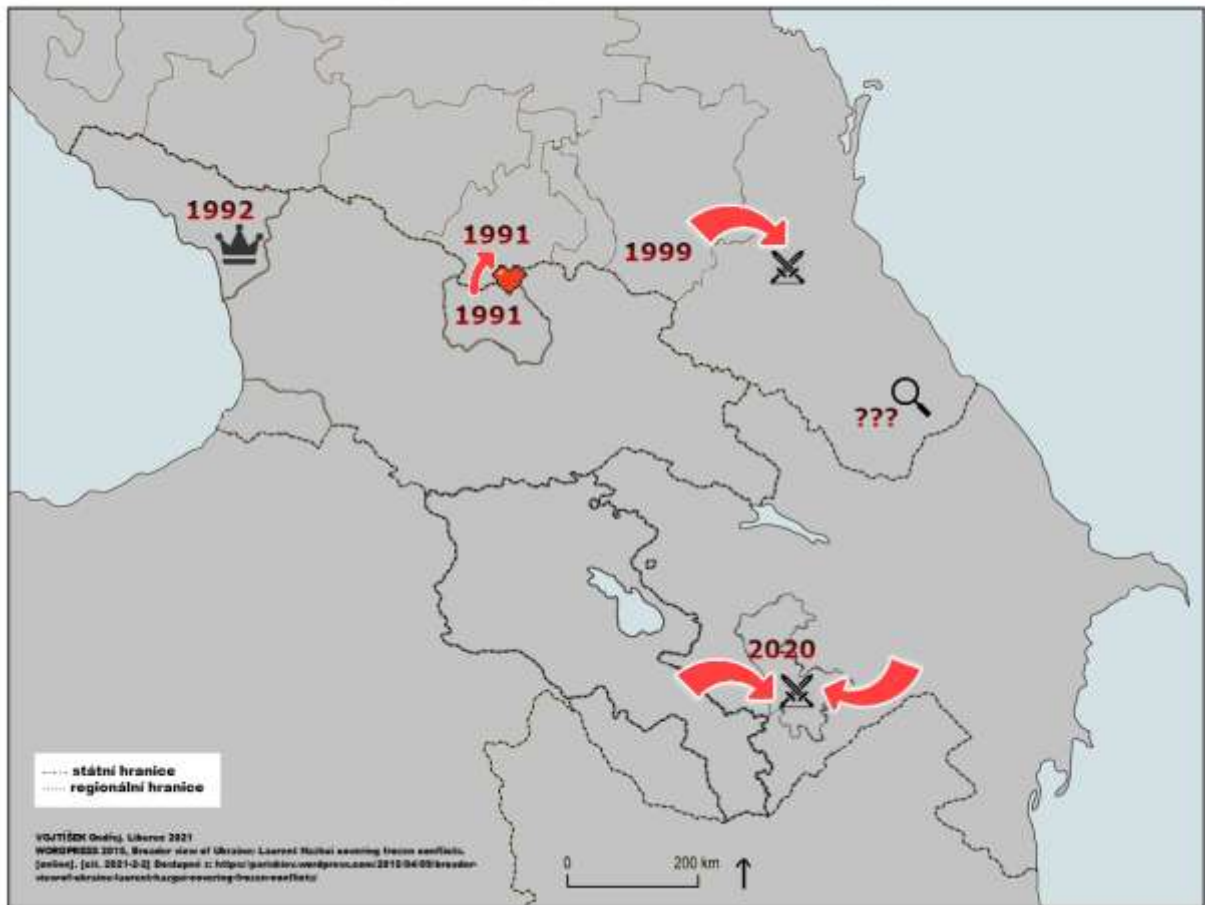
Zdroj: autor, 2021

Příloha č. II: Tematická mapa etnolingvistických skupin v regionu Kavkazu

Zdroj: ECMI, 2006

SLEPÁ MAPA OBLASTI KAVKAZU

Prozkoumejte mapu a postupujte v plnění úkolů v daném pořadí. Nic nepřeskakujte, pokud budete potřebovat poradit, obraťte se na učitele. Úkoly jsou dle náročnosti. Pomůcky: školní atlas světa, internet.

- 1) Do mapy zanešte názvy jednotlivých států a moří, která je obklopují.
- 2) Pokud se v rozsahu mapy nachází hlavní město státu, zanešte také jeho polohu a název.
- 3) V mapě se nacházejí oblasti s letopočty, na řádky níže uveďte názvy jednotlivých oblastí.

1992..... 1991..... a.....

1999..... 2020

4) Symboly, které se v mapě nacházejí, mají určitý význam. Pokud spojíte datum s oblastí a budete pátrat po události, která se zde stala, zjistíte, co jednotlivé symboly znamenají. Vaším úkolem je zjistit, jaký typ konfliktu v daných místech v daném času probíhal. Náповědu naleznete na druhé straně pracovního listu.

Typy konfliktu označte číslicí:

1992..... 1991..... 1999..... 2020.....

5) Každý z těchto 4 konfliktů zkuste ve zkratce popsat tak, jako byste jej popisovali spolužákovi.

1992.....

.....
.....

1991.....

.....
.....

1999.....

.....
.....

2020.....

.....
.....

6) ??? - Lupa a otazníky? Příští hodina se bude odehrávat v tomto regionu. Správný zpravodaj, než se vydá někam na cestu, zjistí si určité informace, které mu o dané oblasti mohou být užitečné, tak proč to neuděláte i vy?

Příloha č. IV: Náповěda k pracovnímu listu – konflikty v oblasti Kavkazu

NÁPOVĚDA:

[1] Invaze je překvapivý, násilný, hromadný vpád, vniknutí ozbrojených složek zpravidla na cizí státní území. Po invazi na cizí území dochází zpravidla k okupaci, nebo naopak k osvobození.

[2] Válka je otevřený ozbrojený konflikt vyhlášený mezi dvěma státy nebo společenskými komunitami, který se projevuje přerušením normálních politických a diplomatických aktivit mezi oběma stranami, případně mobilizací všech jejich dostupných zdrojů.

[3] Separatismus (výraz pochází z latinského základu sēparātiō – odloučení, oddělení, odtržení či rozdělení apod., někdy se používá i pojem secesionismus) je snaha nebo tendence k oddělení a osamostatnění, nejčastěji určitého státního území.

Příloha č. V: Náповěda k pracovnímu listu – konflikty v oblasti Kavkazu

Řešení a náповědy k pracovnímu listu – konflikty v oblasti Kavkazu

V případě, že si žáci nebudou vědět rady nebo budou výrazně pomalejší, lze využít těchto náповěd. Jsou seřazeny dle náročnosti odpovědí. Lze také vytisknout, rozstříhat a nechat na kartičkách pro případný výběr.

1) Abcházie 1992

2) Typ konfliktu – separatismus

3) Historicky bylo území Abcházie střídavě svobodné nebo ovládané větší mocností. V mnoha případech mělo svá privilegia a touha po samostatnosti se zvyšovala. Válka

mezi Gruzii a Abchází v letech 1992–1993 lze nejlépe chápat tak, že pramení z hnutí za národní osvobození, které si navzájem odporovaly. Gruzínci prosadili svou nezávislost na ruské kontrole. Současně Abcházci hledali užší vztahy s Rusy, aby mohli prosadit svou nezávislost na gruzínské kontrole.

1) Jižní Osetie 1991

2) Typ konfliktu – separatismus

3) Krátce poté, co Gruzie v roce 1991 získala nezávislost na Sovětském svazu, vypukly mezi osetskými a gruzínskými silami těžké boje, které přinutily tisíce obyvatel uprchnout z Jižní Osetie. V roce 1992 Rusko pomohlo zprostředkovat příměří, podmínky, které požadovaly mírové síly z Gruzie, Ruska, Severní Osetie – Alanie a Jižní Osetie, ale status odtrženého regionu zůstal nevyřešen. V roce 1993 Jižní Osetie schválila ústavu, která založila region jako republiku. Ačkoli nebyla mezinárodně uznávána, zvolení prezidenta proběhlo v roce 1996.

1) Čečensko 1999

2) Typ konfliktu – invaze

3) Formální vypuknutí druhé čečenské války sahá až do srpna 1999, kdy pod vedením velitelů Šamila Basajeva a Amíra Khataba, napadli čečenští povstalci sousední Dagestánskou republiku s cílem osvobodit ji a spojit ji s Čečenskem za účelem vytvoření islamistické republiky. Místní obyvatelstvo Dagestánu, podporované ruskými silami, odolávalo a postupně zahnilo povstalecké síly zpět do Čečenska.

1) Náhorní Karabach 2020

2) Typ konfliktu – válka

3) Konflikt v roce 2020 nese stín dlouhé historie sporů v této oblasti. Znesvářené strany Arménie a Ázerbájdžánu si kladou nároky na sporné území Náhorního Karabachu aktivně již dlouhá desetiletí. Jak je typické, obě strany konfliktu stály za svou verzí vzniku nových problémů. Nová válka začala 27. září poté, co obě strany na základě incidentu v Náhorním Karabachu, oznámily napadení vlastních sil. Arménie vyhlásila vojenskou mobilizaci s cílem obrany svých hranic a své země. Ázerbájdžán reagoval na arménské zprávy o sestřelení svých vrtulníků a obratem oznámil provedení velké protiofenzívy, která měla být odplatou za agresi Arménie. V tuto chvíli byl vojenský otevřený konflikt již nevyhnutelný.

Příloha č. VI: Pracovní list zpravodaj

Pracovní list zpravodaj

Píše se konec roku 2011. 24. 12. vychází zpráva na webu BBC News o místě, které se nazývá Dagestán. Vžij se do kůže zpravodaje a splň následující úkoly:

Zdroj: (<https://www.bbc.com/news/magazine-15824831>)

Část 1

Neposlechneš, zaplatíš

Kdysi to bylo Čečensko, dnes je to Dagestánská republika u Kaspického moře, která je nejnápadnějším místem v Rusku a v Evropě. Téměř denně dochází k bombovým útokům, přestřelkám mezi policií a ozbrojenci, příběhy o mučení a pohřešování lidí.

Do obchodu vstoupili dva ozbrojení muži v maskování s puškami kalašnikov a řekli zákazníkům, aby odešli. Vyděšený pokladník klopýtá kolem, když jeden z mužů položí bombu na pult a nastaví časovač. Neobtěžuje se vyprazdňovat pokladnu, říká, zatímco vychází ze dveří. O několik vteřin později je obchod plný kouře. Útoky, jako je tento, zachycené bezpečnostními kamerami supermarketů, ve kterých islámští bojovníci trestají obchody prodávající alkohol, se staly rutinními událostmi v dagestánském hlavním městě Machačkala.

Majitelé obvykle dostanou nejprve varování, často doručené textovou zprávou nebo na USB flash disku vyhozeném okny automobilu nebo do poštovní schránky. Pokud to ignorují, může dojít k bombě, přestřelce nebo se majitelé mohou dohodnout na zaplacení ochranných peněz. „Bojovníci se rádi vykreslují jako velmi oddaní,“ říká podplukovník protiteroristické policie, kterému budu říkat Bašír. „Ale mnozí jsou jen cyničtí zločinci, kteří provádějí podvody, v podstatě vybírají výpalné.“

Otázky:

1) Jaký vztah mělo Čečensko k Dagestánu?

.....

2) Proč muži položili bombu právě do obchodu prodávajícího alkohol a může to mít něco společného s jejich vírou?

.....

3) Co je to výpalné a souvisí s touto situací?

.....

Část 2

Past

Ve středu Machačkaly je téměř na každém rohu ozbrojená policie. Bašír mě žene kolem místa, kde dvě automobilové bomby nedávno zabily policistu a mladou dívku a zranily 60 policistů a kolemjdoucích. „Když se naši muži vrhli na místo první exploze, přišel další asi dvanáctkrát silnější výbuch,“ dodává. „Byla to past. Chtěli nás získat co nejvíce.“

Žádá mě, abych nepoužíval jeho skutečné jméno ani nefotografoval jeho tvář. Vládní úředníci a policisté jsou hlavním terčem stále nemilosrdnějších islámských povstalců. Mnoho policistů se příliš bojí jít na ulici v uniformě. Policie, která musí zastavovat a prohledávat auta, často nosí masky. Ale na rozdíl od některých jeho kolegů se zdá, že Bašír chce pochopit, proč se tolik mladých Dagestánců přidalo k rebelům a skryli se, zde se tomu říká „jít do lesa“.

Na univerzitě ho sleduji, jak přednáší studentům o nebezpečích fundamentalistických webech. Vypráví jim varovný příběh o mladém studentovi medicíny, který si získal

takzvaného přítele online, který ho později přinutil umístit bombu do auta. K Bašírovi se přidává imám, který požaduje umírněnost a dodržování ruských zákonů. „Pokud člověk získá pouze sekulární vzdělání, bude bezcitný, pokud získá pouze náboženské vzdělání, bude z něj fanatik,“ říká imám. Většina muslimů v Dagestánu jsou súfisté, ale mladší lidé jsou stále více přitahováni k saláfistické větvi islámu, která je méně mystická, puritánštější a je rozhodující mimo kontrolu státu. Ministerstvo vnitra to považuje za problém, jak jsem zjistil ve vesnici Sovietskoye, tři hodiny jižně od Machačkaly.

Úkoly:

1) Proč „Bašír“ nechce, aby jej zpravodaj oslovoval jeho jménem nebo fotil?

.....

2) Kdo je to imám a co je to fundamentalismus?

.....

3) Jak vnímáte potenciální nebezpečí kontaktu s terorismem na internetu?

.....

.....

Část 3

Vražda

Gereichanov, mladý imám ve vesnické mešitě, mi vypráví o dni loňského května, kdy byly policií zadrženy a zbity desítky návštěvníků mešity saláfistů. Během pátečních modliteb vtrhli do mešity v blátivých botách obyčejní bezpečnostní důstojníci a řekli všem, aby odešli. Venku se ocitli obklopeni maskovanými muži se zbraněmi a celý sbor 150 lidí, včetně 15 chlapců ze školy, byl převezen na policejní stanici v sousedním městě. Policie poté povolala ředitele vesnické střední školy Sadikullaha Achmedova. Imám řekl, že byl šokován brutálním zacházením s teenagery a tím, že pan Achmedov nezasáhl. Ukazuje mi fotografie pohmožděných těl a mladých mužů s oholenou polovinou vousů.

V noci z 9. července, dva měsíce po zatčení v mešitě, došlo k vážnějšímu incidentu, který vyslal rázové vlny přes Rusko. Pan Achmedov byl neznámými útočníky zastřelen ve svém obývacím pokoji. Ve škole o tom nikdo nechce mluvit. Ředitelova rozrušená vdova, Djeramat, mi říká, že vůbec netuší, proč byl její manžel zabit. Imám Said však říká, že Achmedov zakázal hidžáb ve škole a s dívkami, které je nosí, zacházeli, jako by „byly vyzbrojeny zbraněmi“. Said věří, že za to mohou jen radikální bojovníci. Unaveně dodává: "Nemůžeš dosáhnout spravedlnosti prostřednictvím vražd. Jen zhoršují situaci. Tato válka už trvá 20 let."

Úkoly:

1) Co je to mešita a k čemu slouží?

.....

2) Co je to hidžáb a proč jej ženy nosí?

.....

3) Kdo jsou to saláfisté a jaká je jejich víra?

.....

Část 4

Přesvědčení

Stejně jako Bašír, i Rizvan Kurbanov, Dagestánský vicepremiér a muž odpovědný za policii a bezpečnost, se snaží oslovit nelojální mládež. Pan Kurbanov, který svíral svůj iPad, mi ukázal svůj účet na Facebooku. Říká, že když více než 20 teroristických internetových stránek vyvíjí tlak na Dagestán, musí vláda získat kyberprostor a využívat sociální sítě, aby zabránila mladým lidem se nechat svést online džihádisty. Prezident Medveděv navštívil Dagestán v roce 2009, několik dní poté, co odstřelovač zabil ministra vnitra republiky "Žádné místo na Zemi není v bezpečí před terorismem. Dnes je na Kavkaze, včetně Dagestánu, zvýšená aktivita teroristických organizací a snaží se zde šířit nepokoje," říká. Energický muž s culíkem šedivých vlasů předsedá nové komisi, aby přesvědčil bojovníky, aby složili zbraně a vrátili se ke svým rodinám. „Komise je jako most mezi člověkem, který se ztratil, který byl podveden a je v lesích, a mezi společnostmi. Může jít přes tento most a říci, že jsem udělal to a tamto, prosím, odpusťte mi.“

Připadá mi to, jako nový přístup na severním Kavkaze, kde už dlouho vládne taktika silných represí s plnou podporou Kremlu. V sousedním Čečensku byly síly loajální prezidentu Ramzanovi Kadyrovovi obviněny z vypalování domů podezřelých militantů a jejich rodiny končily bez domova. Pan Kurbanov naproti tomu vyzývá rodiče, aby vystopovali svéhlavé syny a přivedli je ke stolu, kde mohou žádat o milost. Protože se komise zabývala pouze menšími postavami povstání, tak vládní shovívavost jde jen takto daleko, říká Kurbanov. „Ti, kteří nerozumí, tomu, komu říkám nelidé, protože

jako zvířata prostě touží po krvi a chtějí bojovat, budou krátce řešeni nezbytnými mocenskými agenturami.“

Úkoly:

1) Co je to džihád?

.....

2) Co se myslí větou „Může jít přes tento most a říci, že jsem udělal to a tamto, prosím, odpusťte mi.“

.....

3) Jaké jsou problémy Dagestánu a co jej nejvíce tíží?

.....

Příloha č. VII: Druhá část pracovního listu zpravodaj

Souhrnná zpravodajská zpráva

Na tento list bude vaším úkolem sepsat důležité informace, které jste se dověděli a vytvořit tak zpravodajskou zprávu. Pomoci by vám měly následující body.

Jména zpravodajů:

Datum, čas a místo události:

Typ události/ co se stalo:

Aktéři/ kdo je začleněn do události:

Příčina a pozadí události:

Následky události/ další akce spojené s událostí:

Stručný souhrn informací o události: